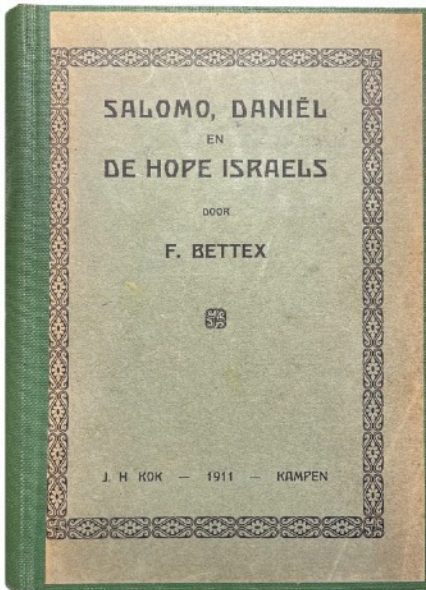
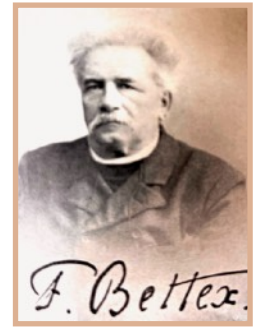

SALOMO, DANIËL EN DE HOPE ISRAËLS

door F. BETTEX

Kampen - J.H. Kok - 1911

SALOMO

Salomo! Welk een beeld van rijkdom en wijsheid roept deze naam ieder voor de geest! Na veertigjarige regering is David nu gestorven, de grijze koning, die God, na een moeilijk leven vol strijd, "rust gaf van al zijn vijanden". Een wonderbaar man! Als jonge herder hoedt hij in de vlakten en op de heuvelen zijn kudde, stilt met zijn harpspel de somberen, wrokkende geest van Saul, en doodt met zijn kiezelsteen uit de beek - door God daartoe gezonden - de vijandelijke reus. Daarna jarenlang door de zwaarmoedige koning vervolgd, wordt de blonde, dichterlijke jongeling de gevreesde hoofdman, van roverbenden, en uiteindelijk de vogelvrije, de verkoren koning Israëls. Een held op het slagveld, geducht voor de vijanden van Israël, en tevens vatbaar voor zo diepe en zachte vriendschap als hem aan Jonathan verbond; vol erbarmen zelfs voor zijn oproerige zoon Absalom; Gode gewijd en toch in zware zonden vallend; een godvrezend man en vriend van Jehovah gelijk weinigen; van God begenadigd dichter en profeet. (Mattheüs 22 : 43; Handelingen 1 : 16) Welke heerlijke Psalmen heeft hij de godvruchtigen van alle tijden gegeven! Hoe aangrijpend is zijn boetegebed Psalm 51; hoe juicht zijn ziel: "De Heere is mijn herder!" Hoe bewondert hij Gods wereld in de hemelen, die de eer Gods verkondigen! Hoe diep verootmoedigt hij zich voor zijn God! Met het geweldige gebed van Mozes, (Psalm 90) en de heerlijke liederen van Asaf, als Psalm 72, vormen zijn psalmen de verhevenste verzameling liederen, het beste gebedenboek, zegt Luther, dat ooit geschreven werd.

Plechtig draagt David aan zijn zoon Salomo het rijk over, tegen alle aanvallen van buiten verzekerd; in vrede met al de naburige volken; inwendig goed ingericht, (2 Samuël 8 : 15) met onnoemelijke schatten, opgelegd voor de bouw van een heerlijke tempel.

Maar het rijk moet op gerechtigheid gegrondvest zijn en van alle bloedschulden gereinigd. David zelf kan persoonlijk al zijn vijanden vergeving schenken, gelijk hij zijn zoon, de opstandeling, vergaf. Salomo echter moet hen naar hun daden straffen; en de straf achterhaalt hen.

Adonia is in opstand gekomen tegen de door God en door zijn vader aangestelde en gezalfde koning Salomo. "Ik wil koning worden!" riep hij. (1 Koningen 1 : 5) Salomo heeft hem genade geschonken onder voorwaarde dat hij zich behoorlijk gedraagt. (1 Koningen 1 : 52, 53) Maar zodra de scherpzinnige koning ontdekt dat de sluwe Adonia voortgaat met pogingen om zich langs kronkelwegen van de troon meester te maken, moet hij sterven. Zijn medeplichtige Abjathar treft de vloek over de godloze, verharde zonen van Eli. (1 Koningen 2 : 27) De dwaas Simeï, die de mond vol vloek had, struikelt ten dode over zijn eigen woorden. (1 Koningen 2 : 36-44) Maar Joab, de held, de wilde zoon van Zeruja, de evenknie van Hagen uit het Noorden, geducht op het slagveld, trouw en tegelijkertijd hard voor zijn koning, de onbarmhartige moordenaar van zijn tegenstanders, wordt de dood van Abner, van Amasa en van Absalom vergolden; onverschrokken sterft de oude, fiere krijgsman aan de voet van het altaar.

Doch ook weldaden zullen niet onvergolden blijven "Aan de zonen van Barzillai, de Gileadiet, zult gij weldadigheid bewijzen en zij zullen zijn onder degenen, die aan uw tafel eten; want alzo naderden zij tot mij, als ik vluchtte voor het aangezicht van uw broeder Absalom." (1 Koningen 2 : 7)

Nu is de schuld verzoend, de misdaad en het vergoten bloed kunnen geen onheil en straf over het rijk van Salomo brengen. (Deuteronomium 19 : 10-12) Want schuld roept om straf en bloed schreit (*schreien = janken*) van de aarde tot God en brengt nieuwe bloedschuld teweeg, zolang het niet door het bloed des moordenaars gewroken is. Dat wisten de volken der oudheid en daarom vreesden zij voor de stad-en-land-onheilsbrengende bloedschuld, gelijk de Grieken het zo aangrijpend in [Oedipus](#) en de [familie van Agamemnon](#) voorstelden. Wij echter hebben het gebod, dat aan Noach en in hem aan de gehele mensheid gegeven werd: "Wie des mensen bloed vergiet, zijn bloed zal door de mens vergoten worden, want God heeft de mens naar zijn beeld gemaakt", (Genesis 9 : 6) zo goed als afgeschaft. Schrikkelijk en beangstigend vermeederen zich in onzen tijd moord en doodslag om geringe redenen. Maar de zoon die in dronkenschap zijn vader doodslaat, de man die zijn vrouw neerschiet, de jongeling die uit jaloezie zijn beminde doodt, spreken wij vrij of straffen wij met een paar jaren tuchthuis of gevangenis. Maar daarmee ontgaan zij noch wij, noch ons volk de goddelijke [Nemesis](#); dagelijks lezen wij hoe moordenaars, na het plegen van hun misdaad, zelfmoord begaan, en steeds vermeederen zich de bloedvlekken, en voortdurend meer komen moord, zelfmoord en gruwelijke daden van waanzin, ook bij kinderen (!) voor ... en de ontslagen moordenaar moordt verder. Leren wij dan nog niet dat er geen genezing voor ons is in sentimentele en ziekelijke humaniteit, maar alleen in het onverbiddelijk gebod: "Oog om oog, tand om tand, leven om leven!" en dat de bozen harde straf moet opgelegd worden? (Spreuken 20 : 30)

Salomo had de Heere lief en wandelde in de wegen van zijn vader David. En Salomo sprak tot het ganse Israël, tot de oversten der duizenden en der honderden, en tot de rechteren, en tot alle vorsten in gans Israël, de hoofden der vaderen; en zij gingen henen, Salomo en de ganse gemeente met hem, naar de hoogte, die te Gibeon was, en Salomo offerde daar voor het aangezicht des Heeren duizend brandoffers. (2 Kronieken 1 : 2, 3, 6)

Hij begint zijn regering met de schone belijdenis: "Ik en mijn huis en mijn volk, wij zullen de Heere dienen."

De genadige verhooring volgde daarop spoedig. In diezelfde nacht verscheen God aan Salomo, en hij zei tot hem: "Begeer wat ik u geven zal." (2 Kronieken 1 : 7) Hier evenals bij Mozes wil God, die ons tot in het binnenste des harten ziet en onze gedachten kent nog vóór zij op de tong komen, dat wij ons uitspreken en in duidelijke woorden openbaren; want naar onze woorden zullen wij eens geoordeeld worden. Ook in de [physica sacra](#) is er een woord, dat als door draadloze telegrafie alle hemelen doortrilt, en door engelen en geesten gehoord wordt, en dat, wanneer het eens voor de grote wereldgrammfoon klinkt, voor of tegen ons getuigen zal.

De jonge Salomo smeekt ootmoedig: "Ik ben een klein jongeling; ik weet niet uit te gaan of in te gaan; en ik moet dit uw groot volk richten! Geef mij geen goud of macht; ook niet de ziel mijner vijanden; ook niet een lang leven; maar geef mij wijsheid, wijsheid!" - Laat ons van hem leren! - En God, de rijke, milde, heerlijke God, die altijd doet boven ons bidden en denken, ook wanneer wij het niet bemerken of geloven, ook wanneer hij uit grote genade en barmhartigheid ons ontnemt in plaats van ons te geven, die ons de schadelijke gave, welke wij hem afsmeken, onthoudt, maar die ook zijn vijanden tot hun straf en de godlozen tot hun verderf soms veel goud, tijdelijke eer, roem en welslagen schenkt - een oude ondervinding, waarover Job en David en Asaf bijna struikelden - die God geeft de jonge koning wijsheid, en daarbij goud, macht, roem, overwinning en een lang leven.

"En Salomo waakte op en ziet het was een droom." (1 Koningen 2 : 15) Een droom? Hoe nu? Wij weten het allen, en wij weten het allen niet. Bij welk licht en door welke ogen ziet toch de ziel, wanneer geen aards licht haar meer bestraalt en de lichamelijke ogen gesloten zijn? Met welk oor hoort zij beuzelachtige (*onbenullige*) en gewichtige woorden? Evenzo na de dood? Wat of wie verwekt in haar de beelden, zinrijk of kinderachtig, betekenisvol of nietig, die haar dikwijls nog zo lang bijblijven?

De Schrift spreekt veel van door God gezonden dromen, waarin hij zich openbaart: "eens of tweemaal, doch men let niet daarop, in de droom, door het gezicht des nachts, als een diepe slaap op de lieden valt, in de sluimering op het leger, dan openbaart hij het voor het oor der lieden, en hij verzegelt hun kastijding; opdat hij de mens afwende van zijn werk en van de man de hovaardij verberge, dat hij zijn ziel van het verderf afhoude, en zijn leven, dat het door het zwaard niet doorga". (Job 33 : 14-18) Tot de murmurerende Aäron en tot Mirjam spreekt hij: "Hoort nu mijn woorden: Zo er een profeet onder u is: ik de Heere zal door een gezicht mij aan hem bekend maken, door een droom zal ik met hem spreken." (Numeri 12 : 6) Daniël ontving van God verstand in allerlei gezichten en dromen. (Daniël 1 : 27) En daarentegen waarschuwt dezelfde Schrift ons tegen dromen en hun begoocheling; ja Salomo zelf, die bovenomschreven schone droom ten deel viel, zegt geringschattend: "In de veelheid der dromen is ijdelheid, ook in vele woorden." (Prediker 5 : 6)

Deze schijnbare tegenstrijdigheid wordt eenvoudig opgelost door de opmerking: "Een ieder heeft de dromen die hem toekomen en waarvoor hij vatbaar is. De hoogbegaafde en daarbij godvrezende Jozef geeft God waarzeggende dromen, die hem vertroosten zullen wanneer hij, schijnbaar hopeloos, in de gevangenis zucht. Farao, bezorgd voor zijn land en volk, ontvangt waarschuwingen, waardoor miljoenen van de hongerdood gered worden. De geweldige geest van Nebukadnezar, op zijn leger door koninklijke gedachten en vragen ontroerd, verkrijgt grote profetische antwoorden. Jozef, alleen bedacht op het welzijn van het hem toevertrouwde wonderbare kind, ziet in de droom de gevaren welke dat kind bedreigen, en ontvangt aanwijzingen omtrent de middelen daartegen. Want het veel-voorkomende, nauwelijks geloofbare, vooruitzien in de toekomst is op zichzelf niet wonderlijker dan de herinnering, dat vermogen der ziel om uit de oceaan van het verleden nu dit, dan dat naar welgevallen tevoorschijn te brengen. In de God der eeuwigheid zijn verleden en toekomst gelijk en beide tegenwoordig. Maar het ligt voor de hand dat God en zijn heilige engelen zich geen moeite geven om in de droom iets belangrijks mee te delen aan mannen, die overdag alleen door kleine, verboden, zelfzuchtige zorgen voortgejaagd worden en des avonds enkel zinnelijke genoegens najagen; of aan vrouwen, die hun gehele leven besteden in ijdelheid, pronkzucht en babbelaarigheid. Ook is de persoonlijke aanleg verschillend. Die bekwaam is om de profetische droom te ontvangen, verkrijgt hem; die het daarmee verwante visioen kan genieten, ontvangt visioenen; die waardig is de Heere te zien, zoals Mozes, Jesaja, Ezechiël, Johannes; zal hem zien. En dat alles op Gods tijd. Evenals zijn wonderen, rusten nu en dan zijn openbaringen en de windstromingen zijns Geestes, en daarna waaien zij weer over de grote zee. Zo profeteert Joël: "*Daarna* zal het geschieden dat ik mijn Geest zal uitstorten over alle vlees, en uw zonen en uw dochteren zullen profeteren, uw ouden zullen dromen dromen, uw jongelingen zullen gezichten zien. (Joël 3 : 28) Een belofte, die dikwijls door verwarde geesten en opgewonden vrouwen misbruikt wordt, want dat "*daarna*" is nog niet gekomen.

Dat Salomo's droom een echte, door God gezonden droom was, bewees het gevolg. De geheime overleggingen en pogingen en de diepste wensen zijner ziel hadden zich in de droom geopenbaard, en God had ze verhoord. "Naakt tot God, en hij zal tot u naken." (Jakobus 4 : 8) Aan deze nauwelijks twintigjarige jongeling gaf God wijsheid en zeer veel verstand, en een wijd begrip des harten, gelijk zand, dat de oever der zee is; en de wijsheid van Salomo was groter dan de wijsheid van al die van het Oosten en dan alle wijsheid der Egyptenaren. (1 Koningen 4 : 30, 31) Alzo werd de koning Salomo groter dan alle koningen der aarde in rijkdom en wijsheid; en alle koningen der aarde zochten Salomo's aangezicht om zijn wijsheid te horen, die God in zijn hart gegeven had. (2 Kronieken 9 : 22, 23) En van het einde der aarde komt de wijze koningin van Scheba en vindt meer dan haar aangezegd was.

Salomo had bij vele wijzen wijsheid kunnen zoeken; bijvoorbeeld bij de beroemde wijze priesters van Egypte; (1 Koningen 4 : 30) bij de in alle hogere wetenschappen ingewijde magiërs en Chaldeeën van Babylon; bij de Griekse wijsgeren; bij de Indische Brahminen en theosofen, gelijk zo velen heden ten dage doen. Maar wij lezen niets daarvan. Hij ging rechtstreeks tot de bron. Hij geloofde: "Indien iemand van u wijsheid ontbreekt, dat hij ze van God begeert, en zij zal hem gegeven worden." (Jakobus 1 : 5)

Waarom geloven wij zo weinig dat God verstand en wijsheid in het harte geeft, gelijk hij schonk: Salomo hoogste wijsheid; Bezaleël grote kunst, ook in het graveren van goud en edelgesteenten; Daniël staatsmanswijsheid en voorzichtigheid; Bach, boven zijn bidden, meesterschap over de tonen? Maar dat geloven wij thans niet meer. Wij zoeken aanzien bij Gods vijanden, wij vragen aan verachters en loochenaars van God inlichting omtrent het vanwaar en waarheen van wereld en mens; over het hoe en waartoe zijner schepping; over het ontstaan en het doel des levens. In de bibliotheken van vele Christenen kan men naast moderne theologische en kritische werken, Strausz, Renan, Rietschl, Harnack, allerlei schoonschijnende, veelkleurige, mensvergoding-predikende boeken vinden, en spiritistische tijdschriften, en Emerson, Trine, Ibsen, Sudermann, Hauptmann, Tolstoi, Zola, Gorki, Haeckel en Nietzsche; dichters der erbarmelijkheid en vuilheid, predikers van godloochening en van eeuwige nacht. En alles onder de armzalige verontschuldiging: Men moet dat toch gelezen hebben! Neen, dat moet men niet! Het is niet waar, dat men, "om er over te kunnen oordelen", boeken lezen moet en zonder nadeel lezen kan, waaruit geestelijke hoogmoed, stofwolken van leugen en Godslastering, zedelijke stank en malariabacillen ons tegenstromen.

Het is niet waar dat onze arme misleide zonen de werken lezen moeten van een man als Haeckel, van wie een echte geleerde als de professor in de wijsbegeerte Wundt schrijft: "Bij Haeckel voelt men zich teruggeplaatst in de tijd toen de wetten van het logische denken nog niet ontdekt waren, en de positieve wetenschap nog in haar kindsheid verkeerde." Het is niet waar dat zulke voeding bevorderlijk is aan gezondheid en waarachtige beschaving. De vruchten van zulke lectuur ziet men aan slechts al te veel "beschaafde" heren en dames. Beschaafd is alleen hij, die zelfstandig, helder en sterk denkt en zijn medemensen iets geven kan. De anderen, al zijn ze ook nog zo fors, woordenrijk en vlug, maar in alle opzichten oppervlakkig, ongezouten, onwetend en onzelfstandig, levend alleen van de pers van de dag, zijn geestelijk proletariërs en gezelschaps-bedelaars van beroep. Ook ontelbare Christenen bederven zich met dergelijke spijzen geestelijk de maag en men kan het hun aanhoren. Zij zijn tot elk beslist: "ja, ja; neen, neen", onbekwaam en verliezen zich in allerlei droge en krachtloze redetwisten, stellingen en niets-bewijzende verdedigingen.

Godgeleerden, door zulke studiën tot geestelijke armoede gebracht, vermoeien zichzelf en hun hoorders met de opsomming van allerlei tegenspraak en de wederlegging daarvan; willen modern zijn, inschikken, bruggen bouwen. Maar nooit kan de leugen tot brug naar de waarheid worden. Jonge, onrijpe, welmenende predikanten geven op de kansel met veel rederijkheid die mensen-, katheders-, boeken- en professorenwijsheid ten beste, waarmee men hen opgevuld heeft; en de rijpere Christenen horen het, treuren er over en hongeren naar woorden des eeuwigen levens. En dat alles omdat zij niet, gelijk Salomo, wijsheid bij God, maar bij de mensen zoeken. En toch moeten deze wijsgeren, gelijk eens Harnack, erkennen: "De zuivere wetenschap is een heerlijk iets, maar op de vragen: Waarvandaan? Waarheen? Waartoe? geeft zij heden ten dage evenmin enig antwoord als tweeduizend jaren geleden!" "Mijn volk heeft twee boosheden gedaan: mij, de springader des levenden waters, hebben zij verlaten, om zichzelf bakken uit te houwen, gebroken bakken, die geen water houden." (Jeremia 2 : 13)

De aan Salomo geschonken wijsheid openbaarde zich in zijn bekende vonnis over de twee vrouwen, die om het levende kind streden. Een echt-Oosterse uitspraak. Niet naar de regelen van beschreven wetten en haar dorre grondslagen, maar met gezond mensenverstand en met geestigheid wil de Oosterling, dat hem recht gesproken wordt. Zijn rechter moet zijn zelfdenkend, zelfstandig en oorspronkelijk, en zich niet beroepen en gronden op de uitspraken van vele anderen, maar op de natuurwet, die in het hart en geweten van iedere mens geschreven staat. "En geheel Israël hoorde dat oordeel, dat de koning geoordeeld had, en vreesde voor het aangezicht des konings; want zij zagen dat de wijsheid Gods in hem was om recht te doen." (1 Koningen 3 : 28)

Als echte Oosterling werd Salomo in de voorstelling van de Oosterlingen een held van sagen; wel niet van krijgstonelen, maar van ongelooflijke rijkdom, van bovenmenselijke pracht en wonderbare wijsheid, en daarenboven een tovenaars, die door geheimzinnige, geweldige krachten de geesten der onderwereld en der aarde, de "Djius", naar zijn wil bedwong. Vooral de Arabieren hebben hem veel toegedicht. Zie hier een van hun sagen. Toen Salomo op het toppunt zijner macht stond en onnoemelijke rijkdommen verzameld had, verhief zich zijn hart. Op zekeren dag bad hij van God de gunst, dat hij eenmaal Gods schepselen zou mogen spijzigen. Hij liet bergen van koren aanvoeren en alle dieren van het land kwamen tot hem en werden verzadigd. Toen riep hij de vissen der zee, die alle kwamen, aten en weer wegzwommen. Maar ten laatste hief de leviathan de kop als een voorgebergte uit de golven. Ontelbaar veel zakken koren verdwenen in zijn muil, en nog steeds brulde het ondiep: "Geef mij eten; ik heb honger!" Toen vroeg Salomo verwonderd: "Zijt gij de enige leviathan in de zee?" En de leviathan antwoordde: "Neen, er zijn in de diepte nog zeven maal zeventig-duizend, allen groter dan ik!" Toen viel Salomo op het aangezicht, weende en bad God hem zijn tergende hoogmoed te vergeven.

Wanneer Salomo, zo vertellen zij verder, aan zijn wonderbare ring draaide, bedwong hij daardoor mensen en geesten en bewerkte wat hij wilde. Op zekere dag kwam een man tot hem om een gunst te verzoeken. Naast Salomo zag hij een schrikwekkend wezen staan, waarvan de aanblik hem het bloed in de aderen deed verstijven. Hij vroeg fluisterend aan de koning: "Wie is dat?" En Salomo antwoordde: "Dat is de engel des doods!" Sidderend smeekte de man: "Ik kan zijn aanblik niet verdragen; verplaats mij naar Indië!" Salomo draaide aan zijn ring en de man verdween. Toen zei de engel des doods: "Het verwonderde mij die man hier te zien; want ik heb bevel nog heden zijn ziel in Indië te gaan halen."

Hier spreekt duidelijk het voor geheel het Oosten kenmerkende fatalisme uit. Wie zal haar verklaren en wegnemen, de grote tegenstelling, de worsteling, die het leven der mensheid klooft; de tegenstelling tussen noodlot en zelfbestemming, uitverkiezing, verkozen zijn van vóór de grondlegging der wereld, en vrije wil; "de onuitwisbare tegenstelling", zegt Goethe; "waarop het gehele treurspel van het zijn berust?" Hoeveel ook de mensen, gelovige en ongelovige, geestrijke en geestesarme, met bewijsgronde en met hartstocht, op katheders en op kansels, voor en tegen noodlot en vrijheid gestreden hebben, wij zijn geen schrede (*stap*) nader tot de oplossing van het grote raadsel gekomen. Wij zullen het op aarde nooit oplossen; en altijd weer zoekt en vindt ieder mens gronden voor zijn in zijn

ik-heid en persoonlijkheid liggende overtuiging van onverbiddelijk noodlot of van eigen vrijheid van doen en laten. Intussen laten zich enige voor gelovige Christenen onaanvechtbare daadzaken en uitspraken van het Goddelijk Woord vaststellen, al mogen ook Christenen van andere overtuiging daar weer andere tegenover plaatsen.

De Bijbel, dit naar Gods wil in het Oosten door Oosterlingen geschreven boek, is fatalistisch. Hij verklaart: God zag deze wereld van eeuwigheid, en eer hij haar schiep van zich afvallen; hem door Satan ontscheurd worden. (1 Petrus 1 : 20) Toen sprak hij tot de Zoon: "Verlaat de heerlijkheid; daal af in de afgrond van vernedering en smart; breng deze wereld terug; verzoen haar met mij en verlies van de nog ongeschapen zielen geen, die ik u geef." (Johannes 17 : 6-12) Daarvoor schenk ik u mijn macht in hemel en op aarde en mijn schepping als een u aanbiddend en eeuwig bezit. En de Eengeborene antwoordde: "Zie ik kom, in de rol des boeks is van mij geschreven; om uwen wil te doen, o God!" (Psalm 40 : 8, 9)

Wie kan zulke besluiten en gedachten der Elohim bevatten? Wie matigt zich aan ze te verklaren en met ijdele woorden God te rechtvaardigen? Zwijg, kind des stofs! Wel terecht zingt de dichter (Claudius):

*Wat zijn wij, stervelingen,
Toch ijdele, zondige dingen!
Wij weten heg noch steg;
Wij kibbelen en krakelen,
En bouwen luchtkastelen,
En dwalen telkens verder weg!*

Dat is zo, ook wanneer wij het goed menen. Want wij erkennen niet onze onwetendheid, redeneren veel, en goed, en stichtelijk, maar verstaan toch niet Gods wegen; niet het werken der hemelse machten; niet het ruisen der eeuwige winden, welke volken en enkele personen als verwelkte bladeren en dorre takken wegvegen; niet de vlucht van onze kleine aarde midden tussen en met miljoenen andere werelden door de afgronden des heelals heen, de vuurdood tegemoet. Wij kunnen wel zeer dragelijke beschouwingen over Gods werken in de wereldgeschiedenis leveren, wanneer op enkele gebeurtenissen een lichtstraal van boven valt; maar alle vrome predikanten samen, sterk in de exegete, geoefend in de verklaring van moeilijke plaatsen, geleerd in de voorstelling van Gods bedoelingen met de mensheid, kunnen mij niet verklaren - ik zeg het waarlijk niet met spot maar met droefheid - waarom God jaarlijks ettelijke miljoenen zielen op de hooglanden van Indië en China, in de verschroeide Sahara, op de onmetelijke ijsvlakten van Siberië, voortdurend in de duisternis van het Boeddhisme, onder het harde juk van de Islam, en in de nacht van het [fetisjisme](#) laat geboren worden en wegsterven.

In dat geloof aan het hier tot geschiedenis-woorden van het onvoldoende en onbeschrijfelijke, leefden de mannen des Ouden Verbonds en Salomo erkende het aan het einde zijns levens. "Ik keerde mij, en zag onder de zon, dat de loop niet is der snellen, noch de strijd der helden, noch ook de spijs der wijzen, noch ook de rijkdom der verstandigen, noch ook de gunst der welwetenden, maar dat tijd en toeval aan alle deze

wedervaart." (Prediker 9 : 11) "Want eens ieders wegen zijn voor de ogen des Heeren, en hij weegt al zijn gangen." (Spreuken 5 : 21)

Op deze goddelijke beschikking, op deze noodwendigheid, berust de vooruitziende droom, het gezicht en de gehele profetie. Vóór Kores geboren was, werd van hem gezegd: Hij is mijn herder en hij zal al mijn welbehagen volbrengen, zeggende ook tot Jeruzalem: word gebouwd; en tot de tempel: Word gegrond! Ik riep u bij uw naam, ik noemde u toe; hoewel gij mij niet kent. (Jesaja 44 : 28 't/m 45 : 4) Daarom zegt de vérziende profeet bij uitnemendheid: "Ik weet, o Heere, dat bij de mens zijn weg niet is; het is niet bij een man, die wandelt, dat hij zijn gang richte." (Jeremia 10 : 23) De tegenspraak van het zich verwerend verstand slaat Jesaja met harde woorden neer: "Zal ook het leem tot zijn formeerder zeggen: Wat maakt gij?" (Jesaja 45 : 9) Hetzelfde vraagt Paulus, de apostel der uitverkiezing, in het Nieuwe Testament. (Romeinen 9 : 11-21) Ja, Christus, de Zoon Gods, moest lijden "opdat de Schrift vervuld worde". Was het dan onherroepelijk noodzakelijk dat hij met edik gedrenkt en dat zijn kleding door het lot verdeeld werd? Ja, ook dat; en ofschoon bij de Vader alle dingen mogelijk zijn, was het niet mogelijk dat die kelk hem voorbijging. Want de Schrift kan niet gebroken worden; zij moet vervuld worden. Waar werd deze onverbreekelijke Schrift te boek gesteld en met eeuwig diamantschrift vastgesteld?

Evenwel veroorlooft de Almachtige en Eeuwige zijn schepsel een weinig mee te werken, al is het nog zo gering, bij de vervulling van zijn eeuwige raadsbesluiten. "Gij wilt tot mij niet komen", zegt de Heere Jezus tot de Joden. En het Woord vermaant ons: "Werkt uws zelfs zaligheid met vrezen en beven, want het is God, die in u werkt, beide het willen en het werken, naar zijn welbehagen." Zonderlinge beweegreden, die veel heeft van een tegenstrijdigheid! Maar de Christen verstaat haar; hij weet dat hij met de vreze des Heeren, die het beginsel der wijsheid en des verstands is, met het leven, dat getuigenis aflegt van het gevoel der zonde en der gerechtigheid Gods, zich voor God stelen moet, opdat God in hem het willen en het werken moge werken naar zijn welbehagen. Want aan deze godlozen en hoogmoedigen kan hij niet anders dan het gericht werken.

En duizenden zijner kinderen bidden:

*"Zo neem dan mijn handen.
En leid mij zacht;
Dat 'k aan mijn doel moog landen
Door donkren nacht.
Ik wil mijn ogen sluiten
En blindelings gaan!"*

Want voor het menselijk verstand zijn de leidingen Gods en de verbeteringen van zijn hemelse besluiten ten ene male geheel onvoldoende. Zo bijvoorbeeld bij Hizkia. Zo ook in de laatste grote verdrukking, die "verkort zal worden om der uitverkorenen wil." (Mattheüs 24 : 22) Wonderbaar ingrijpen in het reeds-vastgestelde plan der wereldgeschiedenis! Een wijziging in de banen der wereldbollen en de wegen van hun bewoners! En wij weten niet wie tot de volken behoort, die op de nieuwe aarde genezen zullen worden door de

bladeren van de boom des levens, (Ezechiël 47 : 12; Openbaring 22 : 12) en over welken de uitverkoren priesters en koningen eeuwig zullen regeren.

In de geschiedenis der mensheid waren van oudsher die volken sterk, die aan de voorbeschikking vasthielden; en sterk was de man, die aan zijn gesternte geloofde (dat wellicht veel dieper zin heeft dan wij vermoeden; Richteren 5 : 20) hij die temidden van de kokende golven der gebeurtenissen en omstandigheden en van het duizendvoudig willen zijner medemensen, wist: "Ik heb een goddelijke zending; een zending van boven; ik heb iets te doen op aarde en zolang dat niet volbracht is, ben ik onkwetsbaar: niets en niemand kan mij doden. Vrees niet voor de storm, schipper; gij hebt Caesar en zijn geluk aan boord!

En tot Paulus spreekt de engel: "Vrees niet, Paulus gij moet voor de keizer gesteld worden, en zie, God heeft u geschonken allen, die met u varen." (Handelingen 27 : 24) Oosten en Westen; oostelijke en westelijke halfronden; Azië en Amerika; welke geestelijke tegenstellingen. De Oosterling en de Westerling zien elkaar koel en verstaan elkaar niet. Hoe zouden zij ook kunnen? Hier is grondslag van alle levensbeschouwing rustige overgegevenheid en fatalisme; dáár de vrije wil van de in zichzelf gelovende, selfmade man. In het Oosten de intuïtie, de aangeboren gave om denkbeelden, dingen, wensen, daden, elk op zichzelf, in hun eigen poëzie - want alleen waarachtig bestaan is poëtisch - te beschouwen; de schoonheid en de geur der bloemen te genieten zonder al de blaadjes te tellen of naar de wortels te graven. Deze intuïtie getuigt van behaaglijke beschouwing en daarom geniet de Oosterling, en genoot voornamelijk de Israëliet in de schoonste tijd van zijn volksbestaan, het leven, het vrome, aardse bestaan als geen ander volk. (2 Kronieken 7 : 10) Ook deze realistische vreugde aan het bezit, aan het leven en aan de sabbatsrust is hem voor het duizendjarig rijk herhaalde malen door God beloofd en verzekerd.

In het Westen heerst de gevolgtrekking, de rusteloos-onderzoekende, nasporende gedachte, die stellingen, theorieën en systemen opbouwt, die altijd door vraagt: Vanwaar? Waarheen? Waarom? die alles verklaren en bewijzen wil; die de wereld altijd wil omzetten in geld, nuttig maken wil, aan zich tracht te onderwerpen. Daardoor wordt voortgebracht de verveling, die karakteristieke eigenschap van de moderne mens naar de wereld; de verveling, het voortbrengsel van de altijd-doorgaande poging van de stoffelijkgezinde mens, om aan de stof een weinig geest te ontwingen.

En de Europeaan, tussen Oosten en Westen geplaatst, beoordeelt hen beiden en hun doen, al naarmate hij in zijn hart meer naar Oosten of Westen overhelt en er toe behoort.

Groots is het verleden van het nu vermoeide en sluimerende Oosten, dat wacht op de geprofeteerde herwaking. Indië, Egypte, Assyrië, Memphis, Thebe, Babylon, Ninevé, Byzantium en Jeruzalem! Farao's, Assyrische heersers, Mohammed en de Islam, ware profeten en apostelen, en de in het vlees verschenen Zoon Gods. Daarbij heeft de Oosterling een sterk geloof aan de wil der goden en kinderlijk bijgeloof; gastvrijheid en trouw; wreedheid en bloedwraak; hebzucht en roofgierigheid; verblindende weelde en

roekeloze vertwisting; levensgenot en poëzie. Wie zal hem op zijn rechte waarde schatten?

In the Far West daarentegen een nieuw-opkomende beschaving, die zich met onbegrensde zelfverheffing voor de ware opgaande zon der toekomst houdt en die, ofschoon nog zeer jong, reeds in haar bloei staat en misschien uit gebrek aan een eeuwigheidsidee nu reeds haar verwelking tegemoet gaat. Want men leeft niet van records, en de rusteloze gejaagdheid der Amerikanen kan wel eens een al te ras zich verteren van het volk beduiden, dat profetisch slechts een kleine tijd gegeven is. Daarbij moet men in aanmerking nemen zijn ijzeren wilskracht en werkvermogen, het onbepaalde individuele geloof aan zichzelf, de persoonlijke moed, rusteloze vlijt, koele berekening, nooit ontmoedigde ondernemingsgeest en onbeteugelde geldbesteding voor dwaze en goede doeleinden, voor reclame, voor paleizen van min of meer echte wetenschap en voor de zending.

En toch is in ons oog de fatalistische, in gevaren en dood kalm-berustende Turk, de wilde zoon van Ismaël en Abraham, de trotse Arabier, die met prachtige wapens in de gordel en zijn lievelingsros aan zijn zijde, rustig voor zijn tent zit en de vrije woestijn, zijn gebied, overziet, met het enkele woord "Allah is groot!" op de lippen; een vrijer en gelukkiger man dan de olie-, petroleum- of staalkoning, die zijn gehele leven door speculatiekoorts verteerd wordt; al zijn dagen en halve nachten in zijn kantoor doorbrengt; en oud geworden door schenkingen van miljoenen uit de onrechtvaardige en ongezegende mammon beproeft aan zijn leven enige inhoud en een weinig waarde te geven en nog vóór zijn dood iets van de achting zijner medemensen af te dwingen.

Vroegen wij naar het standpunt van de Bijbel, dat Oosterse boek bij uitnemendheid, dan zien we, dat het Oude Testament en de profetie aan het volk Israël, evenals aan Salomo, rijkdom en wereldwijsheid, eer en macht belooft; en dat aardse realisme en deze ook Goddelijke realiteiten zullen het volk eens in nog ongekende mate en voor eeuwig ten deel worden. Maar wij lijden aan een gedachteloze verwisseling van het Oude en het Nieuwe Testament; van Jeruzalem en de Kerk; alsof de gemeente van Christus de betere voortzetting van Israël ware, en daarom verstaan wij ze beide niet. Het Nieuwe Testament, de wet van Christus en Zijn gemeente, geeft andere idealen dan het Oude, maar die even waarachtig zijn; en naar deze moet ieder, die zich Christen noemt, ten allen tijde streven. Zo wil het Nieuwe Testament, in strijd met het Amerikanisme, niets weten van de heerschappij der vrouw en des dollars, maar veracht het bedrog van de rijkdom en verbiedt dat de vrouw in de gemeente heerst en leert. Het waarschuwt tegen valse Christussen en profeten à la Dowie en Baker-Eddy; tegen het roepen en bidden op de straten; tegen uiterlijke gebaren en kentekens in het Christendom; en veroordeelt de liefde tot het geld, maar ook de reclame en het getrommel voor vrome doeleinden. Het leert dat de Christen de zorg voor zijn eer en zijn recht aan God overlaat; het predikt de eenvoud en de kinderlijke gezindheid, die niet "smart" en "sharp" zijn willen; het werpt de geldwisselaars uit de tempel en schat het penningske van de weduwe hoger, dan de duizenden van de rijke Farizeeën.

Ook belooft de Bijbel aan "de eilanden der zee" geen bijzondere toekomst, maar profeteert dat eens uit *Jeruzalem* recht en wet voor alle volken uitgaan zullen en dat zij met hun koningen hun goud en hun rijkdommen *daarheen* brengen zullen. (Openbaring 21 : 24, 26)

Toen Salomo op de bevestigde troon gezeten was, hulde en geschenken van alle naburige heersers genietende, begon hij aan zijn persoonlijke, hem door David achtergelaten roeping: de bouw van een heerlijke tempel voor Jehovah. Ook voor de Christen is de enige hem waardige opdracht, die iedere Christelijke vader zijn zoon nalaten moet, het bouwen aan de tempel Gods. "Uw naam worde geheiligd!" Alleen dat bouwen geeft aan het aardse leven waarde en inhoud.

Alles aan deze tempel en zijn bouw is betekenisvol en symbolisch. Zo ook dat de vrome heidenen Hiram, de koning van Tyrus, en zijn knechten daaraan het voorbereidende werk verrichtten, er de bouwstoffen voor leverden en de op Libanon in het wild groeiende ceders er voor vellen en verzenden mochten. De God van alle vlees heeft nooit de volken, die hij schiep, vergeten. Hij heeft ook van de aanvang af gehoord de miljoenen gebeden, die hem onder verschillende namen opgezonden werden; de gebeden van arme, onwetende, zuchtende, door schuld neergebogen mensen, die hem hun vergankelijkheid, hun leed, hun lichaams- en zielshonger en al hun aardse noden klaagden; want zij allen zijn zijn kinderen. Evenzo heeft hij gehoord naar de dank en lofliederen van allen en van gehele volken, die uit hongersnood, pestilentie en de druk van wrede vijanden gered waren. En Christus-Jehovah, die de verzoening is niet alleen voor onze zonden, maar ook voor de zonden der gehele wereld, (1 Johannes 2 : 2) heeft ze ook miljoenen malen verhoord. "Gij hoort het gebed; tot u zal alle vlees komen!"

Zijn woord geeft ons verscheidene voorbeelden van de waarheid, dat hij ook dikwijls langs ons onbekende wegen heidenen met zijn licht bestraalde. Zo onder andere: Melchizedek, koning van Jeruzalem en priester; de afvallige Bileam, die goddelijke openbaringen ontving; (Numeri 24 : 4, 16) Job en zijn vrienden; de wijzen uit het Oosten. En ook anderen kennen wij uit de ongewijde geschiedenis; bijvoorbeeld Plato en Socrates, verstandige wijzen en Brahminen, ernstige priesters, rechtvaardige vorsten en wetgevers. Het verschijnen voor de troon van Christus van deze heidenen, "alle volken", dus van de honderden en duizenden stammen en volken, die vóór de zondvloed, vóór de roeping van Abraham, vóór de ontdekking van Amerika, gedurende de veertig eeuwen vóór de komst van Christus, en na die tijd, op de gehele aarde leefden en verdwenen, en die nu in de hades wachten, verkondigt Christus ons. (Mattheüs 25 : 31–46) In grootse trekken schildert hij hun gericht, niet naar het geloof in het Lam Gods, dat hun niet geopenbaard was, maar naar hun ontmoedig vervullen van de wet der natuur, die in hun harten geschreven was en van "de wijsheid op de straat". Ook hun verzekert hij een aandeel aan het grote "koninkrijk Gods", dat de ganse schepping omvat, "in de wedergeboorte". (Mattheüs 19 : 28) En groots is ook de aan de volken gegeven belofte, dat zij op de nieuwe aarde genezing zullen vinden in de bladeren van de wonderbare boom des levens. Daarvan was in de tempel van Israël "het voorhof der heidenen" de profetie.

Voor die schone tempelbouw had David reeds "met al zijn kracht" belangrijke voorbereidende maatregelen getroffen. Hij had verscheidene miljoenen, goud tot gouden, en zilver tot zilveren, en koper tot koperen, ijzer tot ijzeren en hout tot houten werken, sardonixstenen en vervullende stenen, versierstenen en borduursel, en allerlei kostelijke stenen, marmerstenen in menigte bijeengebracht." (1 Kronieken 29 : 2) De standmuren en voorhoven werden van gehouwen stenen gebouwd, de deuren der voorhoven met koper belegd; (2 Kronieken 4 : 9) de grote zee en het brandofferaltaar met al hun gereedschap en vaten van koper gegoten; de wanden der huizen met zuiver zilver overtrokken (1 Kronieken 29 : 4); en de heilige bazuinen, waarmee de priesters het volk bijeenriepen, waren van zilver. In het heilige der heiligen echter, waar in de duisternis de grote cherubim met hun kolossale vleugels de ark des verbonds overschaduwden, was alles goud uit Ophir. In de heilige borstlap van de hogepriester schitterden de kostbaarste edelgesteenten, die met "Urim en Thummim", Licht en Recht (Exodus 28 : 30) antwoord gaven aan hem die Jehovah kwam vragen. (1 Samuël 28 : 6) Want er bestaat in de stof een hiërarchie, een heerlijkheid en een heiligheid, waarvan ons weinig bekend is, maar die God eens ten dienste en ter eeuwige openbaring des Geestes bij al wat hij maakte schiep.

Het is hier niet de plaats om veel te zeggen over de nieuwe, verbazingwekkende openbaringen van de stof in het onderzoek der natuur, of over de wijze, waarop de verschillende vormverwisselingen de gedachte doet ontstaan dat het heelal vervalt, verbrokkelt en in de eeuwige ether terugkeert. "Hemel en aarde zullen vergaan." Maar hoe wonderbaar is reeds hier beneden de heerschappij des geestes over de stof, welke de eigenlijken inhoud van het wonder uitmaakt.

Let op de machine van tienduizend paardenkrachten van een stoomschip op de oceaan. Uit de schoot der aarde heeft de mens een zekere stof naar boven gebracht, daarna die stof met behulp van vuur in bepaalde vormen gegoten en gesmeed, toen zuiver gepolijst en samen verbonden, en nu staat daar een reus, die zoveel kracht heeft als honderdduizend mannen samen bezitten, welke hem in de werkplaats ingeschapen is en die levend gemaakt wordt door de adem van de door een vonk goddelijk vuur bezielde stroom. En de mens - een geest - geeft de reus met enkele handgrepen bevel: Sta op en werk! Voorwaarts! Achteruit! Halt!" En de stof gehoorzaamt, spant zich in, steunt, werkt, kreunt, staat stil, zwijgt.

Niet slechts dichterlijke beelden en afschaduwingen van rijkdom en pracht zijn de heerlijke stoffen en hun omschreven doeleinden in het nieuwe Jeruzalem - de glazen zee en de boom des levens - maar in de nieuwe schepping zal de volstreekte heerschappij van de geest over de hemelse opgestane stof een deel uitmaken van het wonderbare eeuwige leven. De Christenen, die dat geringschatten en loochenen en altijd boven slechts geestelijk zijn willen, verstaan niets van de opstanding des lichaams, van haar waarde en haar doel, en niets van het karakter der "nieuwe aarde".

Nu stelt de koning een leger van zeventigduizend arbeiders aan, waarvan echter steeds tweederde rust mocht nemen en een derde herendiensten verrichten moest, onder opzichters en aanvoerders. Grote vierkante stenen worden uit de bergen gehouwen, en

de Libanon moet zijn ceders afstaan; te Jeruzalem worden die steenklompen en die ceders balken echter bijna zonder geluid opgebouwd. Toen de tempel opgericht werd, waren de stenen tevoren pasklaar gemaakt, zodat men geen hamer of bijl of enig ijzeren werktuig aan het huis hoorde. Schoon! Dat getuigt bij Salomo van fijn gevoel, van een zeldzaam-kuise (*reine, zuivere*) smaak. En terzelfder tijd is het symbolisch een veroordeling van de bij velen geliefde tegenwoordige neiging om tegen de bedoeling en de handelwijze van Jezus in, de geestelijke tempel te bouwen onder luid geschreeuw, lawaai, trommelslag en bomketelmuziek.

Het is niet zeer gemakkelijk zich een voorstelling te vormen van de bouw en de inrichting van het inwendige des tempels. Wat het geheel aangaat weten wij het volgende. Eerst liet Salomo uit gehouwen stenen van acht à tien el (ongeveer vijftig centimeter per el was de lengte, dus elke steen zo groot als een kleine kamer) een geweldig terras, een rotsvlakte, optrekken. Daarop werd die oppervlakte door prachtige zuilengangen gevormd en afgeperkt tot verscheidene voorhoven en zuilengalerijen. In de grote, middelste, ruimte verhief zich de eigenlijke tempel, die niet zeer groot was, maar zo rijk mogelijk met goud overdekt. De heerlijke deuren waren uit hard, welriekend cypressenhout vervaardigd, met kunstig gebeeldhouwde cherubim, knoppen en bladeren versierd en ook met goud overtrokken. Voor de tempel stond, op twaalf uit koper gegoten runderen, het koperen wasvat of de koperen zee, waarin de priesters het water vonden voor al hun reinigingen; en daarbij "Ariel", de Leeuw Gods, het reusachtige koperen brandofferaltaar. Die beide duiden door water en vuur symbolisch reiniging aan. Van de rijkdom van het geheel en van de pracht van de eredienst, door de Levieten in witte kleding en door de priesters in hun gewijde rokken in het gouden Godshuis verricht, kan men enig denkbeeld krijgen, wanneer men zich herinnert, dat zelfs na de beroving des tempels door Farao Sisak (2 Kronieken 7 : 9) er nog altijd 5.400 gouden en zilveren vaten overbleven, die Nebukadnezar naar Babel brengen liet en Cyrus weer naar Jeruzalem terugzond. (Ezra 1 : 7, 12; 5 :14-15)

Na zeven jaren arbeid is het prachtige gebouw voltooid. Nu roept Salomo zijn volk bijeen om het met hem in te wijden en zich met hem te verheugen. En hij brengt uit zijn rijkdom zoveel offers, dat niemand ze tellen of berekenen kan. Daarop hieven al de Levieten en de zangers en honderdtwintig priesters met cymbalen, bazuinen en harpen, en met de heilige zilveren bazuinen, een loflied aan met eenparige stem, dat het was als hoorde men slechts één stem, om de Heere te loven en te danken. (2 Kronieken 5 : 13)

Nu bestijgt de koning het grote, koperen spreekgestoelte, valt op de knieën, heft de handen ten hemel en spreekt een majestueus gebed uit. Reeds de aanvang is verheven. "Maar waarlijk, zou God bij de mensen op de aarde wonen? Ziet, de hemelen, ja de hemel der hemelen zouden u niet bevatten; hoeveel te min dit huis, dat ik gebouwd heb! Wend u dan nog tot het gebed uws knechts, en tot zijn smeking, o Heere, mijn God, om te horen naar het geroep en naar het gebed, dat uw knecht voor uw aangezicht bidt. Dat uw ogen open zijn dag en nacht over dit huis; over de plaats, van dewelke gij gezegd hebt, uw naam daar te zullen zetten; om te horen naar het gebed, hetwelk uw knecht bidden zal in deze plaats. Hoor dan naar de smekingen van uw knecht en van uw volk Israël, die in

deze plaats zullen bidden. Hoor gij uit de plaats uwer woning, uit de hemel, ja hoort en vergeef!"

En nu stelt Salomo Gode in de eerste plaats voor het roepen om recht, ook van bijzondere personen, en dan het smeken van het volk, wanneer het om zijn zonde geslagen wordt door zijn vijanden, of door droogte, dure tijden en pestilentie, of enige andere plaag of ziekte; hetzij een bijzonder persoon of het gehele volk Israël. "Hoor dan in de hemel en vergeef! Wanneer ook een vreemdeling uit verre landen in dit huis bidt: hoor dan uit de hemel, de vaste plaats uwer woning!" En aan het einde roept hij profetisch uit: "Wanneer zij gezondigd zullen hebben tegen u, en gij tegen hen vertoornd zult zijn en hen leveren zult voor het aangezicht des vijands, dat degenen, die hen gevangen hebben, hen gevankelijk wegvoeren in een land, dat verre of nabij is; en zij in het land, waar zij gevankelijk weggevoerd zijn ... zich tot u bekeren met hun ganse hart, en tot u smeken in het land hunner gevangenis, zeggende: Wij hebben gezondigd, verkeerd gedaan en godloos gehandeld; hoor dan uit de hemel, de vaste plaats uwer woning, hun gebed en hun smekingen, en vergeef uw volk!"

"En nu, Heere God, maak u op tot uw rust; gij en de ark uwer kracht! Laat uw priesters, Heere God, met heil bekleed worden en laat uw gunstgenoten over het goede blij zijn!"

Die vurige smeking en grote voorbede van de koning en priester - och, werden die beide hoedanigheden altijd verenigd gevonden! - stegen ten hemel en ontroerden het Vaderhart. Jehovah daalde neer. Donderend weergalmde zijn Ja en Amen! Vuur "daalde van de hemel en verteerde het brandoffer en de slachtofferen, en de heerlijkheid des Heeren vervulde het huis. En de priesters konden niet ingaan in het huis des Heeren, want de Heerlijkheid des Heeren had het huis des Heeren vervuld." (2 Kronieken 7 : 1, 2)

Waarom dat? Omdat alle godsdiensttoefening en alle genademiddelen, hoe gezegend zij ook zijn mogen, en hoezeer wij ons er ook van mogen en moeten bedienen, ophouden, wanneer Jehovah zelf neerdaalt en verschijnt. Scheurt de Eeuwige de hemel en nadert hij tot de ziel, dan heeft zij geen behoefte meer aan opbouwning en middelen, aan goede boeken of toespraken van broederen; ook niet aan het godvruchtigste mensenwoord. God is tegenwoordig: alles in ons zwijge!

Na een groot feest, dat acht dagen duurde, liet Salomo het volk gaan, "blij en goedsmoeds over het goede, dat de Heere aan David en Salomo en zijn volk Israël gedaan had." (2 Kronieken 7 : 10)

Doch Jehovah waarschuwt: "Ik heb nu dit huis verkoren en geheiligd, opdat mijn naam daar zij tot in eeuwigheid, en mijn ogen en mijn hart zullen daar te allen dage zijn. Maar wanneer gij mijn rechten en geboden verlaten en andere goden dienen zult, dan zal ik u uitrukken uit mijn land, en dit huis, dat ik aan mijn naam geheiligd heb, zal ik van mijn aangezicht wegwerpen en zal het tot een spreekwoord en spotrede onder alle volken maken." (2 Kronieken 7 : 16-20)

En gelijk de zonde van Israël vol werd, zo vervulde zich ook de bedreiging van Jehovah. Vier eeuwen later stond daar nog slechts de zwartgeblakerde bouwval van de eens zo prachtige tempel (2 Kronieken 36 : 19) en met recht moesten zeventig jaren daarna de grijze priesters en Leviëten wenen, die de vroegere tempel gezien hadden. (Ezra 3 : 12, 13)

Alleen aan Israël werd een tempel geschonken, en alleen aan Israël is in de toekomst een tempel beloofd. De onzichtbare kerk en gemeente van Christus behoeft voor haar aanbedding in geest en in waarheid geen kerkgebouwen van hout en steen, geen "Godshuizen", geen altaren en geen "Christelijke kunst". De apostelen hebben daar niets van geweten en nooit de gemeente vermaand om mooie kerken te bouwen. Zij behoeft geen basilieken: geen Sint Peters, geen munsters en geen doms. Christus heeft zijn avondmaal ook niet in de tempel gevierd en heeft na zijn opstanding de tempel niet meer bezocht.

Salomo's roem verbreidde zich in alle landen. Uit haar vergelegen rijk toog de koningin van Scheba naar Jeruzalem om wijsheid te leren. Dat was een waarlijk edele daad van deze vorstin, waarvoor ze door Christus geprezen werd. (*Mattheüs 12 : 42*) Welk een wilde pracht van kleren, wapenen en sieraden zal deze fiere en, naar de overlevering meldt, zeer schone koningin uit het hete Afrika omringd hebben en door haar, de heerlijkheid Israël bewonderend, gevolg tentoongespreid zijn. En zij gaf de koning zeer veel goud en edelgesteenten, - met fijn vrouwelijk gevoel, - een menigte specerijen van soorten, die men in Jeruzalem niet kende. (2 Kronieken 9 : 9) En zij gaf God de eer en sprak: "Geloofd zij de Heere, uw God, die behagen in u gehad heeft, om u op zijn troon, de Heere uw God, tot een koning te zetten; overmits uw God Israël bemint om het tot in eeuwigheid op te richten, zo heeft hij u tot een koning over hen gesteld, om recht en gerechtigheid te doen." (2 Kronieken 9 : 8) Ik heb niet vernomen dat heden ten dage bij samenkomsten van elkaar herhaaldelijk kussende vorsten op die wijze aan God de eer gegeven wordt of dat er in enig opzicht van hem sprake is. Trouwens ook niet van enige Salomonische wijsheid!

Dit bezoek van de koningin van Scheba is een profetisch voorbeeld van alle koningen der aarde, zoals zij in het duizendjarig rijk en ook op de op de nieuwe aarde in het gouden Jeruzalem rijke schatten en hun heerlijkheid brengen zullen. (Openbaring 21 : 24) Want de hoogste stoffelijke pracht en heerlijkheid en de echte weelde zijn goddelijk, gelijk men aan de tabernakel, aan Salomo's rijk en in het boek der Openbaring zien kan. Wel moet enerzijds de Christen het door de zonde bezoedelde goud en onze onreine edelgesteenten gering achten; maar toch heeft God ze eens niet als iets verachtelijks geschapen. In de hemel zullen wij hun aard en betekenis leren kennen. Daarvan was de wonderbare Urim en Thummim in de borstlap der hogepriesters het beeld; en de verwerkelijking is de witte keursteen, die de overwinnaar als het hoogste goed beloofd wordt, waarop als een hemelse hiëroglief door Gods eigen vinger de nieuwe, alleen Gode en de drager bekende naam geschreven wordt, evenals God eens zelf de tafelen der wet beschreef. Weelde is hemels; overrijk zal eens de eettafel bezet zijn, waaraan wij met Abraham, Izak en Jakob, ja met Christus zelf, in het koninkrijk zijns Vaders eten en drinken zullen; en boven alle beschrijving schoon zullen de bekeraars zijn, waarin ons het

nieuwe sap van de wijnstok zal geschonken worden. (Mattheüs 26 : 29) Want uw, o God, is de heerlijkheid der eeuwige schoonheid!

Toen nu Salomo na dertien jaren zich een koninklijk paleis, "het huis des wouds van Libanon", gebouwd; heerlijke lusthoven aangelegd; thans nog bestaande vijvers gegraven had, "om daarmee te bewateren het woud, dat met bomen groende"; (Prediker 2 : 5, 6) ook een wijze verordening voor zijn huishouding ingesteld; zich met een sterke lijfwacht omringd en een geoefend leger gevormd had; toen dacht de door vreemde heersers ter wille van zijn wijsheid veel bezochte koning er aan om zijn gedachten te doen opschrijven. "En hij sprak drie duizend spreuken, daartoe waren zijn liederen duizend en vijf." (1 Koningen 4 : 32)

Echt Oosters zijn de geschriften van Salomo, die ons naar Gods raadsbesluit bewaard zijn; een grote openbaring van deze grote persoonlijkheid. Want de wijsheid die van boven is en de ingeving des Geestes bewerken steeds een ontwikkeling, versterking en verhoging van de persoonlijkheid en van de ik-heid. Er is bijna geen geestelozer woord dan het afgezaagde van de tegenstanders der inspiratie, wanneer zij bazelen van "dictaat" en van "willoze werktuigen". Gij poppen van hout! Hebt gij dan nooit het suizen en waaien des Geestes in uzelf bespeurd? Nooit ... in het gebed? in het lezen der Schrift? Heeft nooit onvoorzien u de wind des Geestes doorwaaid, geschud zoals de storm de bomen in het woud schudt, u boven uzelf opgeheven en u "woorden van boven" ingegeven? Het schijnt van niet! Goethe zei tot Eckermann: "Het voortbrengingsvermogen in zijn hoogste graad, elke gedachte die vrucht draagt en gevolg heeft, staat onder niemands macht en is boven alle aardse macht verheven. In zulke gevallen is de mens meermalen niets dan een waardig bevonden vat ter opname van een goddelijke invloed." En zal dat niet eenmaal de hemelvreugde zijn, wanneer God zijn woord in onze mond legt, en die overvloed van woorden des goddelijke levens, welke met macht het tegenwoordige beheersen en alle toekomst onfeilbaar en scheppend ontsluiert? Maar dat verwacht gij zeker niet; met recht! "U geschiede naar uw geloof!"

Zo sprak en leerde Salomo. Wij kunnen ons hem voorstellen: een echte, indrukwekkende, oosterse gestalte, een vorstelijke verschijning, met brede schouders, zware, zwarte, golvende baard, sterke hals, ogen bliksemend van geest, levenslust en levenskracht, een mond die getuigt van welsprekendheid, heerschappij en zinnelijke genotzucht. Daar zit hij op de prachtige, elpenbenen (*ivoren*) leeuwentroon (1 Koningen 10 : 20) en spreekt woorden van wijsheid, die door kundige dienaren opgeschreven worden. Het was zijn lust in zijn hoven (Prediker 2 : 5, 6) gewassen te kweken en te bestuderen, en over de hysop, die aan de wand opgroeit, en de ceder van de Libanon voor zijn hovelingen en naar de hoofdstad gekomen vreemdelingen voorlezingen te houden. (1 Koningen 5 : 13, 14) Wat hij daar over zei zal wel belangrijk geweest zijn. Waarom is het ons niet bewaard gebleven? Omdat - hier willen we een veel misbruikt woord goed toepassen - de Bijbel geen leerboek van plantenkunde is. Dat is beneden de Bijbel; die heeft hoger werk te doen. Hoeveel opwekking en genot de nasporing der natuur ook aan het verstand biedt, zou het toch der mensheid in haar zondenood en schuld weinig in leven en sterven baten indien Gods Woord haar een nauwkeurige rangschikking en beschrijving aanbod van de tweehonderdduizend plantensoorten op aarde. "Wat baat," riep de arme

Maupassant, "de volledige catalogus van de dubbelsterren mijn arme versmachtende ziel?" Maar wel geeft de Bijbel ons diepe blikken in de natuur, laat ons haar wetten en haar symboliek, goddelijke gedachten en grondlijnen vinden, en hetgeen hij in Oud en Nieuw Testament over de planten zegt, is geest; en leerrijker dan alle menselijke boeken over de botanie samen.

Prachtig, vol hoge poëzie is de aanvang van het Boek der Spreuken in de eerste negen, door Salomo aan zijn zoon gerichte hoofdstukken. Trouwhartige vermaningen tot wijsheid en ernstige waarschuwingen tegen echtbreuk, ontucht en dronkenschap, tegen gierigheid en hardheid jegens de armen, tegen het borg-zijn (*strijdbaar zijn*) en allerlei jeugdige dwaasheden, vinden wij hier. Aangrijpend klinkt de bedreiging van de goddelijke wijsheid. Zij klaagt buiten en laat zich horen op de straten: "Hoelang zal de spotter voor zich de spotternij begeren en zullen de zotten de wetenschap haten? Dewijl ik geroepen heb en gij geweigerd hebt; mijn hand uitgestrekt heb en er niemand was die opmerkte, en gij al mijn goed yerworpen hebt en mijn bestraffing niet gewild hebt; zo zal ik ook in uw verderf lachen; ik zal spotten wanneer uw vreze komt. Dan zullen zij tot mij roepen, maar ik zal niet antwoorden. Zij zullen mij vroeg zoeken, maar zullen mij niet vinden. Daarom dat zij de wetenschap gehaat hebben, en de vreze des Heeren niet hebben verkoren. Zij hebben in mijn raad niet bewilligd, al mijn bestraffingen hebben ze versmaad. Zo zullen zij eten van de vrucht van hun weg, en zich verzadigen met hun raadslagen." (Spreuken 1 : 22-31) Ach, dat deze bedreiging zich niet eens aan ons volk vervulle!

Lieflijk bezingt Salomo de lof der wijsheid: ,Welgelukzalig is de mens, die wijsheid vindt, en de mens, die verstandigheid voortbrengt. Want haar koophandel is beter dan de koophandel van zilver en haar inkomst dan het uitgegraven goud. Zij is kostelijker dan robijnen, en al wat u lusten mag is met haar niet te vergelijken. Langheid der dagen is in haar rechterhand, in haar linkerhand rijkdom en eer. Hare wegen zijn wegen der lieflijkheid, en al haar paden vrede. Zij is een boom des levens voor degenen die ze aangrijpen, en elkeen, die ze vasthoudt, wordt welgelukzalig. De Heere heeft de aarde door wijsheid gegrond, de hemelen door verstandigheid bereid. Door zijn wetenschap zijn de afgronden gekloofd, en de wolken druipen dauw." (Spreuken 2 : 13-20)

En door deze gedachten machtig aangegrepen, verheft de goddelijke zanger zich tot een overweldigende lof en prijs van de eeuwige wijsheid Gods: "Raad en het wezen zijn mijn; ik ben het verstand; mijn is de sterkte. Door mij regeren de koningen en de vorsten stellen gerechtigheid; door mij heersen de heersers, en de prinsen, en al de rechters der aarde. Ik heb lief die mij liefhebben; en die mij vroeg zoeken zullen mij vinden. Rijkdom en eer is bij mij, duurzaam goed en gerechtigheid. Mijn vrucht is beter dan uitgegraven goud en dan dicht goud, en mijn inkomen dan uitgelezen zilver. Ik doe wandelen op de weg der gerechtigheid, in het midden van de paden des rechts; opdat ik mijn liefhebbers doe beërven dat bestendig is, en ik zal hun schatkamers vervullen. Jehovah bezat mij in het beginsel zijns wegs, vóór zijn werken, van toen aan. Ik ben van eeuwigheid af gezalft geweest, van de aanvang, van de oudheden der aarde aan. Ik was geboren als de afgronden nog niet waren, als nog geen fonteinen waren, zwaar van water. Aler de bergen ingeest waren, vóór de heuvelen was ik geboren. Hij had de aarde nog niet gemaakt, noch de velden, noch de aanvang van de stofjes der wereld. Toen hij de

heuvelen bereidde was ik daar, toen hij een cirkel over het vlakke des afgronds beschreef, toen hij de opperwolken van boven vestigde, toen hij de fonteynen des afgronds vastmaakte, toen hij de zee haar perk zette, opdat de wateren zijn bevel niet zouden overtreden, toen hij de grondvesten der aarde stelde, toen was ik een voedsterling bij hem, en ik was dagelijks zijn vermakingen, te allen tijde voor zijn aangezicht spelende; spelende in de wereld zijns aardrijks, en mijn vermakingen zijn met de mensenkinderen." (Spreuken 8 : 14-31)

Hier hoort men woorden van boven, geïnspireerd door de zeven Geesten van Jehovah! En machtig, verpletterend door zijn korthed, klinkt het slotwoord: "Maar die tegen mij zondigt, doet zijn ziel geweld aan; allen die mij haten, hebben de dood lief." (Vers 36)

Na deze verheven aanvang laat Salomo de wijsheid op de straten het woord nemen tot het zeggen van allerlei spreuken in het algemeen, en brengt uit het hart, uit rijke ervaring, uit levensondervinding, uit mensenkennis, uit ingeving des Geestes, uit goddelijke intuïtie, zonder plan of methode of systeem, zonder vrees voor herhaling, voort woorden van praktische wijsheid en waarheid, en geeft zich over aan ongedwongen beschouwingen over het voor de hand liggende en het verwijderde, het menselijke en het goddelijke. Terwijl David tegenover de rechtvaardige de godloze stelt, is de laatste voor Salomo de dwaas, de zot, die zijn zenuwen in beweging brengt, die hij voortdurend met spot overlaadt. De wijze koning zal maar al te dikwijls en al te nauw in strijd gewikkeld geweest zijn met domheid en bekrompenheid. In de grond der zaak zeggen David en Salomo beiden hetzelfde, want, alhoewel de wereld dat niet gelooft, is hij de grootste dwaas en de ergste zot, die in zijn hart of openlijk zegt: Er is geen God; die de oorzaak van alle werkingen, de wortel van alle verschijnselen, de bron van alle leven loochent, en daarvoor in plaats stelt een wereld, die zonder het te weten of te willen zichzelf uit niets voortgebracht heeft; die alle leven uit de dood doet ontstaan; en alle godsbegrip, alle deugd en het geweten uit atoomverbindingen afleidt! Arme dwazen, wier verstand door de god dezer wereld verduisterd is, die er honend over lacht, dat hij hen zover gebracht heeft dat zij ook hem, *hun vader*, ontkennen, tot het ogenblik aanbreekt, waarop *hij* hen in *zijn* woning opneemt!

Onuitputtelijk, voor alle levensomstandigheden geschikt, stromen hier woorden van waarheid, die dikwijls zich aansluiten aan de spreekwoorden van alle volken, zoals de reiziger ze verwonderd bij Negers en Toengoezen ([Evenken](#)), Tartaren en Hindoes, Indianen van Noord-Amerika en [Maleiers](#) terugvindt.

Hier is rijker en beter zielkunde dan in onze boeken over de leer der ziel; welke toch niet weten wat de ziel is, hoe in haar denkbeelden ontstaan en zich aan elkaar verbinden; hoe zulk een onvernietigbaar ik, zulk een geestelijk atoom, in wilskracht en kennis kan toe- en afnemen en zelfs ziek-worden kan; en nog veel minder hoe zij zich tegenover het goede en het boze stelt, die beide ondervindt en tussen die beide haar keus doet. Men verbaast er zich over, hoe deze koning, die men zich in zijn pracht en macht, in het schitterende paleis, van een stoet eerbiedige hovelingen omgeven, bijna ongenaakbaar, diepzinnig nadenkend en dichtend voorstelt, toch zulk een mensenkenner en fijn scherpzinnig waarnemer van alle standen en toestanden is. Hij kent de ingebeelde snoever: "Een rijke

verbeeldt zich wijs te zijn, maar een verstandige arme doorziet hem"; hij kent de zogenaamde wijze, van de daad afkerig en met de mond vol wijsheid; de leegloper, die zich altijd verontschuldigt en de ganse dag begeert en zegt: Er is een leeuw op de straten! de onverdraaglijke zwetser; de indringerige plaag van een buurman; de lasteraar; de woekeraar; de onrechtvaardige rechter; en ook - wie weet uit menige eigen ondervinding! - de kijvende en pruilende vrouw; en zegt: De wijze vrouwen bouwen het huis, maar de zottinnen breken het met haar handen af. Hij kent de zegen van de vlijt en van de landbouw.; de invloed van het welwillende woord en van het geschenk. Hij weet: "De hel en de diepte liggen bloot voor de Heere, hoeveel meer het hart des mensen!" En aan zijn eigen zoon vermoedt hij: "Die te gronde gaan zal, wordt vooraf trots, en hoogmoed gaat vóór de val."

Men zou honderd spreuken moeten aanhalen om het boek enigermate tot zijn recht te doen komen. Laat toch vooral onze jongelingen het gedurig weder lezen! Zij zullen er vrij wat meer wijsheid in vinden dan in een gehele verzameling van hun aanbevolen, ook vrome en woordenrijke boeken! Hier is mannelijke, deugdelijke, nuchtere, diepe levenswijsheid en ware beschaving te vinden. Ook ambtenaren, rechters en regeerders kunnen daaruit de gerechtigheid leren, die een volk verhoogt.

Voortdurend prijst Salomo *de goedheid Gods*, die de koning zo zegent, hem wijsheid schenkt en "zijn als hart als waterbeken leidt". Hoe dikwijls spreken wij gedachteloos van "de lieve God", alsof dat zo vanzelf spreekt! Het is niet waar. Vele volken kenden slechts de wrede, meedogenloze god dezer wereld, (2 Korinthe 4 : 4) die niets van liefde weet. Bijvoorbeeld de Carthagenen, deze aanbidders van Baäl-Moloch, die zich met mensenbloed en tranen voedt. Nooit leerde daar een moeder haar kindje de handen vouwen om de "lieve God" te aanbidden. Integendeel, wanneer nood en oorlog dreigden, drukte zij vol angst haar kind aan de borst, want elk ogenblik - vooral wanneer zij tot de voorname standen behoorde en uiterlijk gelukkig was - konden de priesters van Baäl binnentreden om haar zoontje te halen, teneinde het als een offer in de gloeiende kaken van het ijzeren afgodsbeeld Moloch te werpen. En dan moest zij bij het offer tegenwoordig zijn zonder één traan te storten! Ook de Aschantijnen in Afrika baden lang de duivel aan met ontelbare slachtoffers van mensen, en vulden hun groeven met mensenbloed. Hoe duister was het leven van die volken! De blauwe hemel welfde zich boven hen dreigend en hopeloos. Want daar woonde voor hen geen "lieve God".

Aan het slot der Spreuken, dat boek der wijsheid, verheft zich groot en heerlijk de tegenstelling tegen menige harde, maar zeer nauwkeurige schildering van de slechte vrouw, en ook als terechtwijzing van veel valse beschouwingen, welke in het Oosten over de vrouw gangbaar zijn, de ernstige, moederlijke waarschuwing der moeder van Lemuël, en haar prachtige tekening van de deugdzame vrouw en haar handelingen, als koningin van haar huis en kroon van haar man.

Salomo schreef niet alleen wijze spreuken. Deze hoogbegaafde, hoogdichterlijke, hartstochtelijk-gevoelige man heeft ook een Hooglied gedicht, vol warme en innige liefdesuitingen en zachte natuurschilderingen. Of hier in mystieke taal, gelijk de Rabbijnen geloven, de liefde van Jehovah voor Israël onder allerlei beelden voorgesteld wordt; en of,

zoals vele Christenen geloven, daarin de liefde van Christus tot de gemeente als zijn bruid of tot de enkele ziel getekend wordt; of beide voorstellingen waarheid bevatten; zij hier in het midden gelaten.

Zeer verschillend van het boek der Spreuken is het laatste boek van Salomo, de Prediker (Kohélet). Het eerste werd door de koning geschreven in zijn volle lichamelijke en geestelijke kracht, met de waardige rust en het zelfbewustzijn van de door allen bewonderde heerser. Het laatste daarentegen dagtekent uit het einde van zijn leven. Ach, wanneer de schaduwen zwarter worden en aan de overzijde de vele doden wenken, dan gaat alles zich zo geheel anders voordoen! Dan verbleken de kleuren; het goud wordt mat; het woord van lof en bewondering wordt waardeloos. Salomo, die in alles, en dus ook in de zinnelijkheid, een sterke natuur had, had vele vrouwen liefgehad. Ontgoocheld en verbitterd zegt hij: "Onder duizend vrouwen heb ik niet één gevonden!" Ja, Salomo, had jij inplaats van duizend één *trouw* liefgehad, dan zoudt ge die ene wél gevonden hebben, want God is gewoon de man de vrouw te geven, die hij verdient.

Wie zou van Salomo, de man, die zo kloek en helder, vast en mannelijk, over man en vrouw spreuken geschreven had, verwacht hebben dat hij zo in de banden van het vrouwelijke verstrikt zou worden, dat hij zo onder de verachtelijke en reeds sinds Eva verderfelijke heerschappij der vrouw geraken zou!

Wie zou geloofd hebben, dat hij, de "beminde van Jehovah", door vrouwenliefde, evenals Adam, tot afval van Jehovah zou verleid worden! Die vrouw heeft mij van de vrucht gegeven en ik heb gegeten!" Eerst weigert hij terecht de dochter van Farao in de heilige stad te doen wonen, en bezoekt haar buiten. Maar uiteindelijk wandelt hij Astaroth en Milchom na; ja, bouwt op verlangen zijner vrouwen, hoogten voor Kamos en Moloch; hij de stichter van Jehovah's tempel! Indien hij ook al zelf niet aan deze afgoden offerde, toch "was zijn hart niet volkomen met Jehovah zijn God, gelijk het hart van zijn vader David." (1 Koningen 11 : 4) Een diepe val van een hoge top! Hoe zal zijn geweten de oude koning aangeklaagd hebben, dat hij ter wille van deze vrouwen zijn God ongehoorzaam geworden was; toen God hem de straf aankondigde, (1 Koningen 11 : 11-13) en hij de gevolgen van zijn zonde vooruit zag, die tot op deze dag voor Israël zo zwaar wegen! Ook kwam hij meer en meer tot inzicht, dat zijn zoon, die hij in het boek der Spreuken zo trouwhartig vermaand had de ware wijsheid te zoeken, het niet deed, maar een overmoedig en met dergelijke gezellen verkerende jongeling was, (2 Kronieken 10 : 8-11) die zich voor wijzer hield dan zijn vader. En al meer en meer wordt Salomo de mensen moe, en de eens vrolijke man wordt hard en tiranniek. (2 Kronieken 10 : 4) Zo rijzen er zware zwarte wolken op aan de horizon, trekken zich boven zijn hoofd samen, en deze wijze, rijke, machtige, veelgeëerde heerser zal ons met een aangrijpend woord, als in zijn testament, zeggen, wat al het aardse eigenlijk waard is, wanneer men het staande aan de rand van het graf beziet.

Zijn eigen werken en al de daden van alle mensen op aarde geeft hij een slag in het gezicht door der gehele wereld toe te roepen: "Ijdelheid der ijdelheden! Alles is ijdelheid!" (Prediker 1 : 1) Het is niet moeilijk, het is geen kunst voor gewone mensen, waarvan er dertien in een dozijn gaan, die nooit iets groots gedaan of gedacht hebben, nu en dan,

wanneer zij over kleine hinderpalen struikelen of gewone nietige moeilijkheden ondervinden, of wanneer de zaken niet meer zo goed gaan als vroeger, zwaarmoedig en verdrietig te zuchten: "Alles is ijdelheid!" Dat kunnen ook zwakke Christenen, die net zo min diep als rijk aangelegd zijn, zich wel aanwennen als hoofdthema van hun stichting, waarbij ze hun kleine zonden, ellenden bejammeren. Maar deze allen begrijpen er niets van met welk vreselijk, overweldigend, vernietigend gewicht die uitroep van vertwijfeling uit het diepst der ziel van een Salomo tevoorschijn kwam: "Alles is ijdelheid!" Want hier is meer dan de zwakke pessimist Gautama Boeddha, die het leven ontvlucht, het onder een vijgenboom verdroomt en zijn jongeren niets beters weet achter te laten dan de verloochening van het bestaan, waardeloze zielsverhuizingen en een uiteindelijk verzinken in het niet. Hier is meer dan een doctor Faust, die werkloos klaagt over allerlei nutteloze studies en over de leegheid van zijn leven; meer dan een Nietzsche, die door de raadselen van zijn bestaan gedrukt, uiteindelijk in vloekende waanzin vlucht. Armzalig en verachtelijk zijn de mensen, die met de grote, majestueuze, eeuwige, door God geschapen, uit zijn troon vlietende vuurstream des levens (Daniël 7 : 10) - Gods schoonste en grootste gave - niets anders weten te doen dan hem te loochenen en theoretisch of in de praktijk van zich te werpen; de zwaarste belediging van de levende God! Hier is een man uit koninklijk geslacht als Boeddha; een dichter, wijsgeer en geleerde als Faust; een diep-wijsgerige en onderzoekende geest als Nietzsche; maar een man, die het leven krachtig aangrijpt en het voor zich en voor anderen tot waarde weet te brengen. Hier is een heerser bij Gods genade, zoals heden ten dage geen meer gevonden wordt, die uit gouden bekertjes met volle teugen van God geschonken onbepaalde macht aan gerechtigheid gepaard, en doordringende wijsheid op elk gebied gesmaakt heeft; die voor zijn God een tempel gebouwd heeft zo schoon als er ooit een bestond en waarin Jehovah verklaarde te willen wonen; die aan zijn volk volle vrede en nooit geëvenaarde welstand en rust verschaftte; wiens wijsheidsroem wijd en zijd verkondigd werd en hem de naam van de grootsten wijze dezer wereld bracht; die door geen vijand of verrader aangevochten, bij kloeke regering nog tijd vond om natuur en kunst te bestuderen, vrouwenschoonheid en gunst volop te genieten en in vrede oud te worden. Kan enig sterveling meer verlangen of verrichten? Is niet de vreugde der ziel het bezit en de daad? En toch ... en toch: alles is ijdelheid!

Want aan het einde zijns levens voelt de grijze heerser de buitengewone vermoeidheid van al het bestaande, zoals zij ons merg en been doordrongen heeft sedert de noodlottige beet in de vrucht van de boom der kennis des goeds en des kwaads, en sinds het willen-zijn-als-God de ziel vergiftigd heeft. Toen God de wereld schiep, was alles zeer goed, en elk schepsel was een vreugde en een kracht. Hoe zou het anders kunnen? Zou het ware leven niet altijd meer tot leven opwekken? Zou niet elke daad een kracht zijn, die tot grotere daden aanspoorde en bekwaamde? Zou niet elk woord der waarheid een frisse kiem zijn van verderstreckende waarheid en van schone bloemen en vruchten, die zelf weer zaden bevatten? Voelt de engel niet te elke aïon zijn goddelijk leven jeugdiger, levenslustiger, levenskrachtiger, om als een adelaar naar altijd-zaliger hoogten te zweven? Maar deze wereld - ondoorgrondelijk geheimenis - heeft zich van de Oorsprong des levens losgescheurd. Toen verdorde het levenssap en verdroogde de bron. En nu is alle leven moeilijk en vermoeiend, ja iets dodends, dat langzaam moordt. Welk een voor de ongelovigen onoplosbare tegenstrijdigheid!

Salomo erkent het: "Al deze dingen worden zo moede, dat niemand het zou kunnen uitspreken!" (Prediker 1 : 4-8) De wateren en de winden vermoeien zich in onophoudelijke kringloop; vergeefs bestormt de golf rusteloos de rots; vergeefs worstelt de boom elk jaar tegen vorst en hitte en de aan zijn vrucht knagende worm. En hoe staat het met het kind des stofs? Ziet toch de vermoeide, hoe hij kuchend, op een stokje leunend, na nauwelijks zeventig, hoogstens tachtig jaren, onder de last des levens zich voortsleept! Want moeite was al zijn arbeid, moeite zijn werk en moeite zijn rust, zijn vreugde en zijn leed, zijn oefening en zijn uitspanning, zijn kantoor en zijn soireeën (*avondpartijen*), zijn boeken-schrijven en zijn boeken-lezen, zijn spreken en zijn denken; en terwijl hij gelooft zich voor zijn kinderen afgesloofd te hebben, laat hij hun toch ook slechts een leven vol moeite achter. Voorwaar: "de mens, van een vrouw geboren, is kort van dagen en zat van onrust!"

Dat overziet de oude, wijze koning met grootse, geestige blik, en hij erkent bij het gadeslaan van zijn eigen daden hoe ook hij, de machtige, de wijze, de rijke, alle dagen zijns levens zijn brood in het zweet zijns aanschijs gegeten heeft. En nu waaien de vier winden des hemels over hem en zwepen stormen op in zijn ziel. En omdat Salomo zijn God niet getrouw gebleven is, daarom doorworstelen hem aan de avond zijns levens wilde twijfel aan Gods wereldregering, aan zijn eigen wijsheid en aan de waarde van het aardse leven. Nu strijden ontmoediging en Godsvertrouwen met elkaar; grote vragen kampen met grote antwoorden, gedachten uit de afgrond met zonnestrallen van boven, de natuurlijke mens met de goddelijken; nu worstelt de tweespalt en de innerlijke botsing van vlees en bloed met de geest, met de eindoverwinning des geestes. En wie dát niet verstaat, die verschrikt, verbaast zich en wordt verward door dit boek in de Schrift.

Spoedig uit de levensverachting hier bittere woorden, gelijk eens Jeremia en Job; wanneer de ziel de mens ziet: een lijk geheel gelijk aan dat van een dier, tot ontbinding overgaande; en weg zijn al plannen en verwachtingen; vergeefs zijn daden al zijn; hij weet niet waarom en voor wie hij gearbeid heeft en verzinkt bewusteloos in de nacht des grafes. "Wat de kinderen der mensen wedervaart (*mee maken, ondervinden*), dat wedervaart ook de beesten, en enerlei wedervaart hun beiden; gelijk die sterft alzo sterft deze; en zij allen hebben enerlei adem en de uitnemendheid der mensen boven de beesten is geen; want allen zijn zij ijdelheid, zij gaan naar één plaats, zij zijn allen uit het stof en zij keren allen weder tot stof." (Prediker 3 : 19, 20) "Daarom haatte ik dit leven, want dit werk docht mij kwaad, dat onder de zon geschiedt; want het is al ijdelheid en kwelling des geestes." (Prediker 2 : 17) Maar hij troost zich weer: "Toch weet ik, dat het die welgaan zal: die God vrezen, die voor zijn aangezicht vrezen." (Prediker 8 : 12)

Spoedig verwenst Salomo alle onderzoekingen en wetenschap, die hij ook met zo grote ernst beoefende: "Ik begaf mijn hart om met wijsheid te onderzoeken en om na te speuren al wat er geschiedt onder de hemel. Deze moeilijke bezigheid heeft God de kinderen der mensen gegeven om zich daarin te bekommeren." (Prediker 1 : 13) "En mijn hart heeft veel geleerd en ondervonden. Maar hoe meer de mens arbeidt om te vinden, des te minder vindt hij. En ofschoon hij zegt: "Ik ben wijs en ik weet het! zo kan hij het toch niet vinden. Ook dat is moeite en vermoeiing des geestes. Want waar veel wijsheid

is, daar is veel verdriet. En gelijk de dwaas sterft, zo sterft ook de wijze." En toch stemt hij toe: "Toen zag ik dat de wijsheid voortreffelijker is dan de dwaasheid gelijk het licht voortreffelijker is dan de duisternis. De wijsheid maakt de wijzen sterker dan zeven machthebbers, die in de stad zijn. De wijsheid des mensen verlicht zijn aangezicht. De wijsheid geeft haar bezitters het leven." Hij erkent dat het niet op des mensen doen en bemoeiing aankomt: "Alles heeft zijn tijd en alle arbeid onder de hemel heeft zijn bestemden tijd. God doet alles op zijn tijd en ik heb van al het werk Gods gezien dat de mens het niet bevatten kan. Want aan de mens, die voor God welbehaaglijk is, geeft hij wijsheid, verstand en blijdschap, maar aan de zondaar moeite.

En van al zijn natuuronderzoekingen erkent hij deemoedig: "Ik begaf mij om wijs te zijn, maar de wijsheid bleef verre van mij, want hetgeen ver af en zeer diep is: wie zal dat vinden? De mens kan van hetgeen God doet toch het begin en het einde niet vinden. Wat God doet, daar kan men niets toedoen en men kan er niets afdoen, en zulks doet God, opdat men voor zijn aangezicht vreze."

Aandoenlijk is het te zien hoe deze onbepaalde heerser, die zijn volk rechtvaardig en wijs regeerde, toch moet erkennen: "Ik wendde mij (om te zien wat achter mijn rug en zonder mijn weten geschiedde) en zag al de onderdrukkingen, die onder de zon geschiedde, en ziet er waren de tranen der verdrukten, die geen trooster hadden, en aan de zijde van hun verdrukkers was macht; zij daarentegen hadden geen vertrooster." Het kromme kan niet recht gemaakt worden en der overtredingen is geen einde. Maar de Geest spreekt tot hem: "Indien gij de onderdrukking des armen en de beroving des gericht's en der gerechtigheid ziet in een landschap, verwonder u niet over zulk een voornemen, want die hoger is dan de hoge neemt er acht op, en daar zijn hogen boven henlieden. Ik zag onder de zon plaatsen des gericht's, en ziet daar was godloosheid, en plaatsen der gerechtigheid, daar waren godlozen; toen dacht ik: God zal beiden, de rechtvaardige en de godloze, richten. Omdat het oordeel over boze daden niet dadelijk voltrokken wordt, is het hart des mensen vol boosheid. Maar al leefde een zondaar honderd jaren en deed niets dan kwaad, zo weet ik toch dat het hun welgaan zal, die God dienen en voor zijn aangezicht vrezen."

Met recht spot de prediker, die goud in overvloed had, met de gierigaard: "Die het geld liefheeft, wordt van geld niet verzadigd, en die de rijkdom liefheeft, zal er geen nuttigheid van hebben. Ook dat is ijdelheid!" En niet minder spot hij met hen, die zich vermoeien en plagen om schatten te verzamelen, die zij bij de dood toch moeten achterlaten zonder te weten wie ze bezitten zal. "Daar is er een, en geen tweede, hij heeft ook geen kind, noch broeder; nochtans is van al zijn arbeid geen einde; ook wordt zijn oog niet verzadigd van de rijkdom en hij zegt niet: Voor wie arbeid ik toch en doe mijn ziel gebrek hebben van het goede? Dat is ook ijdelheid en het is een moeilijke bezigheid."

Met het oog op zijn zoon Rehabeam, van wie het voor de grote zielkundige en mensenkenner niet verborgen bleef dat hij zijns vaders wijsheid niet geërfd had en niet in zijn voetstappen wandelde (2 Kronieken 10) zegt hij: "Mijn hart wanhoopte over al de arbeid, die ik bearbeid heb onder de zon, want er is een mens wiens arbeid in wijsheid, en in wetenschap, en in geschikkelijkheid is, nochtans zal hij die overgeven tot zijn deel

aan een mens, die daaraan niet gearbeid heeft." "Ik haatte al mijn arbeid, die ik bearbeid had onder de zon, dat ik die zou achterlaten aan een mens die na mij wezen zal, want wie weet of hij wijs zal zijn of dwaas? Evenwel zal hij heersen over mijn arbeid, die ik bearbeid heb en die ik wijselijk beleid heb onder de zon! Dat is ook ijdelheid!"

Maar de zielestorm heeft uiteindelijk uitgewoed; de golven leggen zich; een vriendelijk lachje glijdt over het ernstig gelaat van de koninklijken wijsgeer, die God om zijn vaders Davids wil (1 Koningen 11 : 12) - hoe heerlijk is toch de voorbede der gelovigen! - niet geheel verlaten heeft; en hij richt tot de jongeling een zacht, vrolijk troostwoord: "Verblijdt u, o jongeling, in uw jeugd, en laat uw hart zich vermaken in de dagen uwer jongelingschap, en wandel in de wegen uws harten en in de aanschouwing uwer ogen; maar weet dat God u om al deze dingen zal doen komen voor het gericht. Zo doe dan de toornigheid wijken van uw hart, en doe het kwade weg van uw vlees, want de jeugd en de jongheid is ijdelheid." (Prediker 11 : 9, 10) Laat uw kleren te allen tijde wit zijn en laat op uw hoofd geen olie ontbreken; geniet het leven met de vrouw, die gij liefhebt, al de dagen uws ijdelens, welke God u gegeven heeft onder de zon, al uw ijdele dagen, want dit is uw deel in dit leven, en van uw arbeid, die gij arbeidt onder de zon." (Prediker 9 : 8, 9) "Gedenk uw Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen en de jaren naderen, van dewelke gij zeggen zult: ik heb geen lust in dezelve" (Prediker 12 : 1) Juist omdat alles ijdelheid, geheel en al ijdelheid is, geef u niet over aan morren en verdriet, want dat is ook ijdelheid. Laat God voor u en voor zijn schepping zorgen. Hem alleen is de zaak volkomen toevertrouwd en hij heeft verklaard dat hij haar uitvoeren zal. Hij weet wat hij doet en waarom hij het doet, en wij kunnen het eens voor goed toch niet begrijpen. "Mijn wegen zijn niet uw wegen en mijn gedachten zijn niet uw gedachten, spreekt de Heere." (Jesaja 55 : 8)

Wat is dus de hoogste wijsheid? In eenvoud des harten, ja in goddelijke lichthartigheid (wie verstaat het?) voort te leven; dagelijks al het goede dankbaar te genieten en niet voor de komende dag te zorgen, want gij weet niet, aardse pelgrim, of gij die wel eens beleven zult. Hoe kostelijk en toch hoe eenvoudig, hoe voor de hand liggend en toch hoe moeilijk ons vallend is die geboden goddelijke eenvoudigheid, die niet lang en breed overlegt dat zij zo en zo zijn wil, zo en zo spreken, zo en zo handelen, maar die zich in overgegevenheid aan de leiding Gods op de grote golven van de oceaan laat wiegelen; die als de lelie op het veld groeit en gelaten regen en zonneschijn ontvangt; die als de vogeltjes op de takken zingt en God looft en zonder zorgen juicht zonder in de schuren te verzamelen. Want onze God is de God der vreugde, die de zijnen een vrolijk woord en een verblijdt gemoed gunt. De Christen, die niet hartelijk lachen kan en het anderen verbiedt, eert die God niet en is niet gezond. "Verblijdt u in de Heere te allen tijd; wederom zeg ik u, verblijdt u. Weest in geen ding bezorgd." (Filippenzen 4 : 4, 6) "Ja", de Christen kent ook diepe ernst, hete tranen, goddelijke droefheid. Maar de verachting van het schone en van de blijdschap, de duistere wereldbeschouwing en de bittere levensopvatting, de grimmige gelaatstrek, de harde blik, het wegwerpene woord, laat hij over aan de kinderen dezer wereld, over wier zielen de buitenste duisternis reeds hier iets van haar schaduw werpt.

Hoe had een Salomo toch alles doorgemaakt wat het hart der mensen beroert, doorwoelt en beangstigt! En toch weet hij aan het einde ons niets anders en niets beters aan te

bevelen dan onbezorgde, op God vertrouwende eenvoud. "Zo de Heere het huis niet bouwt, tevergeefs arbeiden de bouwlieden er aan; zo de Heere de stad niet bewaart, tevergeefs waakt de wachter. Het is tevergeefs dat gij vroeg opstaat, laat opblijft, eet brood der smarten; het is alzo dat hij het zijnen beminden in de slaap geeft." (Psalm 127 : 1, 2)

Maar wij *willen* twifelen, zorgen en ons aftobben, opdat wij iets mogen hebben om in de lege afgrond onzer zielen te werpen; wij willen ook zelf wijs zijn; wij willen God onder het oog brengen hoe hij het doelmatigste met ons, met de onzen en met zijn koninkrijk handelen kan; wij willen ook een deel van de teugels in handen hebben. Met dwaze wijsheid, met onverstandige redeneringen en met vrome preken doen wij ons aan elkaar voor als heel gewichtig en heel verstandig, en vertellen elkaar dat wij niet angstig zorgen moeten; het heerlijke woord "Weest niet bezorgd!" op onze manier zeer dwaas verbeterende, zodat ervan groeit dat wij over 't algemeen wél voor onszelf, voor onze kinderen en voor onze medemensen moeten zorgen. En daarom knagen onze kleine wijsheid en onze aardse en geestelijke zorgen aan onze ziel, en wij lopen heen weer als bekommerde en verwaarloosde kinderen van de Almachtige en Alrijke, tot oneer voor het aangezicht der wereld van ons geloof en van onzen Vader in de hemelen.

Maar nu behoudt in Salomo's hart de vrede de overhand. Na een prachtige, dichterlijke, weemoedige schildering van de over hem komende ouderdom, waarheen alle leven leidt, komt groot en vol eenvoud dit slotwoord: "Van alles wat gehoord is, is het einde van de zaak: Vrees God en houd zijn geboden, want dit betaamt allen mensen." Rijk of arm, wijs of ongeleerd, machtig of zwak, beroemd of onbekend, allen kunnen God vrezen en zijn geboden houden. En waarom moeten zij het doen? "Want God zal ieder werk in het gericht brengen, met al wat verborgen is, hetzij goed of hetzij kwaad." (Prediker 12 : 14) Nu heeft de grijze wereldwijze het zware sterke anker gevonden, dat in alle stormen des levens en der ziel zijn scheepje houdt.

Hier vraagt de verstandsmens, de kloekzinnige (*wakker van geest*) en wijze dezer wereld: Is dat nu het gehele antwoord van zulk een wijs man op alle vragen, alle raadselen, alle geheimen des levens en der schepping? Is dat de uitkomst en de som, het inbegrip van alle wijsheid, alle denken van alle eeuwen? Ben ik ineens in de Zondagsschool, waar men de kleinen als leidraad op de levensweg een vroom bijbelspreukje meegeeft?

Welnu, snuffel en zoek dan in de vele bibliotheken, naar de vele spreuken der vele wijzgeren, in Indië, in China, van Plato tot Schopenhauer, lees alle boeken van de wijzen en de zich wijsdenkenden. En zeg mij daarna, of zij u iets beters weten te geven?

Indien gij echter behoort tot de beklagenswaardigen, die hier spottend uitroepen: "Moet ik God vrezen? En er is geen God?" dan is het vergeefse moeite verder met u te redeneren. De duivelen, aan wie gij evenmin gelooft, weten dat er een enig God is en zij sidderen! En wanneer eens de aardkluiten dof op uw doodkist vallen, dan houdt daar beneden voor u voor eeuwig het spotten op; dan omgeeft u de verschrikking Gods; dan zult ge wel aan hem moeten geloven - en met hoeveel ontzetting en tandgeknars! - wanneer hij zich niet vroeger nog over u ontfermt.

Wij evenwel zijn het met Salomo eens, want wij weten wat wij hebben aan de vreze Gods en aan het houden van zijn geboden. Hoe zouden wij God niet vrezen? Hoe hem niet eren, in wiens hand onze adem is en bij wie al onze paden zijn? (Daniël 5 : 23) Zouden wij zijn geboden niet houden? Dat is immers ons leven! (Deuteronomium 32 : 47) Zouden wij niet naar de wijsheid trachten, welker beginsel de vreze des Heeren is; de wijsheid, waarvan de wijze getuigt: "Die mij vindt, vindt het leven en trekt een welgevallen van de Heere; maar die tegen mij zondigt, doet zijn ziel geweld aan; allen die mij haten hebben de dood lief." (Spreuken 8 : 35, 36)

Dus heeft naar Gods wil, en opdat dit ook niet in de Schrift zou ontbreken, de man, waan wie God "grotere wijsheid gegeven had dan allen anderen mensen", (1 Koningen 5 : 11) ons een machtig woord achtergelaten over de ijdelheid van alle zijn en doen op aarde; en over de goddelijke wijsheid en eenvoudigheid, die niettemin kalm haar weg gaat en op God vertrouwt.

In onderscheiding van andere schrijvers in het heilige woord, van profeten en apostelen en ook van zijn vader David, houdt Salomo zich alleen met het tegenwoordige bezig en denkt zich dat in, met uitzondering slechts van Psalm 72; waarin hij ook recht karakteristiek de heerlijkheid van het ware koningschap bij Gods genade prijst, zoals het alleen aan Israël beloofd is en eenmaal bij dat volk tot bloei komen zal. In de Spreuken en in de Prediker beziet hij alles zozeer van het tijdelijke en ondermaanse standpunt uit, dat onverstandige mensen op het denkbeeld gekomen zijn, dat Salomo niets wist van een eeuwig leven en van een door God gewilde toekomst der wereld. Dat dit in 't geheel het geval niet is, bewijst het slotwoord van de Prediker (12 : 14) en evenzeer zijn herhaalde herinnering aan het toekomstig gericht Gods over alle handelingen der mensen. Ook deze zijn houding laat zich zielkundig uit zijn levensloop verklaren. Wereldlijke macht en rijkdom, goud en genot, kunst en natuuronderzoek, bouwen en planten, dat alles - ook zelfs indien het voor God gedaan wordt - wendt de zin van het toekomstige af en omsluit het inwendige oog voor het grote wereldplan Gods. Geheel anders staat het bij een jarenlang zwaar-beproefde David, die ook door Christus onder de profeten geteld wordt; en in nog hoger mate bij een man van armoede, smaad en lijden als Jeremia; of bij de gevangen en verbannen uitwendig machtige, maar inwendig door diep leed en onbevredigbaar heimwee verteerde Daniël. Niettemin behoort Salomo met zijn standpunt en zijn levensbeschouwing tot de gehele zielkunde en natuurlijke geschiedenis des mensen en des Bijbels. Enerzijds toont hij ons, gelijk zoveel grote mannen dezer wereld, hoe ver een mens het brengen kan en hoe weinig hij toch door alle aardse geluk verzadigd wordt. En anderzijds is hij in zijn pracht en heerlijkheid, in de gerechtigheid en de vrede van zijn koninkrijk een voorbeeld van Israël in het duizendjarig rijk onder de regering van de opgestane David.

En mijn knecht David zal hun vorst zijn (zie Psalm 132 : 17, 18); wanneer alle koningen der aarde hun goud en hun schatten naar Jeruzalem brengen zullen (verg. 2 Kronieken 9 : 14 en Openbaring 21 : 24, 26). En ook de door Salomo gebouwde tempel is het voorbeeld van de dan aan Israël geschonken tempel van Ezechiël (verg. 2 Kronieken 5 : 14; 7 : 2; en Ezechiël 43 : 2, 4, 5). Want gelijk al Gods werk, natuur mens, en al wat op aarde

geschiedt, diepe zin heeft en voorbeeld der eeuwigheid is, zo is ook al, wat in Israël geschiedde, ons ter lering gegeven en zal eens heerlijk vervuld worden.

De ware Christen gaat Israël en Jeruzalem niet als historische gedenktekenen uit het verleden voorbij. Hij is aan de vermaning gedachtig: "Bidt om de vrede van Jeruzalem". En hoe zou hij niet diepgaande deelneming voelen voor een volk en een stad, die door God zo geliefd en op prijs gesteld worden! Ook ziet hij uit de profetie dat de geschiedenis van Israël pas begonnen is en zich bovenmate heerlijk eens ontplooiën zal. Daarom verwacht hij de tijd, waarin de roep luide weerklinken zal: "Verblijdt u met Jeruzalem en verheugt u over haar, al haar liefhebbers! Weest vrolijk over haar met vreugde, gij allen, die over haar zijt treurig geweest." (Jesaja 66 : 10)

Een geweldig man voor het aangezicht des Heeren was Salomo. En daarom was ook zijn zonde groot, toen zijn hart niet meer geheel met de Heere zijn God was, gelijk het hart van zijn vader David geweest was. (1 Koningen 11 : 4)

En groot en vreeslijk waren daarvan ook de gevolgen! Indien hij en zijn volk aan God getrouw gebleven waren, hoe grote stoffelijke en geestelijke zegen zou zich dan uit Jeruzalem, het middelpunt van de aanbidding van Jehovah, in steeds wijder kringen over alle volken uitgegoten hebben! Maar Salomo's schuld versplinterde voor een verloop van meerdere duizenden jaren het heilige volk. En het tijdelijk verloren gaan en onvindbaar blijven van de tien stammen is even geheimzinnig en wonderbaar als het onder alle vervolgingen onverstoort voortbestaan van Juda. De afval van Salomo was de wortel der zonde van Juda, van de vervreemding van Israël en van al de gevolgen daarvan. Maar wat de mens scheidt, dat verzoent God in genade. Van deze zonde van Juda en Israël wordt gezegd: "In die dagen en te dier tijd (in de laatste dagen) spreekt de Heere, zal Israëls ongerechtigheid gezocht worden maar zij zal er niet zijn, en de zonden van Juda, maar zij zullen niet gevonden worden, want ik zal ze degenen vergeven, die ik zal doen overblijven". (Jesaja 50 : 20) "Ik zal ze maken tot een enig volk in dat land, op de bergen Israëls; en zij zullen allen tezamen een enige koning tot koning hebben, en zij zullen niet meer tot twee volken zijn, noch voortaan meer in twee koninkrijken verdeeld zijn". (Ezechiël 37 : 22 en vervolg)

DANIËL

Een der verhevenste boeves van de Heilige Schrift! Aangrijpend reeds door het grootse, geschiedkundige drama. Zwaar en vernietigend is uiteindelijk de lang gedreigde vloek van Jehovah op Jeruzalem gevallen. De Heere heeft Jojakim, de koning van Juda, en alle vaten uit het huis Gods overgegeven in de hand van Nebukadnezar, de koning van Babel, en voor de eerste maal sedert de dienstbaarheid in Egypte trekken de Joden treurend in de gevangenschap.

Daar komen edele jongelingen voor de geweldige heerser te staan; een hunner verwerft zijn gunst, geraakt tot eer en macht, bestraft koningen, beleeft drie dynastieën, wordt door engelvorsten aangaande de wereldgeschiedenis en haar einde onderwezen, en gaat als eerwaardig grijsaard in tot zijn rust, om op te staan in zijn lot aan het einde der dagen. Groots!

Maar hoe dik heeft ook hier de vijand der zielen zijn onkruid gezaaid! Ongelovige Bijbelcritici maken het boek af met de verstandelijke opmerking: "De hier verhaalde gebeurtenissen zijn onhistorisch en onmogelijk." En de arme theologen, die zich de wetenschappelijke kritiek aangewend hebben, ontzien zich niet te bazelen van een schrijver, die alleen in hun brein bestaat, en die ongeveer 160 jaren voor Christus (in plaats van 607 jaar voor Christus (Daniël 1 : 1), op de gedachte kwam om onder de naam Daniël een voorstelling te geven van de reeds voorgevallen geschiedenis van Israël tot op de Seleuciden en Epiphanes. Vreemd genoeg heeft hij daarvoor de vorm van profetie gekozen, en er verder voorkeur aan gegeven "om met alle middelen van aanschouwelijke voorstelling de overtuiging, die hij bij zijn lezers wekken wil, aan te kweken." "Met stoute uitlegkundige greep vervangt hij de zeventig jaren der ballingschap door zevenmaal zeventig jaren". De engel Gabriël, die hem daarvan mededeling deed, (Daniël 9 : 20-27) is dus, gelijk zoveel in dit boek, een sprookje. Profetische gave bezit deze vervalser in 't geheel niet en daarom waagt hij het ook niet "de heilsgeschiedenis te schilderen". "Wat tot nog toe geschied was, kon ieder zien en bezien en stond ontwijfelbaar vast in Gods raad en oog, maar wat hierna komen zal, is Gods geheim, en deze Daniël acht zich niet geroepen dat te onthullen!" "De kunst van het boek heeft het gekunstelde element in zijn wording bedekt, en ook aan de vorm, waarachter de schrijver zich verborg, een schijn van geloofwaardigheid gegeven." En zo al meer.

Het is bijna onmogelijk drierster (*brutaler*) de Schrift te loochenen en zich zwaarder te bezondigen aan de man, die wie Jezus als profeet erkent; (Mattheüs 24 : 15; Markus 13 : 14) die God door zijn hemelse boden "een zeer gewenst man" noemt; (Daniël 10 : 23) en omtrent wie hij door de mond van zijn profeet meermalen betuigt: "Ofschoon deze drie mannen, Noach, Daniël en Job, in het midden van hen waren, zij zouden door hun gerechtigheid alleen hun ziel bevrijden". "Ofschoon Noach, Daniël en Job in het midden van hen waren, zo waarachtig als ik leef, spreekt de Heere Heere, zo zij een zoon of zo zij een dochter zouden bevrijden! Zij zouden alleen hun ziel door hun gerechtigheid bevrijden!" (Ezechiël 14 : 14, 20) Overigens is deze scherpzinnige kritiek hier zeer kortzichtig. Een schrijver, die zo zorgvuldig "alles verborg, wat het geloof van zijn lezers

storen kon," zou wel reeds in de aanvang van zijn boek veel verteld hebben; bijvoorbeeld, hoe hij als jongen de eerwaardige Jeremia en later de grote profeet Ezechiël gekend had; hoe hij zich nog de blinde koning Zedekia kon voorstellen; hoe de Joden weeklagend aan de stromen van Babylon nederzaten; hoe hij zijn invloed bij Nebukadnezar hun ten goede aangewend had; hoe hij onder [Evil Merodach](#), Nabunardus ([Nabonidus](#)) en diens mederegent [Belsazar](#) en daarna onder Cyrus belangrijke staatsbetrekkingen bediend had; hoe hij bij de laatste de herbouw van de tempel bewerkt had (Ezra 1 : 1-4) en dergelijke meer. Maar Daniël wil ons hier geen godsdienstige beschrijving van zijn eigen leven geven, en ook niet een overzicht van de geschiedenis zijner tijdgenoten, maar met volstrekte vrijheid en naar eigen keus schrijft hij, de grote eenzame, die in het wereldrumoer van Babylon als een memnon-standbeeld in de woestijn opgericht staat, enige gebeurtenissen, geweldige historische tonelen en daar tussendoor goddelijke gezichten; met souvereine verachting van de wijze, waarop een geloofwaardig boek gewoonlijk geschreven wordt. Hij rangschikt zijn aantekeningen niet eens naar tijdorde; keert in hoofdstuk 7 : 1 terug; en laat tussen hoofdstuk 5 en 6 de elders slechts kort-aangestipte gehele regering van Kores uitvallen. Daarentegen verhaalt hij dromen, gezichten en wonderen, die door niets of niemand gewaarborgd zijn. In één woord, hij geeft zich niet de geringste moeite om zijn aantekeningen een voor de kritiek aannemelijke vorm te geven. Maar ernstig en majestueus rollen in verscheidene afzonderlijke gedeelten zijn woorden voort; geweldige, beangstigende beelden doemen voor ons op; het gezicht over Nebukadnezar en het Belsazar bedreigende schrift aan de wand zijn als rotsblokken, die van de top der eeuwige heuvels neergeslingerd worden.

Uit diep en zwaar leed komt deze figuur van Daniël tevoorschijn. Verlaten, kaal, verwoest ligt "het land der schoonheid", zijn bewoners zijn verdelgd door de vier gesels Gods: wilde dieren, pestilentie, honger en het zwaard des vijands. Slechts enkele duizenden zijn nog over van de twee volksstammen, waarvan eens Juda alleen een leger van vijfhonderd duizend sterke helden kon op de been brengen. (2 Samuël 24 : 9) Jeruzalem, de ten tijde van Salomo zo prachtige wereldstad, is uitgeplunderd en platgebrand; van de tempel staan nog slechts de zwartgeblakerde muren. Welk een beeld van jammer overal! En daarop drukt als een zware donderwolk de vloek van Jehovah. Daar trekken zij, die hem vertoornden, heen, een lange reeks van treurende gevangenen; hun vorsten, die eens zo hardnekkig en vermetel God en zijn profeet Jeremia tegenstonden, thans in ketenen; bleke, door hongersnood uitgemergelde, hologige gedaanten; weeklagende vrouwen, wenende maagden en kinderen; tot spoed aangedreven door lansstoten van de overmoedige overwinnaars, die trots de buit dragen, en daaronder 5.400 gouden en zilveren vaten uit de tempel geroofd. En de achtergebleven door droefheid neergebogen Jeremia en zijn getrouwe schrijver Baruch zien hen wenend na en heffen klaagliederen aan. Eerst leidt de weg naar Ribla bij de Libanon, waar de grote koning Nebukadnezar in zomervakantie weelderig hof houdt en streng gericht oefent. Hij laat de zonen van de bondbreukige Zedekia, met verscheidene andere aanzienlijken, voor diens ogen slachten en berooft hem onmiddellijk daarna van het licht der ogen. En nu gaat de droeve optocht van Joden met de blinden koning in hun midden verder.

Daar trekken zij heen door de vruchtbare vlakten van Mesopotamië, door onafzienbare velden met koren, gerst, vlas, meloenen en allerlei ooft (*fruit*) beplant, door uitgestrekte

palmbossen, langs kunstige kanalen, voorbij volkrijke steden, tot uiteindelijk voor hun verbaasde blikken de geweldige wereldstad Babylon zich vertoont, waaruit zich majestueus de hoge Belustempel, met het gouden beeld op de torenspits, verheft.

In dat Babylon vinden naar Gods raadsbesluit vier jongelingen, schoon van aangezicht, hoogbegaafd, genade bij de machtigen veroveraar, die zeer verstandig uit de beste der gevangenen van elk volk zich edele schildknapen voor zijn dienst uitzoekt en hen zorgvuldig laat onderwijzen in de taal en in het moeilijke spijkerschrift, in de wetgeving en in de wetenschap der Chaldeeën. En dat zij hun keuze waardig zijn, tonen zij aanstonds door trouw aan hun God en door hun weigering om het aan de afgoden gewijde voedsel te gebruiken. En nu treden twee grote figuren uit de wereldgeschiedenis in indrukwekkende tegenstelling elkaar tegemoet. In het prachtige paleis, van vele vorsten en krijgslieden omgeven, de almachtige heerser Nebukadnezar (Nebo bescherme de grenzen!) van wiens wenk leven en dood afhangt, in zijn volle hovaardij, van wie Daniël tot zijn zoon zei: "Die hij wilde, doodde hij, en die hij wilde, behield hij in het leven; die hij wilde, verhoogde hij; en die hij wilde, vernederde hij. (Daniël 5 : 19) En voor hem staat een jonge, schone, treurende gevangene van koninklijke bloede uit een verslagen en veracht volk. Maar gelijk een adelaar verheft de gevangene zich op fiere vleugelslag boven de koning; onthult de verschrikte vorst de toekomst en Gods raadsbesluiten; kondigt hem het vreselijkst gericht aan; ziet hem sterven, en spreekt in goddelijk gericht over zijn navolger het vonnis des verderfs.

DANIËL 2 EN 7

Op zijn prachtige bedstede sluimert de heerser. Hij heeft op vorstelijke, een groot koning waardige wijze nagedacht over de vraag: "hoe het na deze in de wereld gaan zal." Nu opent God hem het oor en zendt hem een droom, (Job 33 : 15) die zijn ziel in haar diepste schuilhoeken ontroert. Maar als hij ontwaakt is hem van het gehele beeld slechts de verschrikking bijgebleven. Thans beveelt de machtige en in lange rijen tredende wijzen en magiërs binnen, buigen zich neder en vragen om mededeling van de droom. Doch vreselijk bruist de toorn van Nebukadnezar op en giet zich als een donderbui over de verschrikte kunstenaars uit. Spoedig doorzoekt men de gehele stad naar de anders zo hoog vereerde wijzen, ten einde hen te slachten. God openbaart Daniël de droom en zijn betekenis; en terwijl de jongeling de koning daarvan mededeling doet, doemt voor diens ziel de kolossale droomgestalte en de schrikkelijke aanblik daarvan weer op.

Dit profetisch visioen wordt volkomen gemaakt door het gezicht van Daniël in hoofdstuk 7. Gelijk vanzelf spreekt, ziet de koning de wereldrijken menselijk aan, dat is, hij aanschouwt ze belichaamd in grote mannen, en zo zichzelf als het gouden hoofd. De profeet daarentegen ziet die vier wereldrijken als wilde dieren. Evenzo gaat het in de Openbaring aan Johannes, waar het gewonde en weer genezen dier niet een mens, maar een rijk voorstelt. Voor God zij wilde dieren, die rijken dezer wereld, die in zijn onophoudelijke oorlogen elkaar steeds verscheuren, gelijk zij ook zelf in hun wapenschilden wilde dieren tot hun beeld kiezen: luipaarden, leeuwen, beren, arenden en dergelijke. De door Daniël gegeven uitlegging is duidelijk en ze is bewaarheid geworden. Op het grote Babylonische wereldrijk volgde het minder sterke Perzisch-Medische. Dat werd door Alexander verbroken, maar kort daarna werd zijn rijk in vier andere rijken verdeeld. (Daniël 7 : 6) Daarop volgde het verschrikkelijke, ijzerharde, zeer sterke, alles vernielende en verbrekende Romeinse rijk. Treffend is ook de stoffelijke vorm, waaronder deze rijken worden afgebeeld. Nebukadnezar schitterde in goud, zijn standbeeld was van goud; en de leeuw was het koninklijke, door koningen verpleegde, in parken verzorgde dier. Van een dezer koningen wordt bericht dat hij alles samen, behalve enige olifanten en wilde stieren, 920 leeuwen geveld heeft. Van de bergen van Medië kwamen beren en de legerscharen van Perzië; de ringen aan de zuilen in het paleis van Ahasveros waren van zilver; en de beide sterke armen zijn de Mediërs en de Perzen. De wilde en bovendien gevleugelde luipaard is de juiste afbeelding van de moedige Alexander, zoals hij met zijn in ijzer gepantserde [phalanxen](#) in enkele jaren gehele landen doorvloog, de halve wereld veroverde en - nog bijna een jongeling - stierf. En zonder dubbelzinnigheid tonen de vier koppen en vier vleugelen de zo spoedig uit zijn wereldrijk ontstane vier andere rijken aan.

Wie de Romeinse geschiedenis kent, ziet dadelijk in het vierde dier het schrikkelijke beeld van het ijzeren Rome en zijn in ijzer geklede legioenen met het korte zwaard. Hoe heeft dat de volken gegeten en verbrijzeld, en het overige vertreden! Onbuigzaam; nooit een eens opgevat doel uit het oog verliezende; nooit enige vijand vergeving schenkend; nooit na een nederlaag vrede sluitend. Hetzij Hannibal voor de poorten stond; hetzij 120.000 slaven onder Spartacus de ene consul na de anderen overwonnen; nooit versaaide de eeuwige stad; nooit gaf zij zich over; telkens zegevierde zij, kleedde zich in goud en

baadde zich in het bloed en het zweet der volken. Al mocht de vijandelijke stad of vesting ook nog zo onneembaar schijnen, gelijk Jeruzalem of de rotsburch van Herodias aan de Dode Zee, en al werd ze ook nog zo wanhopend verdedigd: voortdurend, onophoudelijk, jarenlang rukten de onbarmhartige legioenen voorwaarts. Die burch, die stad moest vallen, de verdedigers moesten sneuvelen of zichzelf van kant maken; indien niet, gelijk bij het door 248.000 Galliërs verdedigde Alesia, ten slotte 11.000 gevangenen, nadat hun de handen afgehouden waren, het land doorgezonden werden, om overal de macht en de verschrikking van Rome bekend te maken.

Zo nu en dan gaf Rome gehele landen ten geschenke, en Romeinse proconsuls voerden bevel over hun koningen, of zetten hen af naar welgevallen. Lachend, gekscherend en met bloemen omkransd zagen onderwijl de Romeinse burgers toe, wanneer voor hun tijdverdrijf duizenden van de schoonste en krachtigste jongelingen uit de onderworpen volken elkaar vermoordden, of wanneer ontelbare Christenen gefolterd, gekruisigd, verbrand en door de leeuwen verscheurd werden. Waarlijk, een verschrikkelijk dier; een rijk zoals geen ander. Teneinde de profetie van het laatste der dagen te ontgaan, (Daniël 8 : 17) heeft men in zijn plaats wel de, ook door de geest van de Antichrist bezielde, Antiochus Epifanes gesteld. Maar dat verdient geen ernstige wederlegging. Deze kleine tiran, door zijn tijdgenoten reeds spottend Epimanes, de gek, genoemd, kan in geen enkel opzicht vergeleken worden met zulke grote mannen als Nebukadnezar, het gouden hoofd; de edele Cyrus, de knecht Gods; de waarlijk koninklijk-gezinde Alexander, en de grootse, geweldige Caesar, of met hen in één adem genoemd worden. Heeft dan Antiochus Epifanes twee, door de benen van het beeld aangeduide rijken, het West- en het Oost-Romeinse rijk, gesticht? Was zijn rijk gelijk het ijzer verschrikkelijk en van alle rijken onderscheiden, en heeft hij de volken verpletterd en vertreden? Of bestond zijn rijk uiteindelijk uit ijzer en leem? Of zijn daaruit tien rijken ontstaan en duurt het altijd nog voort tot aan het einde der dagen? (Daniël 7 : 7, 10 en 19-27) Niets van dat alles!

Maar wij zijn nog midden in het Romeinse rijk. Het Romeinse recht is nog altijd de grondslag voor onze rechtspleging, de Latijnse taal geldt nog altijd als teken van beschaving voor de Europese jeugd en weerklinkt bij gehele volken aan de altaren in duizenden kerken. Rome heerst nog altijd met honderdduizenden van gehoorzame soldaten in de gehele wereld over meer dan 180 miljoen onderdanen. Maar deze geestelijke macht laat zich, ondanks alle pogingen, slecht met de wereldlijke macht verbinden, het is leem met ijzer vermengd, (Daniël 2 : 42, 43) en Rome buigt en verbreekt de koningen niet meer. Of de twee uit ijzer en leem bestaande voeten de Roomse en de Griekse kerk voorstellen, durven wij niet beslissen. Wel schijnt het verschrikkelijke dier verwond, (Openbaring 13 : 3) maar het wordt weer gezond, en de aarde verwondert zich over het beest. Spoedig - de gehele wereldgeschiedenis bereidt er zich op voor - zullen de tien door de tenen van het beeld als uiteindelijk besluit voorgestelde koninkrijken uit het gebied van het Romeinse rijk ontstaan en zal de Antichrist verschijnen.

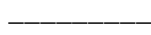
De heidense koning ziet nu als slot van de wereldgeschiedenis een grote steen van de berg afrollen en het hoge beeld verbrijzelen; en de steen werd tot een grote berg, die de gehele aarde vervulde. Maar Daniël mocht hoger en dieper zien. De van God geliefde profeet werd verwaardigd het vreselijk-verheven slot van de wereldgeschiedenis in

goddelijke gezichten te aanschouwen. "Dit zag ik, totdat er tronen gezet werden, en de Oude van dagen zich zette, wiens kleed wit was als de sneeuw, en het haar zijns hoofds als zuivere wol; zijn troon was vuurvonken, deszelfs raderen een brandend vuur; een vurige rivier vloede en ging van voor hem uit; duizendmaal duizenden dienden hem en tienduizendmaal tienduizenden stonden voor hem; het gericht zette zich en de boeken werden geopend. Verder zag ik in de nachtgezichten, en ziet er kwam een met de wolken des hemels als eens mensenzoon, en hij kwam tot de Oude van dagen en zij deden hem voor Denzelven naderen. En hem werd gegeven heerschappij, en eer en het koninkrijk, dat hem alle volken, natiën en tongen eren zouden; zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij, die niet vergaan zal, en zijn koninkrijk zal niet verdorven worden." (Daniël 7 : 9, 10, 13, 14)

Zo staat in de profetie en in de wereldgeschiedenis verheven het kolossale beeld van Nebukadnezar met zijn bovenaardse, schrikbaarjagende grootte, en als spookgestalten stijgen uit de zee der volkeren na elkaar vier reusachtige dieren op, verzinken, vernietigd en vergaan voor de bliksemende troon van de Oude van dagen.

Toen viel de koning Nebukadnezar op zijn aangezicht en aanbad Daniël; en hij zei dat men hem met spijsoffer en lieflijk reukwerk een dankoffer doen zou. De koning antwoordde Daniël en zei: "Het is de waarheid, dat ulieder God een God der goden is en een Heer der koningen, en die de verborgenheden openbaart, derwijl gij deze verborgenheid hebt kunnen openbaren." Toen maakte de koning Daniël groot, en gaf hem vele grote geschenken, en hij stelde hem tot een heerser over het ganse landschap van Babel, en een overste der overheden over al de wijzen van Babel. (Daniël 2 : 46-48) Want alzo had God het besloten ten beste van het gehele rijk.

DANIËL 3

In de vlakte van Dora bij Babylon wacht een onafzienbare volksmenigte. Satrapen, (*oud-Perzische provincie bestuurd door een satraap*) stadhouders, hoge rechters, wetgeleerden, schatmeesters en alle beambten van het land zijn in hun prachtige klederdrachten verzameld. Zij zijn op bevel des konings gekomen, om een hoog gouden beeld te wijden, dat de machtige heerser had laten gieten en op een verheven voet- stuk plaatsen. Wiens in dat beeld? Volgens vers 14: de god Bel of Baäl van het grote Babylon.

In het midden, voor het in de zonneschijn schitterende beeld, zit op zijn troon de koning Nebukadnezar, omgeven van talrijke vorsten en voorname dienaren. In de nabijheid is een groot militair orkest met de verschillendste muziekinstrumenten opgesteld. En nu roept met krachtige, als donder voortrollende stem een heraut: "Men zegt u aan, gij volken, natiën en tongen!" Een machtwoord, waarin men de kracht en het gewicht van de heerser en de gewoonte om te bevelen verneemt.

Welk een wonderbare zaak is toch de macht over volken en miljoenen medemensen, welke nu en dan een sterflijke mens bezit, een mens van gelijke beweging als gij en ik en met evenveel of even weinig honderden gram hersens als gij en ik; om het even of hij die macht geërfd of zich veroverd heeft. In beide gevallen wonderbaar. In het eerste geval belichamen zich denkbeelden, begrippen, overleveringen; ook godsdienstige overleveringen; van eeuwen her en omringen met een glansrijke hofhouding, met talrijke dienaren, met een moedige lijfwacht, met een leger gehoorzame soldaten, een farao of een caesar, en verlenen aan zijn gedachten en grillen, zijn woord en zijn wil, een kracht welke miljoenen neerbuigt, waaronder wellicht honderdduizenden in lichamelijke en geestelijke gaven zijn evenknieën zijn. Of hij stijgt uit de zee der mensheid omhoog, en kort daarna maakt een blik, een woord van hem diegenen gelukkig en hoogmoedig, die hem kort geleden in 't geheel niet opmerkten of geringschattend op hem neerzagen. Zo leefde omstreeks het jaar 1790 in Frankrijk een onbekende, arme artillerie-luitenant, die kleine schulden bij zijn fruitvrouw maakte. Vijftien jaren later was hij de meest-gevreesde man in Europa, versloeg koningen en keizers, nodigde vorsten aan zijn eettafel, maakte hen tot koningen, en gaf landen en volken ten geschenke aan zijn broeders. Kruipend of met geestdrift vereren hem zijn overwonnelingen. In de veldslag krabbelt hij met een potlood een paar woorden op een stukje papier: "La garde au feu", en onmiddellijk dreunt de aarde van de voetstappen, waarmee 40.000 geoefende krijgslieden onder de kreet "Vive l'empereur!" voor hem de dood tegemoet gaan. En toch moest hij op een eenzame rots in afgelegen zee sterven.

Of een Pruisische jonker, die zijn vader bestemd had om dorpspredikant te worden, komt na jarenlange besluiteloosheid tot het inzicht: "Nu moet Duitsland gevormd worden!" En hij vormde het; hij maakte [Sadowa](#); hij maakte 1870; hij maakte een keizer en zette Duitsland te paard. En de oude held stierf brommend te Friedrichsrüh.

Zo wandelen geweldig over de aarde geestelijke reuzen; maar achter hen bemerkt de Christen de kracht van boven, en het werken en zorgen van de hemelvorsten, die Gods

besluiten als wereldgeschiedenis uitvoeren, en die de heersers bijstaan of ten val brengen; en hij bewondert de grootheid en de macht van menige naar Gods beeld geschapen mensenziel. Want God heeft blijdschap aan elke grote. De ziel is klein en arm, die vreugde in macht en schoonheid voor zondig houdt, en de ootmoed is vals, die meent dat men alleen over het kleine zich verheugen mag. God verblijdt zich over de leviathan en de behemoth, over het strijdros in het slachtgewoel en over de sterke ceder van de Libanon, over het rotsgebergte en over de door storm bewogen zee. Wel is voor hem, omdat hij oneindig groot is, niets klein; de zonnen zijn hemelstofjes en de volken druppeltjes aan de emmer, maar de vleugeltjes van de mug en de leden van het raderdiertje in een druppel water zijn voor hem groot en belangrijk genoeg om ze met veel zorgvuldigheid en smaak te tekenen. In onbegrijpelijke kracht en majesteit dragen machtige cherubim zijn troon; maar ook het stamelen van het kleine kind: o Lieve Jezus, zorg voor uw schaapje! is welriekend rookwerk, dat door alle hemelen heen tot hem opstijgt. Deze Jehovah-Zebaoth heet ook El Schaddai; de Genoegzame, die spreekt: "Het is genoeg", en die alles naar bepaalde maat maakt. Indien wij scheppingsvermogen hadden, zouden wij door onverstandige begeerte naar het grote onze schepping bederven door onzinnige en doelloos-grote verhoudingen.

Deze God belooft door zijn Zoon aan de overwinnaars onbegrijpelijk-grote dingen: een zitten met die Zoon in zijn troon; (Openbaring 3 : 21) een spelen met zijn bliksem; een wereldveroordelen in het gericht; een wereldscheppen en regeren in de liefde. Heere, mijn God, ik kan niet begrijpen hoe groot dat zijn zal! Laat ons reeds hier leren in onszelf klein, maar in onze grote God groot te zijn.

De machtige Nebukadnezar wenkt. Daar vallen met geweldig akkoord alle muziekinstrumenten in, en zover het oog reikt vallen al die tienduizenden, die hooggeplaatsten en die geringen, op hun aangezichten en aanbidden. Waarom ook niet? Zij zijn er aan gewoon voor afgoden neer te knielen, gelijk sedert zes duizend jaren alle mensen, die de ware God niet kennen; en ... verscheidene miljoenen, die zich Christenen noemen. Hun goden zijn politieke partij, verlichting, onbevooroordeelde kritiek, evolutie, eeuwige stof, energie der substantie of misschien een eerwaardige stamvader die mensaap genoemd wordt.

Doch drie Joodse mannen zijn staande gebleven. Naar hun houding, hun prachtgewaden en hun tiaren te oordelen zijn zij hooggeplaatste regeringspersonen. De eerste stadhouder van Babylon, Daniël Belsazar, werd naar het schijnt door regeringszorgen in de hoofdstad teruggehouden. Nu naderen Chaldeeuwse mannen de koning en klagen deze Joden aan: "Die Joodse mannen, die gij over het landschap van Babel gesteld hebt, verachten uw gebod." Treffend en sluw spreekt zich hier de nijd en diepe afgunst van deze hovelingen tegen de vreemde indringers uit, die de koning goedvond zo te verheffen. Is dat een willekeurig vermoeden? Neen, de toenmalige mensen waren even vol nijd en zelfzucht als de tegenwoordige, en wij kunnen er zeker van zijn. dat aan het hof van Nebukadnezar de door hem bevoorrechte Joden, ook Daniël zelf (zie hem aan het hof van Darius: hoofdstuk 6 : 5) met nijd, hofintriges, hofkliek te strijden hadden, evengoed als tegenwoordig ieder groot man aan elk hof.

Nebukadnezar laat hen voor zich brengen. Hij zendt hen niet als een gruwelijke Nero of Caligula zonder verder onderzoek de dood in, hij onderzoekt de zaak en vraagt hun of zij met opzet dan wel uit vergissing zijn gebod hebben overtreden en hij herhaalt voor hen de inhoud van dat gebod. Zover was dat rechtvaardig gehandeld. En deze vorsten uit het volk antwoorden de vertoornde heerser frank en vrij, moedig en kalm: "Wij hebben niet nodig u op deze zaak te antwoorden. Zal het zo zijn, onze God, die wij eren, is machtig ons te verlossen uit de oven des brandende vuurs, en hij zal ons uit uw hand verlossen, o koning. Maar zo niet: u zij bekend, o koning, dat wij uw goden niet zullen eren, noch het gouden beeld, dat gij opgericht hebt, zullen aanbidden." Dat is groot!

Toornig, dreigend richt zich de koning op. De op zijn bevel al heter gestookte oven braakt vlammen uit. Rondom staan de hovelingen ademloos te wachten, de een met leedvermaak, de ander in grote spanning of de gehate vreemdelingen zich zullen verootmoedigen dan wel vernield zullen worden. "Wij hebben niet nodig!" Zij vragen niet angstig en smekend: Uw majesteit veroorlove ons allergenadigst een korte, historisch-wetenschappelijke uiteenzetting van ons geloof; hoe wij altijd en sedert onze vader Abraham" enzovoort. Neen! Over zulk een duidelijke zaak verliezen zij geen woord. "Het is niet nodig." Zij vragen ook niet om vrijstelling van het vonnis; zij beraadslagen niet samen ... daartoe hadden zij al de tijd gehad, natuurlijk was er lang en overal sprake geweest van het grote inwijdingsfeest. Zullen wij de koning, die ons met weldaden en eer overladen heeft, die Jehovah zelf over ons gezet heeft, tot dank kortweg en trots de gehoorzaamheid opzeggen? Geven wij daardoor niet aan het gehele volk een slecht voorbeeld tegenover de overheid? In het kleine, afgezonderde Jeruzalem was onze eigenaardige richting op haar plaats en geheel gerechtvaardigd; maar hier zijn de verhoudingen heel anders; hier in de grote wereldstad, waar de pols van het leven der gehele wereld krachtig klopt, hebben wij met andere omstandigheden en tijden te rekenen en moeten wij ons daarnaar schikken. Hoe zullen wij anders voeling met het volk houden, dat wij geroepen zijn te regeren?

En wat de daad zelf betreft, heeft niet de grote rabbi en verheven profeet Jesaja - vrede zij zijner ziele! - geleerd: "Een afgod is niets!" bijgevolg is de aanbidding van een afgod een nietige daad, hoewel te meer een bloot-uitwendig neerknielen, terwijl men hem in het hart toch alle aanbidding weigert. God ziet het hart aan. Moeten wij niet een hartelijk ontfermen en verstaan voor dit volk voelen en daar blijk van geven, omdat er onder hen wijzen en hogepriesters zekerlijk gevonden worden, die eerlijk de waarheid zoeken en onder de vorm van dit beeld een hoogste wezen en de onzichtbare godheid naderen? En mogen wij hen dan zo ruwweg in hun diepste godsdienstige gevoelens kwetsen? Op de uitwendige vorm komt het niet aan; alleen de godsdienstigheid des harten moet in aanmerking genomen worden.

Ben ik hier op de vlakte van Dura of in een van de Europese wereldsteden? Hoor ik daar bekwame Babylonische woordvoerders of moderne Schriftgeleerden? Zulke redeneringen kunnen mijn oren immers dagelijks vernemen!

Maar vast en hard als rotsen blijven deze drie mannen. Deze vreemdelingen staan daar veel groter dan de machtige koning, die hen met de dood dreigt; groter dan die gehele

menigte en haar vorsten, groter dan het gehele koninkrijk en al de macht van Babylon. Ook openbaart zich hier de karaktertrek van het volk, dat wel menigmaal zich hardnekkig tegen God bleef verzetten, maar dat ook later in eeuwenlange verstrooiing en slavernij dikwijls goed en bloed en leven voor zijn geloof en voor de wet van Sinai overgaf en bij duizenden ongeschokt nog in de dood sprak: "Hoor, Israël, de Heere uw God is een enig God! Hier staan wij! Wij kunnen niet anders!" Dat doet God in onze dagen, nu zoveel zich noemende Christenen en zelfs voorgangers trots, wijdhartig en zeer verdraagzaam de lijfspreuk gekozen hebben: "Hier staan wij! Maar we kunnen ook anders!"

Sadrach, Mesach en Abednego achtten het niet nodig zich bij de heidense koning te verantwoorden. En wij verantwoorden ons evenmin indien tegenwoordig een ellendig rot ons honend toeroept: "God bestaat niet! Het gehele Christendom is een puinhoop geworden! Jezus heeft nooit geleefd!" of wanneer het brutaal over "de verloren zaak van de Bijbel" raaskalt. Dat is wel de roeping van enkele leidlieden om daar openlijk, duidelijk en bondig tegen in te gaan. Maar de overigen maken er zich veel te druk over en werpen het heilige de honden voor. Zulke spotters weerstaat men genoeg met een ernstig, bestraffend, verachtend doodzwijgen. Het is niet nodig dat wij u daarop antwoorden! God kan op zijn tijd de lasteraars de mond stoppen en behaagt het hem dat nu nog niet te doen, daarom zullen wij niet wankelen of ons voor hen bevreesd maken.

De toornige koning geeft bevel, en zijn krijgslieden grijpen de drie Joden en werpen hen in hun vorstelijke kleding in de brandenden oven. Verterende vlammen kronkelen naar buiten en doden de sterke krijgslieden, maar ... Nebukadnezar ziet verbaasd en verschrikt vier mannen in het vuur wandelen, en een hunner als een zoon der goden!"

"Wel"! roept hier de moderne: "dat is kras! En aan zoiets gelooft gij?" Ja zeker, en wij weten wel waarom! Wij zouden hier voor die ongelovige een zeer korte voordracht kunnen houden om hem te bewijzen, dat men tegenwoordig geheel nieuwe indrukken van de zogenaamde natuurwetten gekregen heeft; dat men nu een licht kent, hetwelk door mensenlichamen, ja door zinken platen heen schijnt; een koude warmte, die gevaarlijke brandwonden veroorzaakt zonder de kleding te verzengen, en alzo meer. Ook zouden we kunnen stellen dat het niet volstrekt onmogelijk is dat er stoffelijke en ook geestelijke toestanden bestaan, waarin bij uitzondering door buitengewone zinsverruking het lichaam gedurende een poos vuurvast wordt. In de ijzerindustrie zijn behoorlijk gedocumenteerde gevallen waargenomen van mensen, die ongestraft de hand in de gloeiende vloed van erts staken. Maar ... "het is niet nodig dat wij u daarop antwoorden." Indien uw gehele wereldbeschouwing zo beperkt is, dat gij "alleen gelooft hetgeen ge ziet - en dus ook niet aan God of aan uw eigen ziel - dan moogt ge onzentwege in uw met vastgespijkerde planken donker gemaakte wereld voortbestaan en bij het ene glas bier na het andere voortredeneren over dingen, waarvan ge niet het minste begrip hebt, tot uiteindelijk de dood u te laat de ogen opent en gij vol verschrikking ongelooflijke dingen aanschouwt.

Wij hebben reeds sedert lang erkend, dat de volstreckte heerschappij van de geest over de stof datgene is, waarnaar wij op aarde steeds vergeefs streven, dat wij "wonder" noemen, maar dat in de hemel "natuur" heet. Voor een engel, die in de ware wereld leeft, is het

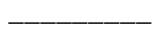
hoogst zonderling, ja belachelijk verkeerdt, dat vuur en water een onsterfelijke geest tegen zijn wil uit de ene wereld in de andere, uit de tijd in de eeuwigheid, overplaatsen kunnen. Want oorspronkelijk is die stof alleen tot openbaring en ten dienste des geestes geschapen. Niet dat het vuur een naar Gods beeld geschapen wezen *niet* verteert, maar dat het dit *wel* doet, is wonderlijk. Maar genoeg daarvan!

In de vurige gloed wandelt "een zoon Gods", die niet alleen onaantastbaar is, maar ook door zijn enkele tegenwoordigheid zijn drie broeders beschermt. Was dat de machtige vorst Michael, van wie de Schrift betuigt dat hem in het bijzonder de leiding en bescherming van Israël toevertrouwd is? (Daniël 10 : 21; 12 : 1) En als de drie getuigen weer naar buiten treden en ook zelfs de reuk des vuurs niet aan hen te bespeuren valt, geeft Nebukadnezar groot en in het openbaar voor het gehele volk aan God de eer: "Geloofd zij de God van Sadrach, Mesach en Abednego, die zijn engel gezonden en zijn knechten verlost heeft, die op hem betrouwden en des konings woord veranderd hebben, opdat zij geen god eerden noch aanbaden dan hun God." (Daniël 3 : 28)

Dat was een geweldige prediking voor de koning en het gehele volk van Babel; want God had zijn hand met macht over zijn getrouwe belijders uitgestrekt en zijn engel bevolen hen te beschermen. En sinds die dag hebben honderdduizenden hun geschiedenis gelezen ter versterking van hun geloof, en duizenden zijner kinderen hebben in de vlammen Hem beleden, ook dan wanneer het Hem behaagde hen op aarde niet te verlossen, maar hun de palm der martelaren te schenken. Hoe Hij het maken zal, zullen wij aan Hem overlaten; onze taak is het Hem door onbevreesde belijdenis te vereren. Buiten zullen zijn de vreesachtigen!

"Toen maakte de koning Sadrach, Mesach en Abednego voorspoedig in het landschap van Babel."

Niet alleen van Iwan de Verschrikkelijke, maar ook van menige andere heerser, vermeldt de geschiedenis: "Hij vergaf de mensen niet en vergaf nooit hem, die het eens gewaagd had hem tegen te spreken of iets onaangenaams te zeggen." Maar Nebukadnezar beloont rijkelijk deze Joden, die uit liefde tot hun God hem in tegenwoordigheid van al zijn grote in het aangezicht toegeroepen hadden: "Het zij u bekend, o koning, dat wij uw goden niet zullen vereren en uw gouden beeld niet aanbidden willen." Ook dat is een grootse karaktertrek in hem.

DANIËL 4

Nebukadnezar treedt op met een openbaren brief aan zijn volk. "De koning Nebukadnezar aan alle volken, natiën en tongen, die op de ganse aardbodem wonen; uw vrede worde vermenigvuldigd! Het behaagt mij te verkondigen de tekenen en wonderen, die de allerhoogste God aan mij gedaan heeft. Hoe groot zijn zijn tekenen en hoe machtig zijn wonderen! Zijn rijk is een eeuwig rijk en zijn heerschappij is van geslacht tot geslacht (Daniël 4 : 1-3)

Men moet deze heerser loven om zijn mannelijke belijdenis van zijn daden en van zijn straf, ja zelfs deze koning bij Gods genade hoogachten en liefhebben, wiens edele, ons op de gesneden steen met spijkerschrift in het koninklijk museum te Berlijn bewaarde, gelaatstrekken "een zeer sterke, ja dreigende wil en vaste, zelfbewuste kracht te kennen geven". En zo ging het ook Daniël. De man, die Belsazars gaven verachtte, en zich ter wille van zijn geloof voor de leeuwen liet werpen, was geen hoofse (*van het hof*) vleier; en wanneer hij hier door het lot, dat zijn koning bedreigt, zo diep ontroerd wordt dat die koning zelf hem troosten moet, dan getuigt dat van ware, diepe aanhankelijkheid, want grote zielen verstaan elkaar en de ene geestesgrootheid trekt de andere aan, om het even hoe zij optreedt, als wereldbedwingende wilskracht of als de heldere blik, die duizenderlei tegelijk overziet, of als de moed die alle hinderpalen en menselijke belemmeringen omverwerpt. Er is nog nooit een groot man geweest, die niet van een groot denkbeeld uitging. Zo Alexander van de verzoening van Europa en Azië en beider beschavingen onder zijn scepter; zo Attila van het goddelijk gericht over het verdorven Romeinse rijk. Ja, dat zulk een zich dan al meer en meer met dat denkbeeld vereenzelvigd; dat hij elke, ook gerechtvaardigde, tegenstand als hem persoonlijk geboden, zonder erbarming tot vernietigende wederstand aangrijpt; dat is de grond van onzinnige eerzucht en strafbare hoogmoed, die hem tot zijn eigen verderf verblinden. Daarvoor heeft God de hem belijdende Nebukadnezar bewaard. Overigens is het denkbeeld van een wereldrijk, hetgeen deze veroveraars in eigen kracht najaagden, recht bijbels en zal eens van pool tot pool verwerkelijkt worden. (Daniël 2 : 44)

Wie aan zulke zuilen der wereldgeschiedenis, altijd alleen - ook in vrome verzuchtingen - iets te bestraffen en te bejammeren vindt, ziet niet in hoe klein en geesteloos hij zelf is. Zo iemand had in Daniëls plaats in Nebukadnezar alleen de verwoester van de heilige stad en de tempel gezien, de dwingeland en verdrukker van zijn volk; had hem alleen met verborgen kwaadheid gediend; had zich over zijn nederlagen verheugd; in stilte aan zijn ondergang gewerkt, en bij dat alles als ware, godgevallige patriot zich verhoovaardigd (*trots zijn*). Of hij had in hem vóór alles de buiten het verkoren volk staande heiden gezien, voor wie hij eigengerechtig als voor een ver onder hem staand schepsel slechts medelijden en verachting voelde. Daniël niet also! Deze heeft de koning door goddelijke ingeving het gouden hoofd genoemd, hetwelk van God macht over alle koninkrijken, ja over de dieren des velds ontvangen heeft; (Daniël 5 : 18, 19; 2 : 35) en hij eert hem oprecht en zonder achtergedachten. De Schrift leert ons dat in de engelenwereld geen geest, al staat hij nog zo hoog, zich aanmatigd de heerlijkheden te lasteren, zelfs indien God hen tot roeden zijns toorns maakt; ja zelfs de aartsvijand, de Satan, te vloeken;

(Judas : 8, 9) ook dat God zelf hem zekere rechten toekent (Job 1 : 6-12); tot hij ze zelf alle verbeurt.

Nebukadnezar ziet in de droom zichzelf als "een grote en machtige boom; zijn hoogte reikte aan de hemel en hij werd gezien tot aan het einde der ganse aarde; zijn loof was schoon en zijn vruchten waren vele, onder hem vond het gedierte des velds schaduw, en de vogelen des hemels woonden in zijn takken, en alle vlees werd daarvan gevoed."

Treffend schoon is hier de symboliek van de door God gezonden droom. De boom is, reeds op zichzelf, een beeld van de mens. Zijn wortels zijn de voeten, daarop verheft zich de stam en van die uit strekt hij de machtige armen ten hemel; hij ademt door groene longen en sap doorstroomt gelijk bloed zijn aderen. Beiden, de boom en de mens, groeien door gepast voedsel; beiden verwelken en sterven als hun tijd voorbij is. Met deze uitwendige gelijkenis is een innerlijke in overeenstemming. De door God ingeplante ziel (Mattheüs 15 : 13, Romeinen 6 : 5; 1 Korinthe 3 : 6) zoekt uit bodem, verwantschap en beroep waarin zij geplaatst werd, de haar passende voeding en heeft het vermogen, gelijk wolfskers en andere planten, dat voedsel tot giftige of gezonde vrucht te verwerken; ook blijft zij een onvernietigbare ik-heid, gelijk nooit een linde een eik worden zal. Het enten van het edele stekje heeft God zich voorbehouden. (Romeinen 11 : 17-23) Gedurig wijst de Schrift er op dat de opvoeding van plant en mens met elkaar overeenkomen (Mattheüs 21 : 19; Lukas 8 : 6-9 enzovoorts) en dat het Israël Gods een wijnberg is en de kinderen Gods ceders van de Libanon, eiken van Basan, eikenbomen der gerechtigheid zijn. Welk een prachtig beeld van een sterke held is een honderdjarige woudreus. Diepgeworteld staat hij vast en trotseert fier al de bruisende stormen, die hij gedurende een reeks van jaren zovele beleefd heeft. In stil gebed heft hij de machtige armen ten hemel, schudt zijn bloesems, bladeren en vruchten ten geschenke af, breidt beschermend zijn koele loofdak over mensen en beesten uit, en ontvangt met zwijgende overgegevenheid zonneschijn en vruchtbaren regen, vorst en hitte van de hemel.

Geweldig staat in de droom des konings die reuzenboom daar. Maar een "heilige wachter" daalt van de hemel en kondigt het gericht aan, "het besluit van de wachters en de begeerte in het woord der heiligen; opdat de levenden bekennen dat de Allerhoogste heerschappij heeft over de koninkrijken der mensen en geeft ze aan wie hij wil, ja zet daarover de laagsten onder de mensen." "Houw die boom af, en kap zijn takken af, stroop zijn loof af en verstrooi zijn vruchten; dat de dieren van onder hem wegzwerfen en de vogelen van zijn takken. Maar laat de stam met zijn wortelen in de aarde, en met een ijzeren en koperen band in het tedere gras des velds, en laat hem in de dauw des hemels nat gemaakt worden, en zijn deel zij met het gedierte in het kruid der aarde ... en laat zeven tijden over hem voorbijgaan."

Hoe belangrijk is deze blik in de hemelse regering. Daarboven tronen dus wachters en heiligen, die met onsterfelijke ogen onderzoekend onze handelingen gadeslaan; steeds bezorgd voor de ere Gods; met wijsheid toegerust om te beraadslagen, met goddelijke macht begaafd om krachtdadig in de grijpen; wanneer het arme kind des stofs zich al te zeer tot zijn eigen verderf en dat van anderen verheft. Ook nu waken en werken zij ongezien, in grote tijden door de mensen vermoed, over de landen en volken. Nu eens

verlenen zij kracht en moed en het kleine leger Waldenzen of Puriteinen, of Hugenoten, of Camisarden, wordt onoverwinnelijk en slaat zijn honderdvoudige vijand. Dan weer storten zij vrees in het hart, verlammen de arm, en machteloos zinkt het zwaard; de slag is verloren nog vóór hij aanvangt en het rijk wankelt. Of plotseling slaan zij een heerser met waanzin en hij laat de teugels glippen. Of zij verblinden hem zodat hij in zijn verderf ijlt, ja het zelf bewerkt. Reeds de Romeinen erkenden: "Wie Jupiter verderven wil, die beneemt hij het verstand." En de Scandinaviërs zeiden van zo iemand: "Zijn beschermgeesten zijn van hem geweken!" Dat is een vreselijk lot, gelijk aan dat, waaraan de apostel Paulus - reeds op aarde een wachter en een heilige - de lasteraars in de macht des Satans overlevert. (1 Korinthe 5 : 5; 1 Timotheüs 1 : 20) Wil God de volken straffen om schuld, die sedert eeuwen opgehoopt is, dan nemen de wachters de kleine, lamme Tartaar of de aanvoerder der Hunnen; geven hem een meedogenloos hart en een miljoen woeste krijgslieden; houden hem de hand beschermend boven het hoofd, zo dat niets of niemand hem beschadigen kan, totdat hij de volken als gras weggemaaid, de steden verbrand en de landen in woestijnen veranderd heeft. En dan gaat het bevel uit dat de roede van Gods toorn verbroken en in het vuur geworpen moet worden. Dat doen de wachters en de heiligen, die Gods aangezicht zien en daarop de lotgevallen van het heelal lezen. Wel vergrimt de godloze wanneer hij hoort: "Dat is Gods vinger!" (Exodus 8 : 15) en zweert dat hij deze God ten spijt zijn wil zal doordrijven, maar de arme dwaas maakt zijn eigen vonnis op en stort zich in zijn eigen zwaard.

Daniël doorziet onmiddellijk de bedoeling van deze goddelijke waarschuwing en ontzet zich, want vreselijk is de slag, die de door hem zo hoog vereerde koning treffen zal. Weemoedig deelt hij hem het goddelijk raadsbesluit mee en smeekt hem, indien nog mogelijk, de straf door barmhartigheid af te keren. Maar zij kwam toch, ofschoon eerst een jaar later. "Dat alles overkwam de koning Nebukadnezar." Op het einde van twaalf maanden, toen hij op het koninklijke paleis van Babel wandelde, sprak de koning en zei: "Is dit niet het grote Babel, dat ik gebouwd heb tot een huis des koninkrijks door de sterkte mijner macht en ter ere mijner heerlijkheid?"

Men begrijpt de zelfverheffing van Nebukadnezar, wanneer men de berichten over het toenmalige Babylon leest. [Grootser en indrukwekkender was nooit enige stad op aarde.](#) Zelfs Rome in haar grootste pracht was daarbij vergeleken niet meer dan een planloze opeenhoping van paleizen en tempels op zeven heuvelen. Babel daarentegen, naar een weldoordacht plan, met muren, reusachtige torens en de tempelburg als middelpunt, was het rechte voorbeeld van een stad. Zij vormde een geweldig vierkant van achttien uren in de omtrek, ingesloten door machtige muren van driehonderd voet, anderen menen vierhonderd voet, hoogte en tachtig voet breedte, waar doorheen op gelijke afstanden bronzen poorten toegang gaven. De gehele stad werd doorstroomd van de Eufraat.

In het midden van de stad verhieven zich, als 't ware een nog heerlijker stad, twaalf koninklijke paleizen, tevens tempels van de twaalf goden, en hoog daar boven, honderd voet hoger dan de grote pyramide en de dom te Keulen, de toren van Bel, die tegelijk het koninklijk slot was (Daniël 4 : 1) gekroond door een kolossaal gouden beeld, dat op uren afstand zichtbaar was. Dat alles was omringd van prachtige hangende tuinen. Waarlijk,

een indrukwekkend schouwspel, zoals geen stad uit onzen tijd, geen Berlijn of Parijs, geen Londen of New York, in de verste verte te zien geven.

Nog was het woord in de mond des konings, toen een stem van de hemel kwam: "U, o koning Nebukadnezar, wordt aangezegd: het koninkrijk is van u geweken!"

De geschiedschrijver Abydenus verhaalt naar een Chaldeeuwse overlevering, dat Nebukadnezar op zijn koningsburgt gestaan heeft (Daniël 4 : 26), door een god bezielde de ondergang van Babel geprofeteerd heeft en toen verdwenen is. Dat is duidelijk een verminkte voorstelling van de feiten, die in dit hoofdstuk verhaald worden.

Gedurende zeven jaren ("tijden" zijn jaren, en maanden worden in de Schrift "manen" genoemd) leidde de koning in het afgesloten park van zijn kastelen een dierlijk leven; maar toch bleef hij door zijn rijksgroten gespaard en erkend, waarschijnlijk op bevel van de machtigen rijkskanselier Daniël, die gedurende die tijd de teugels van het bewind hield. Het vonnis luidde: "Uw koninkrijk zal u bestendig zijn, nadat gij zult bekend hebben dat de hemel heerst."

Hoe nu? Moet de koning in die verdierlijkten toestand, terwijl hij zich voorstelt een grazende os te zijn, de opperheerschappij des hemels erkennen? Ja. Wij weten ook uit andere voorbeelden, dat bij ten onrechte zogenoemde geesteszieken (de geest wordt niet ziek) en terwijl de ziel als een in ketenen en duisteren kerker gevangene de weg daarbuiten niet meer weet en niemand met haar omgang hebben kan, toch de geest in zijn diepste wezen een ons onbekend leven voortzet, denkt, besluit, groeit en rijpt.

"Ten einde dezer dagen nu hief ik, Nebukadnezar, mijn ogen op ten hemel, want mijn verstand kwam weer in mij, en ik loofde de Allerhoogste, en ik prees en verheerlijkte de Eeuwiglevende, omdat zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij en zijn koninkrijk is van geslacht tot geslacht. En al de inwoners der aarde zijn als niets geacht, en hij doet naar zijn wil met het heil des hemels en de inwoners der aarde, en er is niemand, die zijn hand afslaan of tot hem zeggen kan: Wat doet gij? Terzelter tijd kwam mijn verstand weer in mij, ook kwam de heerlijkheid mijns koninkrijks, mijn majesteit en mijn glans weer op mij, en mijn raadsheren en mijn geweldigen zochten mij, en ik werd in mijn koninkrijk bevestigd en mij werd groter heerlijkheid toegevoegd. Nu prijs ik, Nebukadnezar, en verhoog, en verheerlijk de Koning des hemels, omdat al zijn werken waarheid en zijn paden gericht zijn, en hij is machtig te vernederen degenen, die in hoogmoed wandelen." (Daniël 4 : 34-37)

Welk een schone belijdenis, zulk een groot en grootmoedig heerser waardig!

Nebukadnezar werd opgevolgd door zijn zoon Evil Merodach of Avil Marduk, welke nauwelijks twee jaren regeerde, en wel volgens de berichten van de geschiedschrijver Berossus, "onrechtvaardig en in zwelgerij". Geestelijke grootheid is niet erfelijk; dat tonen Bijbel en wereldgeschiedenis. Vandaar zoveel dwaze hoogmoed en verheffing op afkomst. (Deze Evil-Merodach kan niet, gelijk men soms gemeend heeft, Belsazar zijn, want van die wordt gezegd in hoofdstuk 8 : 1: "In het *derde* jaar van Belsazar). Hij werd

vermoord door de echtgenoot van een der dochters van Nebukadnezar, Neriglassar. Maar deze bleef slechts vier jaren in bezit van de troon. Daarop regeerde Nabunardus of Nabonidus, waarschijnlijk een der natuurlijke zonen, die Nebukadnezar van een zijner bijwijven had, want het is niet aannemelijk dat een vreemde zich zonder tegenkanting (*verzet*) op de troon van de machtige Nebukadnezar geplaatst en jarenlang zou geregeerd hebben. Met Nabonidus regeerde diens zoon Belsazar (Belsar-azur = Bel bescherm de koning!) als laatste van de dynastie. Toen werd de profetie van Jeremia vervuld: "En alle volken zullen hem, en zijn zoon, en zijn zoons zoon, dienen, totdat ook de tijd zijns eigen lands kome; dan zullen zich machtige volken en grote koningen van hem doen dienen. (Jeremia 27 : 7) Derhalve kon naar Oosterse zede Daniël tot Belsazar zeggen: "Gij, zijn zoon." (Daniël 5 : 22)

Van Nabonidus wordt bericht dat hij regeerde buiten Babylon, in Borsippa of in Jema. Belsazar daarentegen met zijn groten en geweldigen (legerhoofden) in Babylon. De lijfspreuk van deze jongen koning schijnt geweest te zijn: "Laat ons eten en drinken, want morgen sterven wij!" Door deze heerser werd Daniël koel op zij geschoven; gelijk iets dergelijks het lot van zo menige machtige minister onder andere vorsten geweest is. Voornaam, edel is het van Daniël, dat hij met geen enkel woord van deze kleine koningen en de door hen hem aangedane achteruitzetting melding maakt. Belsazar heeft hem naar 't schijnt nauwelijks gekend!

DANIËL 5

Voorbij is de grote koning, het gouden hoofd. De geweldige heerser, voor wie de volken sidderden, die God macht gegeven had over koningen en volken, ja over de wilde dieren (Jeremia 28 : 14; Daniël 2 : 38) is na 43-jarige, roemvolle, krachtdadige regering gestorven. Wij weten niet hoe hij stierf; of hij met Salomo heeft erkend: Alles is ijdelheid! God echter, die hem "mijn knecht Nebukadnezar" noemt, (Jeremia 27 : 6) en wie hij ootmoedig beleed, is zijn ziel genadig geweest. En op de nieuwe aarde zullen wij deze grote man nog groter zien en liefhebben, want daar zal het hoge en eeuwige genot zijn de zielen, Gods voornaamste schepping, te kennen en te bewonderen.

"Keert weder, gij mensenkinderen!" spreekt de Heere van leven en dood; en zij allen keren weder met al hun macht en heerlijkheid! Zij waren als een nevelwolk, als een snel uit de nacht opduikende en er even plotseling weer in verzinkende geestverschijning; een kort en vluchtig inzien in deze wereld door een ziel, die voor een andere en eeuwige wereld geschapen werd.

"Maar", denkt Belsazar; "wat gaan ons de doden aan? Laat ons eten en drinken!"

"De koning Belsazar maakte een grote maaltijd voor zijn duizend geweldigen, en hij dronk wijn voor die duizend." Cyrus en het vijandelijke Perzische leger hadden de wereldstad omsingeld, maar; zo luidt het verhaal; hun pijlen bereikten de hoogte der muren niet. De koning vertrouwde op de dikte en de sterkte van die muren, en zijn hoofdstad was voor twintig jaren van levensmiddelen voorzien. Ten spot over zijn onmachtige vijanden verzamelde hij zijn groten rondom zich, en wilde met hen drinken en vrolijk zijn; niet vermoedende dat thans aan hem het woord vervuld zal worden: "Laat ons eten en drinken, *want morgen sterven wij*." Telkens volgen duizenden zijn voorbeeld.

Uitdrukkelijk wordt ons bericht dat Nabonidus de onderscheidene godheden van meerdere steden tegen de wil hunner priesters naar Babylon brengen liet. Zij werden, naar het schijnt, voor dit feest opgesteld, (Daniël 5 : 4-23) en men bracht hun feestdranken, misschien zelfs werd het feest hun ter ere gegeven. Daardoor zou het verwijt van Daniël dubbel gerechtigd en de zonde van Belsazar dubbel groot zijn, dat hij daartoe de aan Jehovah gewijde vaten gebruikte.

De voorstellingen van dit gastmaal door de beeldende kunsten gegeven zijn gewoonlijk van kleine opvatting, maar de schilderij van de [Engelse schilder Martin](#) toont ruimer blik en hoger opvatting. In een ruime oppervlakte, door grote prachtige zuilengangen omgeven, ziet men verscheidene terrassen, met veel tafels, waaraan de duizenden gasten zitten. Op een hoge verhevenheid zit de heerser, door zijn vele vorsten en bijwijven omringd, en zij drinken uit gouden bokalen de wijn, die overvloedig door de slaven geschonken wordt. Maar aan de wand, recht tegenover de verschrikte koning, beginnen grote hiërogliefen te schitteren; hun verblindend licht verduistert de vele fakkels en kandelaars, terwijl een luchtstroom, die langs de koning waart, de lichten in zijn nabijheid dooft. De zaal heeft geen zoldering, zoals dat meermalen in het Oosten voorkwam; in de

verte ziet men de reusachtige toren van Bel, door zware donderwolken omgeven, waaruit de bliksems reeds flikkeren. Zo kan het bij het overdadige gastmaal toegegaan zijn, toen de overmoedige drinkers, de koning en zijn geweldigen, door doodsangst aangegrepen werden.

Want op die wijze schreef aan de wand, tegenover de koning, een hand onnatuurlijk bliksemende tekenen. En de wijzen van Babel komen wel; maar ook zij verbleken en staan besluiteloos en onwetend daar. Toen verschrikte de koning Belsazar zeer, en zijn glans werd aan hem veranderd, en zijn geweldigen werden verbaasd." (Daniël 5 : 9) Zo verbleekt en verschrikt de hoogste aardse macht en wordt met onmacht geslagen, zodra hemelse machten ook slechts met één vinger in deze stoffelijke wereld ingrijpen. Hoe zal het dan zijn wanneer de Koning der heerlijkheid op de wolken verschijnt en de aarde zal daveren van het slaan der bazuin van de aartsengel! Wanneer Jehovah, de hemelen en de aarde en de zee en het droge zal doen beven; (Haggai 2 : 7) wanneer voor zijn aangezicht beven zullen de vissen der zee en het gevogelte des hemels, en het gedierte des velds, en al het kruipend gedierte dat op het aardrijk kruipt, en alle mensen die op de aardbodem zijn. (Ezechiël 38 : 20) Tot die tijd weet nog geen mens en geen enkel schepsel op aarde wat verschrikken en verbleken is!

Toen de eerwaardige koningin; zeer waarschijnlijk de weduwe van de nog niet lang geleden gestorven Nebukadnezar - die zich verre van het drinkgelag gehouden had - hoorde van de schrik en de algemene ontsteltenis op het feestterrein, trad zij binnen en herinnerde met ernstige, verstandige woorden aan de grote, door Nebukadnezar zo hoogvereerde Daniël. Hij werd geroepen en las het schrift. De zin daarvan bleef hem niet verborgen. De onbevreesde profeet bracht temidden van de grote, prachtige vergadering zware en gewichtige beschuldigingen in: "O koning, de allerhoogste God heeft uw vader Nebukadnezar het koninkrijk, en grootheid, en eer en heerlijkheid gegeven. Maar toen zich zijn hart verhief en zijn geest verstijfd werd ter hovaardij (*hoogmoed*), werd hij van de troon zijns koninkrijks afgestoten en men nam zijn eer van hem weg. Totdat hij bekende dat God, de Allerhoogste, Heerser is over de koninkrijken der mensen en daarover stelt wie hij wil. En gij, Belsazar, zijn zoon, hebt uw hart niet vernederd, alhoewel gij dit alles wel geweten hebt. Maar gij hebt u verheven tegen de Heere des hemels, en die God in wiens hand uw adem is en bij wie al uw paden zijn, hebt gij niet verheerlijkt. Toen is dit deel der hand van hem gezonden en dit schrift getekend geworden." En nu volgt kort, vernietigend, als bliksemschichten uit de hemel het goddelijk vonnis: "Geteld! geteld gewogen! verdeeld!"

Toen eens Daniël, weemoedig ontroerd, aan Nebukadnezar onheil aanzeggen moest, ging dat vergezeld van de belofte: "Totdat gij bekent." Hier is geen troost. "Geteld, gewogen; enkel kaf! In 't vuur!"

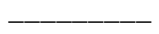
Ook hier is een onverbiddelijk, in de hemel besproken, oordeel van de heilige wachters. Ook hier mogen wij een blik werpen in het geheime kabinet van de wereldgeschiedenis. Ook op u, op mij, op ieder mens, leraars, schrijvers, predikanten, rechters en ambtenaren, volksvertegenwoordigers en vorsten, ministers en koningen, letten de heilige, onomkoopbare en onverbiddelijke wachters. Voortdurend worden wij door hen geteld en

gewogen, en de dienstdoende engelen, goddelijke secretarissen, schrijven onvermoeid, dag dag aan dag, in de geheime boeken van de werken en de schuld onzer daden, tot zelfs elk ijdel woord op tegen de dag des gericht. Waar zal ik mij bergen, ik ellendigste der ellendigen! Waarheen zal ik vlieden, wanneer tot mijn onuitsprekelijke schande voor de gehele wereld en voor de heilige engelen alle boeken geopend worden; (Daniël 7 : 10; Openbaring 20 : 12) indien, ik niet vooraf vergeving gevonden heb en het bloed van Christus niet het schuldregister uitgedelgd heeft, zodat de Rechter zelf mij op grond van zijn eigen verdiensten vrijspreekt?

Ons wordt niet medegedeeld hoe Belsazar zijn vonnis ontvangen heeft. Misschien heeft hij als zo menigeen in zijn dronkenschap gedacht, daar zijn ophanden zijnde dood hem niet geopenbaard werd: "Indien we dan toch eens ten gronde moeten gaan, laat ons dan nog zoveel mogelijk van het leven genieten! Hier schenkers! Wijn! Vult nog eens de gouden bekers!" Maar hij wil toch zijn koninklijk woord houden; hij beveelt en hoge staatsdienaren brengen gouden ketens en een purperen mantel, en herauten verkondigen luid door alle zalen, dat van dit ogenblik af Daniël de derde heerser in het koninkrijk is (de derde na de twee koningen Nabonidus en Belsazar). En de gestreng (onverbiddelijke) grijze profeet, die achter de koningstroon reeds de engel des doods ziet staan, duldt koel en gelaten de voor hem waardeloze verering en de gaven, alvorens hij zich zwijgend afwendt van de ten dode opgeschreven gasten en zich in zijn woning terugtrekt.

Terwijl Belsazar en zijn Chaldeërs voortgingen met drinken, drongen, naar de geschiedschrijvers ons berichtten, de vijanden, die de op sommige tijden des jaars zeer ondiepe Eufraat in de grote kunstmatige zee Sippara afgeleid hadden, door de gedeeltelijk droge bedding voort, vonden de bronzen poorten, waardoor de toegangen tot de kaden afgesloten konden worden, hetzij door verraad der wachters, hetzij door nalatigheid, open, en namen het trotse Babylon in, "zonder strijd of één enkelen zwaardslag", gelijk Cyrus "dankbaar en met geloften aan zijn god Merodach" vermeldde. "Onnut waren", zegt een van die geschiedschrijvers, "de grootse vestingwerken, die Nebukadnezar gebouwd had en waardoor de stad onoverwinnelijk scheen."

Daar weergalmde het vreugdegejuich en mengde zich onder de angstkreten der overwonnenen. Met getrokken zwaarden drongen de Perzen van alle kanten het paleis binnen en moordden al wie hun tegenkwam. Het bloed stroomde in de prachtige hallen, vloeide vermengd met de wijn uit de omgestoten gouden bekers de marmeren trappen af; en toen de dageraad aanbrak lag het lijk van Belsazar onder de stapels van zijn verslagen geweldigen. "In diezelfde nacht werd Belsazar, der Chaldeeën koning, gedood."

DANIËL 6

Nadat Cyrus Babylon veroverd had en drie maanden na Belsazars dood zijn triomftocht in de hoofdstad gehouden, regeerde hij in vrede en door zijn onderdanen bemind. Van dat belangrijk feit en van deze grote persoonlijkheid, ja zelfs van Cyrus' bevel in het eerste jaar zijner regering om de tempel te Jeruzalem te herbouwen, (Ezra 1 : 1) vermeldt Daniël alleen kortweg: "En Daniël bleef tot het eerste jaar van de koning Kores toe." (Daniël 1 : 21) Dat is een heenwijzing naar dat voor de Joden zo gewichtige jaar. Een andermaal dagtekent hij een van zijn visioenen: "In het derde jaar van Kores, de koning van Perzië, (Daniël 10 : 1) en spreekt van zichzelf, gelijk Caesar in zijn Commentaren, in de derde persoon: "Deze Daniël nu had voorspoed in het koninkrijk van Darius, en in het koninkrijk van Kores, de Perziaan." (Daniël 6 : 29) Ook hier de vrijheid van de grote geest, die niet naar wapenschilden en gebruiken vraagt, waaraan zwakkelingen en verwaanden zo hechten; die ook niet gelooft dat hij zijn eigen woord moet toelichten en verontschuldigen, en alles aannemelijk, juist en logisch maken, in gedurige bezorgdheid voor alle mogelijke beoordelaars. Neen, hij gaat door, zoals de Ridder van Albrecht Durer verder rijdt, rechtuit op het doel af, zonder zich te laten storen door allerlei opdringerige kleine dwaalgeesten, ja niet door dood en duivel. Maar de alwetende geleerden van onze tijd leggen "de vinger hunner wijsheid op de neus van hun vernuft" en verklaren dat die geschiedenis "onhistorisch" is en de proef van kritisch onderzoek niet doorstaan kan." Latere critici zullen op die wijze ontdekken dat Goethe en Schiller onhistorisch zijn, omdat zij met geen enkel woord gewag maken van hun tijdgenoot, de wereldveroveraar Napoleon!

"Darius de Meder nu ontving het koninkrijk, omtrent twee en zestig jaren oud zijnde." Naar het schijnt was deze Darius, onder Cyrus, stadhouder van Perzië. Na Cyrus dood werd Darius, uit de stam der Meden, koning over het koninkrijk der Chaldeeën. (Daniël 9 : 1) Hij huwde de dochter van Cyrus, Atosza, was een vijand der Grieken, evenals zijn zoon Xerxes (de Ahasveros van het boek Esther) en stierf in 485. Hij was een indrukwekkende figuur, een kloek (*moedig*) en krachtig heerser, ofschoon de oproerige Perzen, op wie hij Babylon terug-veroveren moest, hem "de Kramer" noemden, omdat hij de verantwoording van de inkomsten der provinciën regelde. (Daniël 6 : 3) In het tweede jaar van zijn regering bevestigde hij de door Cyrus veroorloofde herbouw van de tempel. (Ezra 4 : 24; 6 : 13) "En het dacht Darius goed dat hij over het koninkrijk stelde honderd en twintig stadhouders, die over het ganse koninkrijk zijn zouden; en over deze drie vorsten, van dewelke Daniël de eerste zou zijn; denwelken die stadhouders zelfs rekenschap zouden geven, opdat de koning geen schade leed. Toen overtrof deze Daniël die vorsten en die stadhouders, daarom dat een voortreffelijker geest in hem was, en de koning dacht hem te stellen over het gehele koninkrijk." (Daniël 6 : 1-4)

Groot was Daniëls levensroeping, waartoe God hem met buitengewone gaven toegerust had; en zwaar en verantwoordelijk was de hem opgedragen regeringstaak. Er was wel in Babylon een oppergeneraal, die, gelijk in Assyrië de Tartan, het gehele krijgswezen onder zijn beheer had en dikwijls inplaats van de koning het gehele leger aanvoerde, gelijk Rabsake voor Sanherib (Jesaja 38) en Nebuzaradan voor Nebukadnezar. (2 Koningen 25 : 8) Evenzo was er een opperkamerheer, (Aspenaz, Daniël 1 : 3) aan wie de gehele

hofhouding ondergeschikt was. Intussen voerde toch, in naam van Nebukadnezar, en later van Darius, de rijkskanselier en minister-president Daniël de eigenlijke regering van het wereldrijk en zijn honderd twintig provinciën met allerlei talen (zie in Daniël 2 : 41 de aanspraak: gij volken en tongen), waarvoor, naar wij begrijpen kunnen, verscheidene secretarissen nodig waren. Uit duizenden van kleitafeltjes in spijkerschrift zien wij telkens meer, dat "in het Babylonische rijk het maatschappelijk- en rechtsleven op gelijke hoogte van ontwikkeling stond als thans in de moderne beschaafden staat." (Winckler). Iedere burger in het gehele koninkrijk mocht zich in bijzondere aangelegenheden met een adres tot de koning wenden; dat alles ging natuurlijk door Daniëls handen. Eén van de voornaamste bemoeiingen zijner regering was het invoeren en instandhouden van een groots en wijdvertakt kanalsysteem, waardoor de wateren van de rivieren Tigris en Eufraat over de verschroeiide vlakten verspreid werden, daar ongelooflijke vruchtbaarheid aan gaven, en voor droge tijden verzameld werden in het kunstmatige meer Sippara. Een andere zware taak was het opzicht en de berekeningen over de talrijke staatsgebouwen van de koning; en de instandhouding en verfraaiing van de menigte tempels en paleizen in het rijk, die in vele inschriften genoemd worden. En hoeveel zullen die honderd twintig satrapen en landvoogden, die aan Daniël ondergeschikt waren, wel te berichten en te vragen gehad hebben; rechtspleging, twistvragen, oproeren en de beteugeling daarvan, inzameling van belasting en van de verscheidene natuurproducten enzovoorts. Bovendien was Daniël voorzitter van het geheime lichaam der Chaldeeën en wijzen, (Daniël 2 : 48; 5 : 11) die zich met sterrenkundige waarnemingen en sterrenwichelarij bezighielden. Want God had hem verstand gegeven in allerlei gezichten en dromen, en om uitleggingen te geven en knopen te ontbinden. (Daniël 1 : 17, 5 : 15) De wijzen berekenden de zons- en maansverduisteringen, kenden reeds het systeem van Copernicus, dat Pythagoras aan hen ontleende, en stelden de kalender, de feestdagen, heilige schrifttekenen en hun betekenis en ook de belangrijke kroniek van het rijk en van de koning vast. Maar het moeilijkste van alles, hetgeen de meeste wijsheid en voortdurende waakzaamheid van Daniël vorderde, was zijn buitengewone positie: die van een almachtige en gevreesde gunsteling des konings, door allen, ook onder uitwendige verering en slaafse gehoorzaamheid, benijd en gehaat, ja veracht als een vreemde indringer uit een overwonnen volk met andere zeden en een anderen godsdienst. Hoe lange tijd verdroeg hij die haat aan het hof van Darius!

Doch Daniël is groot in de gelatenheid, de indrukwekkende rust, waarmee hij met onbenevelde blik *boven* zijn levensroeping en boven mensen en omstandigheden staat. Hij twist niet met Nebukadnezar en Darius over afgoderij en over de wet van Jehovah; hij laat zich welgevallen door de koning "naar zijnen god" Belsazar genaamd te worden; (Daniël 5 : 5) hij valt niet met woord en daad de handelingen van het hof en van zijn collega's aan; hij verheft zich niet boven hen als boven van God verworpen heidenen. Met geen enkel woord klaagt hij zijn vijanden en benijders bij de koning aan; evenmin tracht hij door staatkundige grepen of door zijn grote invloed de zeventig jaren der ballingschap te bekorten. Zijn leven, zijn wandel en zijn handelingen zijn getuigenis en belijdenis in overvloed. Met volstrekte nauwgezetheid van geweten (Daniël 6 : 5, 6) bekleedt hij dag aan dag zijn verantwoordelijk ambt en laat daarbij mensen en dingen, die daar niet toe behoren, rustig op hun plaats en bemoeit zich niet met de volvoering van de goddelijke raadsbesluiten. Maar gaat het om Gods eer en om zijn trouw aan God, dan staat hij

onwrikbaar, onbuigzaam, als een rots in de branding, en kent geen mensenvrees, maar houdt Belsazar zijn zonden voor ogen en kondigt hem zijn vonnis aan. Zijn vijanden hebben goed gezien toen zij daarop rekenden, dat hij door bedreiging met de dood zich geen haarbreed van zijn geloofsweg zou laten afbrengen. Hij bidt drie maal daags met open vensters, *als voorheen*; hij praalt niet met zijn vroomheid en hij schaamt er zich niet voor.

De ijzersterke grijsaard was waarschijnlijk reeds negentig jaar oud toen hem onder Darius opnieuw de regeringszorg op de schouders gelegd werd. Hoe het hem ging weten wij; reeds van kindsbeen af kennen wij de geschiedenis van Daniël in de leeuwenkuil zo goed, dat wij het dikwijls niet eens de moeite waard achten haar in haar grootse stijl over te lezen. Want eenvoudig en groots, zonder opsiering of rederijkheid, deelt de profeet, die haar beleefde, haar mee. Er wordt niet, gelijk wij in alle christelijke verhalen en verhaaltjes gewoon zijn, met veel woorden zedenles gegeven; niet goed op het hart gedrukt hoe afschuwelijk de nijd en de haat van Daniëls vijanden waren; niet aangewezen hoe jammerlijk zwak van karakter de koning betoonde te zijn; niet roerend en met lof breed uitgemeten over Daniëls trouw en vroomheid. Neen, de feiten nuchter, hard, duidelijk meegedeeld, spreken voor zichzelf; bijvoorbeeld: de ware lof die zijn vijanden hem huns ondanks geven; de ware droefheid van de koning, de gelatenheid waarmee de onschuldige Daniël zich in zijn lot schikt.

En nu geschiedt iets verschrikkelijks. De grijze vorst en eerste minister, misschien nog wel in volle staatsiekluding met gouden ketenen behangen, wordt, zonder dat hij een enkel woord ter zijner verdediging spreekt of om genade bidt, in de stinkende, ommuurde groeve neergelaten, waarin hongerige leeuwen gewoon zijn zich te voeden met het vlees van misdadigers, die hun voorgeworpen worden. De kuil wordt verzegeld, want de koning, die te laat de trekken van zijn ambtenaren doorziet, wil een sluipmoord voorkomen. Koning en hovelingen gaan terug. Een gedenkwaardige nacht voor allen! Voor Daniël een nacht van gebedsomingang met zijn God, terwijl in de duisternis de hete adem, de fonkelende ogen en het hongerig gebrul van de wilde dieren hem omgeven. Heeft hij wellicht, evenals de drie mannen in de vurige oven, de beschermende engel gezien? (Daniël 6 : 26)

Voor de koning een nacht van rusteloos heen en weer woelen op de prachtige legerkoets, gekweld door verwijtingen over het ellendig lot van zijn getrouwen vriend en dienaar. En allicht zaten de vijanden bij elkaar, wijn drinkend, schertsend en zich gelukwensend met de uiteindelijke val van hun vijand en de welgelukte wraak op de onschuldige. Terwijl steeds lustiger de bekers rondgaan, weergalmt steeds luider en steeds brutaler de smaad van de gehate, nu reeds dode vreemdeling en van zijn god Jehovah, die hem niet heeft kunnen redden. Zijn ook daar, gelijk bij het gastmaal van de aan de ondergang gewijde [vrijers in de Odyssee](#), naar het dodenrijk wenkende schimmen van overledenen langs de muren opgestegen en heeft een gedwongen, onbedaarlijk gelach, als voorbode van de scheol deze godlozen geschud, die een te vrezen dood naderden? Want met het kriecken van de dag brak een vreselijk oordeel over hen los.

In de vroege morgen spoedt de bedroefde koning, door vrees en hoop gekweld, zich naar de leeuwenkuil. En vreugdedronken ziet hij hoe Daniël zonder enig beletsel uit de kuil naar boven komt! Nu bezielt hem woede tegen de ellendige moordenaars; zijn wachters ijlen ter strafoefening. Ontzet stuiven de verraste ministers en ambtenaren op, worden door de beulen met hun gezinnen ten dode weggesleept, en onder angstgeschrei de leeuwen voorgeworpen, die "over hen heersten en ook al hun beenderen vermorzelden". Zij hadden getracht onder de schijn van verering des konings, van bevestiging der koninklijke macht en des koninklijken aanzien, hun haat tegen een man Gods en getrouw dienaar zijns Heeren te verbergen. Maar God laat zich niet welgevallen, dat trouw jegens hem misbruikt wordt om zijn kind te verderven; en vreeslijk, onverhoeds overvalt de straf de vermetele zondaren, en zij storten zelf in de val, die zij de rechtvaardigen gespannen hebben.

Evenmin als Daniël voor zichzelf om genade bad, tracht hij door voorbede het lot van deze schandelijke tegenstanders, wier streken en haat hem reeds lang bekend waren, te verzachten; maar hij laat het gericht Gods zijn loop. Ook dat komt overeen met zijn strenge, ijzeren persoonlijkheid, gelijk bij Elia, de man des vuurs, die tot tweemaal vijftig man met hun hoofdman door vuur van de hemel verteren liet. Die mannen Gods waren niet hedendaagse, vrouwelijk-sentimentele, zoete, woordenrijke figuren. Israël is in de wereld, en tegenover andere volken, de vertegenwoordiger niet der liefde, maar der gerechtigheid Gods: gelijk tegenover de Kanaänieten, Filistijnen en Syriërs. En deze eeuwige gerechtigheid (Daniël 9 : 24) is inhoud en doel der verlossing, want wij verwachten "een nieuwe aarde, *op welke gerechtigheid woont.*" (2 Petrus 3 : 13) Deze ware, door vele modernen niet begrepen of gewaardeerde gerechtigheid, is de ware grondslag der barmhartigheid, gelijk alleen hij liefheeft, die ook kan straffen.

En nu de beproeving doorstaan is, komt Daniël tot nog hoger eer: "deze Daniël nu had voorspoed in het koninkrijk van Darius"; het was hem geen schade dat hij op zijn God had vertrouwd. Toen de Inquisitie in 1535 Calvijn reeds tussen haar ijzeren klauwen had, werd hij onverwacht haar ontruikt en wandelde onbevreesd door het land, want hij had op zijn God vertrouwd. Toen Luther naar de leeuwenkuil in Worms trok, mocht hij er ook zonder schade weer uitkomen; ja zolang hij leefde mochten zijn vijanden hem geen vinger aanraken, want hij had op zijn God vertrouwd. Ja de gehele hel kan een mens niets doen, wanneer God tot de Satan spreekt: "Alleen aan hem strek uw hand niet uit!" (Job 1 : 12)

Nadat nu de grijze staatsman in zijn gedenkschriften ons vijf grootse tonelen en beelden uit zijn leven voor ogen gesteld heeft, wendt hij zich in de laatste hoofdstukken van zijn boek van de uitwendige wereldgeschiedenis af en keert terug tot het diepe heimwee naar de heilige stad, dat hem, de banneling, in de wereldstad nooit verlaten heeft. Met een aangrijpend gebed (Daniël 9) belijdt hij voor God de zonde van Israël en onderzoekt of wellicht spoedig de troostvolle voorzegging van het einde der ballingschap in vervulling kan gaan. En terwijl hij, diep gebogen onder de schuld en het lijden van zijn geliefde volk, zichzelf voor zijn God verootmoedigt in diepe boete voorbede, met vasten in zak en as, (Daniël 9 : 3-11) zendt God aan "de gewenste man" de engel, Gabriël om hem te troosten

en hem zo te zeggen vertrouwelijke mededelingen te doen over goddelijke voornemens, die ver over het door hem gevraagde heen reiken. Een machtige van boven daalt neder, en grote verschrikking valt op de mannen, die bij Daniël zijn, zodat zij vrezden en zich verschuilen, ofschoon zij niet eens de hemelse verschijning zagen, want daarvoor is het innerlijk oog nodig. "En ik hief mijn ogen op en ziet, er was een man met linnen bekleed, en zijn lenden waren omgord met fijn goud van Ufaz, en zijn lichaam was gelijk een turkoois, en zijn aangezicht gelijk de gedaante des bliksems, en zijn ogen gelijk vurige fakkelen, en zijn armen en zijn voeten gelijk de verf van gepolijst koper, en de stem zijner woorden was gelijk de stem van een menigte."

"En er bleef geen kracht in mij", erkent de profeet, "en mijn sierlijkheid werd aan mij veranderd in verderving, zodat ik geen kracht behield; en ik viel in een diepen slaap op mijn aangezicht, met mijn aangezicht ter aarde." (Daniël 10 : 5, 6, 8, 9) Waarlijk, geen armzalig vervalser heeft onder de naam Daniël deze hemelse verschijning uitgedacht, wiens aanblik de geestkrachtige profeet van kracht beroofd in het stof neerbuigt; maar God heeft hem, en ook ons, deze heerlijke verschijning gezonden tot troost over het bedroevend gezicht van onszelf en van onze medemensen, verouderend en gekromd onder de last des levens, door vrees voor bacillen geplaagd, door tuberculose gesloopt, aan wie zonde en dood knagen; stof uit stof!

Dat zijn de rechte helden en ware mensen! Wie afstraling van hun licht beschenen, hen niet geestelijk gelovend, innerlijk juichend met verwondering aanstaart en zich over hun macht en hun bovenaardse leven verheugt; wie hier nog raagt (*over opwindt*), twijfelt en redeneert; deugt niet voor de andere wereld en zal er niet eens in komen. Een van de jammerlijkste vruchten der alles-gelijk-makende moderne wijsbegeerte en der Bijbelkritiek is, dat zij enerzijds de mens prijzen en hem tot een zichzelf verlossende god maken, terwijl zij aan de anderen kant hem alle geloof aan waarlijk bovenaardse en eeuwige persoonlijkheden ontroven. Zó vóór alles de allerhoogste God, die als een in nevel opgelost, hoogste wezen, niets persoonlijks meer bezitten mag. Maar ook de cherubim en serafim, de aartsengelen, de tronen en heerschappijen en lichtvorsten in de hemelse oorden, en evenzo de duistere vorsten der hel en de geestelijke boosheden in de lucht, worden voor hen niet meer dan dichtertelijke en fantastische spreekwijzen en scheppingen van vrome idealisten; een ongeloof dat de schuld draagt van het hedendaagse, steeds meer beklagde gebrek aan persoonlijkheden op aarde.

Deze oppervlakkigen zien niet in, dat er in een werkelijk en eeuwig heelal alleen voor *persoonlijkheden* en hun invloeden plaats is en zijn kan. Hier leven wij, eenzame, kleine geesten, onder de neerdrukkende massa van een stoffelijke wereld; onder de zwaarte van zaken en dingen; en omdat de haar bezielende en beheersende persoonlijkheden der bovenwereld en ook der onderwereld voor ons vleselijk oog verborgen zijn, geloven wij beschroomd aan lucht, en water, aan wind en steen, aan de golven en het vuur als zelfstandige wezens. Maar een uit zichzelf, door zichzelf en voor zichzelf bestaande zaak is een onding. Dan heeft de materialist gelijk. Maar de Bijbel leert anders: "Gij maakt uw engelen winden en uw dienaren vlammen vuurs." (Psalm 104 : 4) Uit de volstreckte, hoogst-persoonlijke en daarbij oneindige Godheid en oorzaak van alle oorzaken, stromen personen voort, die zelf ook oorzaken zijn. Deze stralen, bliksemen, verwekken en regeren

in de ware wereld de voorvallen en verschijningen, welker golfslagen op aarde wij natuurkrachten en natuurschokken, dingen en zaken noemen. Zo ongerijmd als het is om zich het goede te denken als iets onpersoonlijks, dat in de ruimte rondzweeft zonder God als zijn persoonlijke oorzaak - de Goede en het goede - even dwaas is het zich het boze voor te stellen zonder de Boze.

Dat wij "lichten zullen gelijk de zon in het rijk onzes Vaders", zegt ons, dat gelijk de zon de oorzaak van al wat er gebeurt en leeft op aarde, wij eens de oorzaak en het middelpunt zullen zijn van heerlijke krachten en werkingen, die van ons uitstralen. Deze uit miljoenen zalige zonnen - die van God hun licht en hun kracht ontvangen - elkaar toestromende talrijke werkingen zullen de zee van licht en de heerlijkheid der hemelen uitmaken. Laat ons intussen hier genieten van de enkele stralen, die in Gods Woord ons uit zulke wezens tegenschitteren!

Onderwijl willen we deze openbaringen van de "man Gabriël" (Daniël 9 : 21) hier niet grondig bespreken; en dat wel om deze reden. Tussen de gezichten van Nebukadnezar in het tweede en die van Daniël in het zevende en in deze vijf slot-hoofdstukken is een niet genoeg in acht genomen onderscheid. Duidelijk staat in de eerste de voorzegging van de vier scherp getekende wereldrijken, totdat de Zoon van de Oude van dagen de wereldregering overneemt en een eeuwig rijk sticht. Deze profetie is voor ieder verstaanbaar en haar vervulling tot op dit ogenblik is ontwijfelbaar. En ook duidelijk is veel, wat andere profeten ons mededelen omtrent de terugkeer van Israël in zijn land, de aanval van de Antichrist op Jeruzalem, de wederkomst des Heeren, de boete en de zending der Joden en de toestand gedurende het duizendjarig rijk. Evenzo wat omtrent de tien koninkrijken en de vrouw op de zeven heuvelen gezegd wordt.

In het achtste hoofdstuk echter wordt andere geschiedkundige lijn gevolgd, die uitgaat een der vier uit Alexanders wereldrijk ontstane rijken en zo naar de Antichrist en het einde leidt. Maar hier springt de Schrift, evenals in Lukas 21 tussen vers 24 en 25, tussen vers 8 en 9 over verscheidene eeuwen heen, en verklaart van de profetieën, die verkeerd op Epifanes toegepast zijn, en die betrekking hebben op de Antichrist (vers 9-14) dat zij *op het einde des tijds zien*. (Daniël 8 : 17, 23, 26, zie ook 10 : 27) Daarbij wordt veel geprofeteerd over de strijd tussen de koning van het zuiden (denkelijk dé Antichrist) en de koning van het noorden, (Gog en Magog? = Rusland) en worden geheimzinnige getallen vastgesteld, bijvoorbeeld 1230 en 1335 dagen aan het einde der dagen. Omtrent deze profetie nu wordt dadelijk bij het begin geboden: "En gij Daniël, *sluit dit gezicht toe*, want er zijn nog vele dagen toe", (Daniël 8 : 26) en aan het einde wordt dat bevel tweemaal herhaald: "En gij, Daniël, sluit deze woorden toe en verzegel dit boek, tot de tijd van het einde." (Daniël 12 : 4 en 9) En daarbij de belofte voor die "tijd van het einde". Dan zullen velen het naspeuren en de wetenschap zal vermenigvuldigd worden." (Daniël 12 : 4 en 10) Hetgeen nu nog *verborgen en verzegeld* is, moeten wij niet vóór de tijd willen ontdekken en ontzegelen, anders vervallen wij in schadelijke dwalingen. "Ziet dat gij niet verleid wordt, want velen zullen er komen onder mijn naam, zeggende: Ik ben de Christus; en de tijd is nabij gekomen, gaat dan hen niet na!" (Lukas 21 : 8)

De tijd van het einde nadert; dat blijkt uit de steeds meer zich uitbreidende prediking van het Evangelie in de gehele wereld aan alle volken, die Jezus aanwees als iets, dat voor het einde geschiedt moet. (Mattheüs 24 : 14) Maar deze prediking begint pas en de tijd van het einde is dus nog niet daar. Die zal eerst aanbreken als de tien koninkrijken, de tien tenen van het wereldstandbeeld; denkelijk vijf in het westen en vijf in het oosten, zich vormen; als de Joden uit alle landen zich naar Palestina terugtrekken, om daar door de Antichrist vervolgd te worden. Eerst met deze gebeurtenissen vangt de tijd van het einde aan. Dan zullen de voorspelde gebeurtenissen elkaar spoedig opvolgen, en dan eerst zal het de "verstandigen" duidelijk worden wat het getal 666 betekent, en wat de getallen 1260 en 1335 beduiden; wie de zonnevrouw is, en wie het is, die haar tegenhoudt; en nog zoveel meer dat verzegeld is.

In zekere zin leven wij nog in "de tijden der heidenen", waarvan geprofeteerd is: "De kinderen Israëls zullen vele dagen (gedurende de tijd door Daniël in 8 : 26 genoemd) blijven zitten zonder koning en zonder vorst, en zonder offer, en zonder opgericht beeld en zonder efod en terafim (hetgeen thans duidelijk te zien is) en daarna zullen zich de kinderen Israëls bekeren in het laatste der dagen." (Hosea 3 : 4, 5)

Hoe lang die tijd duren zal en wat er gedurende die tijd in de wereldgeschiedenis voorvalt, daarvan is ons niets gezegd. De profetie meldt niets van Constantijn, van Boeddha en van Mohammed, van de kruistochten en van Napoleon of van het Duitse rijk. Wij hebben alleen de redes van Jezus tot zijn jongeren in Mattheüs 23 : 22-31 en Lukas 21 : 8-28, waarin hun vervolging, bijstand des Geestes en de plotselinge wederkomst des Heeren voorzegt wordt, en de zeven zendbrieven aan de op elkaar volgende gemeenten als beelden van de kerk gedurende die tijd. Wij weten alleen hoe schoon Paulus voor ogen stelt, dat God gedurende deze verwerping van Israël zijn kerk uit alle volken samenroept, totdat de volheid van de vóór de grondlegging der wereld uitverkoren heidenen ingaat. Ook de Openbaring is geen deel der wereldgeschiedenis, maar zij verhaalt ons alleen het einde, de grote finale, de vreeslijke afrekening, als God zich opmaakt om met zijn mensheid te rechten. "Kom hier op", wordt tot Johannes gezegd, nadat hij de zeven zendbrieven ontvangen heeft, "ik zal u tonen wat *hierna* geschiedt zal." Wel kunnen de vele elkaar verdringende voorvallen in die profetie de indruk van een langere tijdsduur opwekken, maar veel daarvan geschiedt gelijktijdig. Zo vallen de 1260 dagen van de zonnevrouw samen met de 1260 van de prediking der beide profeten en ook met Daniëls "een tijd, tijden en een halve tijd", gedurende welke de heiligen in de hand van de Antichrist gegeven worden. (Daniël 7 : 25) Bij de verwoesting van Jeruzalem is het uurwerk van Israël, het uitverkoren volk, stil blijven staan; nu meet God de tijden der heidenen af en de belofte zwijgt. Het begint weer te lopen en de profetie gaat weer haar gang, wanneer God zijn volk uit alle volken naar Palestina terugvoert. "Als hij voleind zal hebben te verstrooien de hand des heiligen volks, dan zullen deze dingen voleind worden." (Daniël 12 : 7) Zodra wij dat inzien worden eensklaps alle over deze en gedurende deze tijd gemaakte berekeningen gezamenlijk nul en van gener waarde, *gelijk ook telkens en telkens gebleken is*. Weg valt een dateren van de onbeduidende intocht van Omar binnen Jeruzalem, of van de Westfaalse vrede; of van keizer Wilhelm I als de overwinnaar op het witte paard, en al zulke door dwaze nationale ijdelheid ingegeven uitlegging, waarmee zij, wien de grote blik voor Gods plan in de wereldgeschiedenis

ontbreekt, hun eigen volk verheffen, ofschoon de profetie niets van dat volk weet, en de vijanden van dat volk tot Antichrist maken.

Zolang Israël, gelijk hierboven gezegd, zonder koning en heiligdom blijft, geldt het bevel aan Daniël: "Sluit en verzegel de profetie, want het duurt nog een lange tijd; de hierboven vermelden tijd van Israël. Die dat erkent wordt bewaard voor gedwongen en gezochte berekeningen en altijd weer opduikende dwaalleringen, die tegen de Schrift ingaan; en onder anderen ook voor deze, dat het pausdom de Antichrist en de kleine hoorn is. (Daniël 7 : 8)

Want ten eerste is de Antichrist, volgens de Schrift geen stelsel, of een antichristelijke inrichting of kerk, maar hij wordt duidelijk als persoon voorspeld, als "de mens der zonde, de zoon der verderfenis;" (2 Thessalonicenzen 2 : 3) wellicht een Jood uit de stam Dan (zie Genesis 49 : 17; en in Openbaring 7 : 4-8 het weglaten van Dan). Als zijn herkenningsteken wordt ons de volstrekte ontkenning van God genoemd, (Johannes 2 : 22) de verwerping van alle Godsverering van welken aard ook, (Daniël 11 : 37, 38) behalve de verering van de god Mauzzim (natuurkrachten). Nu is het onberijmd te beweren dat het pausdom "de Vader en de Zoon" ooit geloochend en het atheïsme gepredikt heeft; het is immers met zijn geloofsbelijdenis, zijn gehele godsdienst, met zijn kerken, zijn mis als offerande van Christus en zijn aanbidding van Maria als de moeder van Jezus op de belijdenis van God de Vader en de Zoon gegrond, gelijk de paus zich de dienstknecht van Christus noemt, ongeacht dat sommige pausen die uitdrukking rondweg gelogenstraff hebben, en afgezien van hetgeen zij zelf geloofden of niet geloofden. Ook heeft het pausdom *niet* tijden en wetten veranderd, hoezeer sommigen dat met allerlei gedrongen redeneringen trachten te bewijzen. Het pausdom was en is niet en zal niet zijn de Antichrist. Maar het is de vrouw, die op de zeven heuvelen zit, uit Openbaring 17, met purper (het oude Rome) en met scharlaken (het nieuwe Rome) bekleed; dronken van het bloed der heiligen, (vervolgingen door keizers en inquisitie); het is de ontrouwe bruid van Christus, die hoerij gepleegd heeft met de koningen der aarde. Rome en het pausdom kunnen niet duidelijker omschreven worden.

Een ander even afdoend bewijs tegen bovengenoemde dwalende beschouwingen is de profetische tijd van de Antichrist. (Daniël 7 : 8) Eerst moeten uit het gebied van het oude Romeinse rijk tien koninkrijken opstaan. (Daniël 7 : 24; Openbaring 17 : 12) Eén van deze koningen zal aanvankelijk door list (Daniël 7 : 8, 24; 11 : 21-23) drie dezer koningen verootmoedigen, wegdoen en zich als Antichrist onthullen. Hij zal woorden spreken tegen de Allerhoogste en de heiligen der hoge plaatsen zullen in zijn hand overgegeven worden een tijd en tijden en een halve tijd." (Daniël 7 : 25) Hij is "de mens der zonde", "denwelken de Heere verdoen zal door de Geest zijns monds en tenietmaken door de verschijning zijner toekomst." (2 Thessalonicenzen 2 : 8) Zowel in de Openbaring als bij Daniël wordt van hem gewag gemaakt onmiddellijk vóór de wederkomst des Heeren. "Daarna zal het gericht zitten en men zal zijn heerschappij wegnemen, hem verdelgende en verdoende tot het einde toe." (Daniël 7 : 26) Reeds dat slaat duidelijk op de allerlaatste tijd. Nog meer dat de tien koningen en de tien hoornen (Daniël 7 : 8; Openbaring 17 : 12) duidelijk met de tien tenen van het wereldstandbeeld van Nebukadnezar overeenkomen. De tenen staan aan het eind van de voeten, hetgeen betekent dat zij de laatste verschijning en het

slot van de wereldgeschiedenis zijn. Door de Antichrist, welke drie van deze nog niet verschenen koningen verdoet, de kleinen hoorn, die drie van die toekomstige hoornen uitrukt, voor het pausdom of de Islam te houden, is dus van de aanvang af verkeerd. Men verbindt daardoor de tekenen aan de knieën of aan de enkels. Ongelijmd!

Een andere bron en oorzaak van allerlei verkeerde berekeningen is het willekeurig stellen van jaren in plaats van dagen in de profetie. Zo bijvoorbeeld wanneer de kleine hoorn (de Antichrist) uit Daniël 8 : 9-14 voor de onbeduidende Antiochus Epifanes gehouden wordt, die nooit "zeer groot gewassen is tegen het westen en tegen het oosten en tegen het gewenste land en tegen het heil des hemels", en wanneer zijn verontreiniging van het heiligdom op 2300 avonden en morgens (vers 14) gerekend wordt; (de 42 maanden in Openbaring 11 : 2) zo gelden die eerst van de ontwijding van Jeruzalem door de Antichrist, die in vers 9-12 duidelijk getekend wordt. Zo staan 1290 en 1335 dagen in Daniël (12 : 11, 12) geheel aan het slot zijner profetie en hebben dus betrekking op de tijd van het einde; en de belofte: "Welgelukzalig is hij, die verwacht en raakt tot 1335 dagen", kan slechts van enkele mensen verstaan worden; en dus worden hier geen jaren bedoeld. Dat kan evenmin het geval zijn met de 1260 dagen, gedurende welke de beide getuigen in Jeruzalem prediken zullen. Dezen zijn wellicht Henoch en Elia of andere mannen Gods, maar het is duidelijk dat zij niet gedurende 1260 jaren zullen profeteren en dat hun lijken niet 3,5 jaar lang op de straten der stad zullen blijven liggen. Deze 1260 dagen staan zeker in ons nog niet onthuld verband met de 1300, 1290 en 1335 en dagen bij Daniël en de twaalf honderd zestig dagen van de zonnevrouw; en geen van alle hebben met de tegenwoordige wereldgeschiedenis iets te maken.

Wij zeggen dus: wij leven in "de lange tijd" van de verwerping Israëls. (Hosea 3 : 5) De tijd van het einde nadert, maar is nog niet gekomen en de laatste voorzeggingen van Daniël zijn nog verzegeld. De Antichrist kan en zal eerst verschijnen na het ontstaan van de tien koninkrijken en de terugkeer van Israël naar Palestina. (Daniël 7 : 7) De 2290, 1260, 1290 en 1335 dagen betekenen dagen en geen jaren. Hun betekenis is ons evenals die van het getal 666 en van de zonnevrouw, nog onbekend; en alle berekeningen uit en over de wereldgeschiedenis sedert de verwoesting van Jeruzalem gaan van dwalende veronderstellingen uit.

Het is bijna ongelooflijk in hoe hoge mate de verwaarlozing van het herhaalde bevel: "Verberg en verzegel het woord!" aanleiding heeft gegeven tot zichzelf tegensprekende onwetende "Sleutels!" en "Verklaringen van Gods wereldgeschiedenis", of "Onthullingen der toekomst", en "Onthullingen der profetie"; in Engelse en Amerikaanse boeken, dikwijls nog met daaraan beantwoordende afbeeldingen voorzien.

Nu eens wordt de toevlucht genomen tot eindeloze rekensommetjes en Mohammedaanse maanjaren; dan weer zoeken Engelsen ons wijs te maken dat de grote pyramide door Melchizedek naar Engelse maat gebouwd is en de afbeelding van het Oude en het Nieuwe Testament bedoelt, waarbij dan de naar beneden leidende gang de wet voorstelt, door welke niemand kan zalig worden. Op zulke onwaardige vernuftspelingen, waaraan, helaas, onvaste Christenen nog geloof slaan, wordt dan de verwachting gebouwd, dat de wederkomst des Heeren in 1912 of 1915 zal plaats vinden. Anderen weer maken al het

persoonlijke tot louter zinnebeelden. Zij maken van de Antichrist een stelsel of een godsdienstige richting; van de kleine hoorn uit Daniël de Islam; of zij verklaren dat de beide getuigen uit de Openbaring het Oude en het Nieuwe Testament betekenen; of de Lutherse en de Gereformeerde kerk! Alsof deze ooit vuur van de hemel hebben doen nederdalen en water in bloed veranderd, en alsof hun dode lichamen gedurende 3,5 dag tentoongesteld zullen worden. En velen, ofschoon zij in de grond en in de hoofdzaak op bijbelse bodem staan, laten zich tegen de vermaning des Bijbels in, altijd weer verleiden tot het uitpluizen, verklaren en berekenen van bijzonderheden, en zullen, gelijk [Dächsel](#) in zijn Bijbelverklaring en zelfs de waardige [Bengel](#), altijd weer bedrogen uitkomen.

Zulk een eigenmachtig zich tot de "verstandigen" rekenen en zulk een zucht om te verklaren hetgeen nog onverklaarbaar en ontzegelen van hetgeen nog verzegeld is, heeft tweërlei nadeel. In de eerste plaats brengt het de profetie in verachting bij de ongelovigen, als ware zij een mensenwoord, dat ieder willekeurig en naar zijn eigen behagen kan uitleggen en dat daarom geen waarde heeft. En in de tweede plaats gaan zulke vermeende onthullingen onwetende en onzelfstandige Christenen in het hoofd zitten en beheersen hun gedachtekring, terwijl ze hen verstrikken in ingebeelde wijsheid.

Wij willen het Woord gehoorzamen en bescheiden erkennen, dat wij er iets van verstaan en veel anders niet niet verstaan; geduldig wachten op de tijd van het einde, wanneer het verzegelde geopend en ons daarin inzicht gegeven zal worden. En ondertussen willen wij God er ootmoedig voor danken, dat hij ons door zijn grote en geliefde profeet heerlijke blikken in zijn wereldplan geschonken heeft; ons hemelvorsten en hoogstaande mensen leert kennen, en in Daniël ons een man doet zien, die ook in de moeilijkste omstandigheden het verstond de keizer te geven wat des keizers is en Gode wat Gods is; maar ook de keizer ten trots onwankelbare trouw jegens zijn God te blijven bewaren.

Groots is ook het slotwoord, waarmee de engelvorst de grijze profeet na diens lange pelgrimsreize ontslaat: "Maar gij, Daniël, ga henen tot het einde, want gij zult rusten en zult opstaan in uw lot, in het einde der dagen." (Daniël 12 : 13) Welk een bijzonder lot of erfdeel deze trouwen dienaar wacht, die de Heere over veel zetten en macht over tien steden geven zal, zullen wij eerst in het duizendjarig rijk en op de nieuwe aarde zien.

Dat geve God!

DE HOPE ISRAËLS

Het gezicht zal nog tot een bestemden tijd zijn; dan zal hij het op het einde voortbrengen, en niet liegen.

(Habakuk 2 : 3)

Maar nu, er is hope voor Israël.

(Ezra 10 : 2)

Toen God zich uit alle volken één volk uitverkoor, sprak de Heere tot Abraham: "Ga gij uit uw land en uit uw maagschap, en uit uws vaders huis, naar het land dat ik u wijzen zal." En Abraham toog henen, gelijk de Heere tot hem gesproken had. (Genesis 12 : 1-4) Zo sprak Jehovah en riep Abraham en zonderde zich in hem een volk af uit alle volken. En nog steeds zondert hij zich uit alle heidenen en volken en spraken, een eigen gemeente af. En nog spreekt hij tot iedere Christen bij diens bekering: "Ga uit uw land en uit uw maagschap, en uit uws vaders huis, en wees een vreemdeling in deze wereld." Haar zon voelt hem koud, haar woorden zijn hem ijdel geklap, en hij is allerwege een vreemdeling; wordt aangegaapt, misverstaan, gering geacht, en heeft hier geen blijvende plaats. En wanneer de aardse pelgrimstocht ten einde loopt, dan roept God eerst met nadruk de moede wandelaar op aarde toe: "Ga uit uw land en uit uw maagschap, en uit uws vaders huis, en kom in het land dat ik u wijzen zal. Kom in mijn paradijs; ga in in de vreugde uws Heeren!"

Gods wegen zijn altijd geheimzinnig. Wij zouden het kunnen begrijpen, indien God uit alle volken zich de mannelijk-schone Arabier met zijn trotse vrijheidszin verkoren had; of de Egyptenaar, die voor de eeuwigheid leeft; of de Romein die tot heerser geboren is; of de Ariër, de mysticus met zijn "goddelijke" taal, het Sanskriet, die altijd van het onzichtbare droomt; of de dichterlijkn, heldhaftige Kelt,- om zijn lieveling te zijn. Maar waarom een volk zonder klassieke schoonheid, zonder ideale aanleg; een herdersvolk, "mannen die schaapherders zijn en met vee omgaan; (Genesis 46 : 32) mannen die als hun profeet Amos zeggen moeten: "De Heere nam mij van achter de kudde"; (Amos 7 : 15) een volk dat hebzuchtig naar aardse goederen grijpt? Ja, Gods wegen zijn kronkelend en toch recht; en bovendien grijpt hij steeds wat niet voor de hand ligt; ook zelfs bij zijn volk. Er waren in Jericho veel voorname en rechtschapener vrouwen dan Rachab; in Israël vele weduwen, als die van Sarepta; en ten tijde van Naäman vele melaatsen. Maar de Kanaänitische vrouw verzamelt de kruimkens van de eettafel des Heeren; de vervolger Saulus wordt tot apostel verkoren; en tot de Romeinse hoofdman Cornelius wordt een engel gezonden.

Voor dit zijn volk heeft God van de aanvang af tijden vastgesteld.

Wonderlijk is het ding, dat wij *tijd* noemen; dat onverbiddelijke, ijzeren, onzichtbare, geluidloze iets; dat schepselen, volkeren, werelden onweerstaanbaar met zich sleurt; zodat zij ontstaan wanneer "hun tijd gekomen is", en vergaan, wanneer "hun ure geslagen heeft". Wanneer is de tijd ontstaan? Wanneer en waar en hoe: de tijd en het grote *begin*?

Stroomt hij onafgebroken, als de vurige rivier van alle leven uit de troon van "de Oude van dagen?" (Daniël 7 : 9, 10) Welke machtige aartsengel slaat in de hemel zonder verpozen de maat, waardoor de harmonie der sferen haar zang doet horen, en de miljoenen zonnen haar reidans door de wereldruimte met de stiptheid van seconden volvoeren? Is hij het, wiens bazuin eens op Gods bevel de aarde zal doen sidderen, wanneer zij de wederkomst van Christus en de aanvang van zijn duizendjarig rijk aankondigt? Want ook de Zoon is onderworpen aan de tijd, die de Vader alleen bekend is. (Mattheüs 24 : 36) Ook hij, de Zoon Gods, "in de heerlijkheid, die hij bij de Vader had eer de wereld was", moest wachten met zijn komst in het vlees, totdat "de tijd vervuld was". Hij leed en stierf, toen "de ure van de macht der duisternis" sloeg. God ziet, weet en beschikt in zichzelf de opvolging der aeonen, en op deze hemelse vervulling der tijden berust alle voorzegging. Door haar geschiedt wat wij, mensen van deze tijd, de evolutie van het heelal noemen.

Voor Israël waren 400 jaren van vernedering en slavernij in Egypte vooruit vastgesteld. Waarom? En waarom konden gedurende diezelfde tijd de Amoriëten de mate hunner gruwelen vol maken? (Genesis 15 : 12-16)

Daarop volgden veertig jaren in de huilende woestijn; veertig jaren van de heerlijkheid van Salomo; 70 jaren aan de rivieren van Babel; en toen de 62 weken, waarna "de Messias uitgeroeid werd, maar niet voor hemzelf, en niet meer zijn zou, en een volk der vorsten (de Romeinen onder Titus) kwamen en de stad en het heiligdom verdierven, zodat er tot het einde toe krijg der volkeren en vastelijk besloten verwoestingen volgden. (Daniël 9 : 26) Dat is nog heden ten dage te zien, want het uurwerk van Israël is bij zijn verwerping blijven staan en sindsdien wordt met zijn tijd niet meer gerekend.

De eeuwen der heidenen rollen over het uitverkoren volk heen, "*dat vele dagen zal blijven zitten zonder koning en zonder vorst, en zonder offer, en zonder opgericht beeld en zonder ephod en terafim.*" (Hosea 2 : 4) Bewijs genoeg dat na die tijd dat alles weer hun deel worden zal. Dat zijn de tijden der volken, opdat de vroeger-bepaalde "volheid der heidenen inga." (Romeinen 11 : 25) Hun val is de zaligheid der heidenen geworden. (Romeinen 11 : 11) Maar uiteindelijk zal de grote ure slaan, waarop Jehovah zich over zijn volk erbarmen zal; gedenken zal aan de eed, die hij Abraham, zaak en Jakob gezworen heeft, en de wereld, en ons, zal doen verbaasd staan.

De wereldgeschiedenis is niet datgene, waarvoor wij haar houden. Zij is niet het vrije drijven en handelen van de volken en van enkele vorsten en dwingelanden, die over haar gesteld zijn, die zich verheffen en weer vallen. Zij bestaat niet uit het krijgsgeluk van gewonnen of verloren veldslagen. Zij is niet het opbloeien en verwelken van onderscheidene beschavingen. Maar zij is de herhaling en het tot stand komen op aarde van dingen, die in de hemelen gebeurd zijn. Het ongenoegzame wordt hier geschiedenis; het onbeschrijflijke wordt hier gedaan. Het lijden van Job - een voorbeeld van het volk Israël in zijn verwerping - overkwam hem niet in de voornaamste plaats opdat hij en zijn vrienden daardoor een stichtelijk toneel op aarde zouden geven of opdat we een schoon [leerdicht](#) (!) rijker zouden worden; maar het was hierboven een Divina Commedia; het was een drama voor de engelen en de zonen Gods; die - laat ons het op menselijke wijze onder woorden brengen - die met gespannen aandacht getuigen waren van de wedstrijd

tussen Jehovah en Satan, of Job God zou zegenen dan wel vast in zijn vertrouwen blijven. Elk woord van zijn aangrijpende klachten en van de hoogmoedige terechtwijzing zijner eigengerechtigde vrienden steeg als ware het langs draadloze telegrafie ten hemel op naar de luisterende engelen, en nederwaarts naar de wachtende helle machten. En juichend prezen de morgensterren de zegepraal van de Rechtvaardige en de rechtvaardiging van Jehovah. Maar tandenknarsend onderging Satan weer een nederlaag, evenals later toen hij begeerde de discipelen te ziften (zeven) als de tarwe, en op de voorbede van Jezus zelfs het geloof van Petrus temidden van diens afval standhield. Zulke verloren veldslagen vermeerderen zijn kweuling, blazen zijn woeden aan, tot uiteindelijk de vuurpoel in hem oplaait en rijp wordt om naar buiten te slaan; want niemand komt in de hel, in wie zij niet reeds vlamt; en niemand in de hemel, die de hemel niet reeds in het hart draagt. De strijd tussen de beide beginselen; het kamp tussen hemel en hel, de grote schaakpartij tussen Jehovah en Satan, waarbij gehele volken en legers, koningen en machtige geesten, engelenscharen en duivelsbenden, de stukken zijn - en *wit* speelt en wint! - *dat* is wat wij wereldgeschiedenis noemen, zonder haar te begrijpen. En onze geschiedschrijvers beschouwen verlegen het gewirwar van de elkaar kruisende draden aan de verkeerde zijde van het weefsel der geschiedenis.

De hiërarchische bouw van het heelal en van de gehele geestenwereld doet vooronderstellen hetgeen de Bijbel ons leert; dat over elk volk een vorst uit de engelen als zijn ware heerser gesteld is. En daar het rijk der duisternis de nabootsing van het rijk des lichts is, zo heeft elk volk ook een vorst uit de helse geesten, die in de lucht zijn, een vasal van de grote "vorst der lucht" en "god dezer wereld", Satan. Uit de strijd tussen deze beide engelen (Daniël 10 : 13) en hun vele onderdanen ontstaan de geschiedenis, de lotgevallen, het overwinnen en het onderliggen, het voorspoedig zijn en het ondergaan van de volken en de wereldrijken. Toen de lichtvorst van Perzië terugtrok, nadat hij lang de tegenstander en boze demon van Perzië weerstaan had, kwam met macht de vorst van Griekenland; (Daniël 10 : 20) trok voor Alexander de Grote en zijn gepantserde legerscharen heen, en verbrak bij Issus en Arbela de macht van het Perzische rijk.

Zoals vanzelf spreekt heeft Jehovah ook aan zijn geliefd volk zulk een machtige engelvorst tot beschermaanvoerder toegevoegd, en wel *Michael* "een van de eerste vorsten." (Daniël 10 : 13) *Michael, die grote vorst, die voor de kinderen uws volks staat* (Daniël 12 : 1) zal, zo wordt aan Daniël bekend gemaakt, *in de grote tijd der benauwdheid van het einde* zich opmaken ter bescherming van het door de Antichrist aangevochten Israël. Hij is de engel, die Jehovah aan zijn volk op de tocht naar Kanaän meegaf: "*Ziet, ik zend een engel voor uw aangezicht, om u te behoeden op deze weg, en om u te brengen tot de plaats, die ik bereid heb. Hoedt u voor zijn aangezicht, en weest zijner stem gehoorzaam, en verbittert hem niet; want hij zal uw overtredingen niet vergeven, want mijn naam is in het binnenste van hem (Micha-El).*" (Exodus 23 : 20, 21) En na de afval door het gouden kalf, spreekt Christus: "*Ik zal niet met u optrekken, want gij zijt een hardnekkig volk, opdat ik u niet onderweg verdelge. Ik zal een engel voor uw aangezicht zenden; die zal de Kanaänieten uitdrijven.*" (Exodus 33 : 2, 3) *Mijn engel "Maleachi"* in Exodus 33 en 34; dat is Michael. Deze Michael nu; niet "een engel", maar "de engel des Heeren", die de tot verderf van Israël uitgetrokken profeet Bileam bedreigde, strijdt met Satan om het lichaam van Mozes; (Judas : 9) hij vertoont zich voor Jericho aan Jozua als "de vorst (een

vorst) van het heir (leger) des Heeren"; (Jozua 5 : 14, 15) hij bemoedigt Gideon tot de strijd tegen de Midianieten. (Richteren 6 : 11) Deze "engel zijns aangezichts" heeft hen behouden." (Jesaja 62 : 9) Hij beloofde aan Manoach de redder van Simson. (Richteren 13 : 3) Hij doodde tot straf voor Davids ongehoorzaamheid 70.000 door pestilentie. En later in één nacht 185.000 vijanden in het leger van Assyrië. En zeker trok hij voor het leger van Nebukadnezar uit, toen deze Juda gevankelijk naar Babylon voerde; om het volk ook zeventig jaren later te behoeden en naar het land terug te leiden. "De engel des Heeren legt zich rondom degenen, die hen vrezen, en rukt hen uit." (Psalm 34 : 8) Hij uiteindelijk is het, die, nadat hij Israël in zijn grote angst bijgestaan heeft, met zijn engelen strijdt tegen Satan, de grote draak, de oude slang, en zijn engelen, hen overwint en uit de hemel op de aarde werpt. (Openbaring 12 : 7-9) Welk een veldslag zal dat zijn, waarvan alle aardse veldslagen slechts de zwakke schaduwen, waarbij die alle niet dan kinderspel zijn! Ook is deze hemelse strijd het voorbeeld en de oorzaak van alle oorlogen op aarde en de wereldvrede zal eerst dan een aanvang nemen, wanneer eerst de vrede in de hemel in trekt en de Vredevorst op aarde nederdaalt.

Tot dit zijn volk Israël buigt zich in de grote, vreeslijke woestijn op de berg Sinai *Christus-Jehovah* neer. Ja: Christus. (1 Korinthe 10 : 4-9) Want de bewering zou op ongerijmde wijze de Schrift tegenspreken, dat deze Jehovah, die bij de bossen van Mamre tot Abraham inkeerde, de Godheid, God de Vader zou zijn, van wie toch de Schrift herhaaldelijk getuigt dat hem geen mens gezien heeft, of zien kan en leven. (Johannes 1 : 18; 1 Timotheüs 6 : 16) Overigens is als bewijs uit de Schrift dat Jehovah Christus is, voldoende de beschrijving van zijn wederkomst op de Olijfberg in Zacharia 14 : 3-5, met de slotwoorden: "*Dan zal de Heere (Jehovah) mijn God komen en alle heiligen met u*"; vergeleken met 1 Thessalonicenzen 3 : 13: "*De toekomst van onzen Heere Jezus Christus, met al zijn heiligen.*" Neen, nooit heeft de zoon des stofs op aarde God anders gezien dan Jezus Christus, "het beeld des onzienlijke Gods", en "het afschijnsel zijner heerlijkheid." (Kolossenzen 1 : 15; Hebreeën 1 : 3) Maar het is zo: evenals het menig gevoelschristen zwaar valt, zijn "lieve Jezus" ook te erkennen als de machtige schepper van hemel en aarde, (Johannes 1 : 3; Hebreeën 1 : 2) zo is het voor velen moeilijk hem, die op aarde rondwandelde "zachtmoedig en nederig van harte" te erkennen als de onverbiddelijke, vreeslijk-gerechtigte Jehovah, die de zondaar niet onschuldig houdt, die de zonden der vaders bezoekt aan de kinderen tot in het derde en vierde geslacht, en die aan zijn volk Israël vurige liefde en zijn knecht Jakob eeuwige trouw gezworen heeft.

Evenzo heeft een dikwijls zeer gemoedelijke prediking der genade weinig begrip van de heilige majesteit van het op gerechtigheid gegronde Oude Testament; van de goddelijke zending van Israël met het zwaard van de ware God tegen alle afgoden en afgodendienaars, en is niet in staat te verkondigen dat Gods gerechtigheid even verheven, heilig en eeuwig is als zijn liefde.

Welnu, nadat deze Jehovah-Jezus, de "Vredevorst en Vader der eeuwigheid", Israël verlost heeft uit Egypte, uit de ijzeren oven, daalt hij neer op de vlamme, bevende top van de Sinai, omgeven door engelen en de vele duizenden wagens van God, (Psalm 68 : 18) en kondigt onder zware donder, waarvoor Mozes zich ontzette, zijn geboden af. De beide voornaamste daarvan zijn: "Gij zult God liefhebben van ganser harte, met uw ganse

ziel en met al uw gedachten, want dat is uw leven." "Gij zult uw naasten liefhebben als uzelf". Woorden van eeuwige inhoud; in geen ander heilig boek van enig volk, door enige god of afgod aan zijn aanbidders bekend gemaakt. Woorden, die hemelhoog zaligen en de zondige mens tot in de hel verdoemen. Woorden uit de hemel, waarvoor de gelovige zich aanbeddend buigt, begerig om in hun diepte te zien. Indien de wet, ja het gehele Oude Testament, niets anders bevatte dan deze beide geboden, dan zou het daardoor reeds hoog staan boven al wat ooit door mensen gesproken of geschreven is. Ja, Israël mag er trots op zijn, dat hem zulke "woorden Gods toevertrouwd werden." (Romeinen 3 : 2) Die zijn het, welke Israël de kracht gegeven hebben, waardoor het duizenden jaren alle stormen getrotseerd heeft. En dat wij die woorden uit onze wetgeving en uit ons staatsleven weggeschakeld hebben, dat is onze zwakheid.

Christus openbaarde aan zijn vriend Mozes, (Exodus 33 : 2) toen hij hem tweemaal veertig dagen uit de wereld tot zich omhoog trok, de aanvagen van de aarde en van de mensheid. Hij sprak tot hem de zes woorden, waardoor hij - "het Woord, zonder hetwelk niets gemaakt is, dat gemaakt is (Johannes 1 : 3) - de aardse schepping in het aanzijn (*leven*) geroepen heeft; opdat hij ze met de wet zou opschrijven. Hij toonde hem plan en beeld van de hemelse tempel; (Openbaring 11 : 9) en gaf daardoor aan Israël een geschiedenis, een wet en een tempel; hij maakte het tot een volk.

Maar de Israëlieten hielden de wet niet en verlieten de God hunner vaderen; hun geschiedenis is de geschiedenis van hun voortdurende afval onder hun richters en onder hun koningen. Zelfs een Salomo wandelde andere goden na, en maakte zich schuldig aan de grote scheuring tussen Juda en Israël; Jeruzalem en Samaria; welke Jerobeam door de afgodsdienst van de gouden kalveren nog groter maakte. En Achab en Manasse, Athalia en Jesebel vervulden, ongeacht alle waarschuwingen en bedreigingen der profeten, de mate der zonden van Israël, tot er geen barmhartigheid meer mogelijk bleef, en God eerst Israël wegrukte uit het Beloofde Land en daarna onder de volkeren slingerde, waar het verloren en verstrooid blijft tot op de huidige dag en tot Jehovah het weer naar zijn land terugbrengt.

Zou iets voor de Heere onmogelijk zijn?

Daarop maakte Juda het met zijn ontrouw evenzo; moest zeventig jaren aan de rivieren Babels rouwklagen; maar keerde onder Cyrus en Darius naar het land terug. Toen daarop Jehovah, de Messias, kwam, "het Woord vlees werd", en er aan hem geen gedaante of heerlijkheid was, toen woedden de hogepriester en de schriftgeleerden, en met hen het volk, en schreeuwden: "Kruist hem! Kruist hem!" En veertig jaren na zijn dood stierf Jeruzalem in zijn zonden een verschrikkelijke dood!

En thans zwerft Israël, als de eeuwige Jood, rusteloos over de aardbodem. Welk een hartontroerend, onvergelijkelijk drama is de geschiedenis van dat volk! Het beweegt zich onder het gewoel der volken, wadende door goud en door ellende, door eer en door grote schande, door bloed en tranen! Het gaat daarheen, gehaat en met haat in het hart; veracht en hoogmoedig-verachtend; overal herkend en allen een raadsel; vervloekt en de volkeren tot een vloek; (Zacharia 8 : 13) en blijft daarbij met onbuigzame, trotserende

moed aan zijn wet en zijn sabbat trouw tot in de dood. Dikwijls zaten zijn leden als de sombere Mordechai voor de poort des konings, om daarop evenals hij onvoorziens in diens raad gezet te worden.

Of ook: zij zijn de gunstelingen der vorsten - en worden door hen uitgezogen en aan hun vijanden prijsgegeven; worden door de pausen nu eens beschermd, straks verdoemd; geraken door handel en woeker tot rijkdom en pronken in goud en zijde; brengen het door taaie wilskracht en oosterse begaafdheid tot hoge ambten, tot eer en waardigheden; worden in Babylon trotse vorsten der ballingschap; in Spanje Nazire (vorsten) en visieren van Christenen en Moren, bankiers en ministers van verscheidene heersers; gewaardeerde lijfartsen, bijvoorbeeld van de pausen Alexander VI, Leo X, Paulus III en Julius III, en beroemde geleerden. Zij stijgen hoog om diep te vallen, om het leven te eindigen gelijk de tienvoudige miljonair en rijkste man van Castilië Diego de Suson, op de brandstapel, of de opperrentmeester en gunsteling van Pedro de Verschrikkelijke, Samuel Meyr, op de pijnbank; of de Wurtembergse minister Juda Süsz aan de galg. Want waar zij ook heentrekken, overal kleeft de vloek van Mozes aan hun verzenen (*hielen*). (Leviticus 26 : 14-40 en Deuteronomium 28 : 15-68) Zij worden mishandeld door het volk, dat zij door hun afpersingen en hun heerszucht getergd hebben; door de woedende menigte beschuldigd de bronnen vergiftigd en de pestilentie veroorzaakt te hebben en ter viering van hun Paasfeest Christenkindertjes te vermoorden. En daarom worden zij bij duizenden doodgeslagen, bij honderden gefolterd en verbrand; met hun gezinnen van alles beroofd en naakt het land uitgejaagd. Of zij verwurgen elkaar onder de zegen hunner rabbijnen of verbranden zich met vrouwen en kinderen, ten einde niet in de handen hunner onbarmhartige vijanden te vallen. Met hebzucht drijven zij bankierszaken, handel in land en slaven; zij zijn geoefend in geneeskunde, sterrenkunde, sterrenwichelarij, wiskunde en dichtkunst. Steeds en overal jagen zij vurig aards bezit na. En toch heeft dit eigenaardige volk nooit nagelaten zich diepgaand en vlijtig bezig te houden met het goddelijke en eeuwige, met de wet van Sinaï en met de komst van de Messias, en duizenden malen vrijheid, goed en leven voor zijn geloof in de waagschaal gesteld. En dat is het, wat hen er voor bewaard heeft om in droefenis en verachting te verzinken en te vergaan. "Daarin bestaat hun geheimzinnige grootheid en de onvergelykelijke majesteit van hun ellende." ([F. Heman, Geschiedenis des Joodsen volks](#)).

Honderden hunner rabbijnen hebben voortdurend zich verdiept in oosterse mystiek; hebben studie gemaakt van de wet, de overlevering en de leer (de Thora, de Mischna en de Gemara), en gelijk reeds in de dagen van Christus Hillel en Gamaliël deden, het Oude Testament met hun instellingen overwoekerd. (Mattheüs 15 : 3, Markus 7 : 8) Zij schreven veel in en over de babylonische Talmud, stelden het boek Jezirah, en de beroemde "Sohar" (Glans) en "het boek der oprechten", en "Schulchan Aruch", de Catechismus van de Talmud. Zij werden godsdienstige dichters, gelijk Jehuda Halevi en Ibn Géribol en mystiekers gelijk R. Akiba en Izaäk Lurja; of kabbalisten, moralisten, bijbelonderzoekers en rationalisten gelijk Maimonides, Spinoza en Mozes Mendelssohn. "Zo trekken zij daarheen, een onafzienbare menigte; hoog-opgericht; de een in de verte starend; de ander met gebogen hoofd deemoedig voortwandeland; de derde in gedachten verzonken om zich ziende; bloeiende jongelingen, sterke mannen, ernstige grijsaards; met hoge eer gekroond; met ellende overstelpt; menig hoofd met de bloedige martelaarskroon gesierd;

de een bestraald door vrolijke zonneshijn; de ander omgeven van duistere donderwolken" (Dr. E. Bischof). Zij wachten en verdragen, tot Jehovah weer genadig wordt; zien vol verlangen naar Jeruzalem, en geloven aan menige valse Messias, zoals [Bar Kochba](#) en [Sjabtai Tsvi](#).

Hoe loodzwaar drukt toch op dit volk de hand van die God, die zij gedurende vele eeuwen tot toorn getergd, wiens Zoon zij gedood hebben! En wederom: hoe houdt hij die hand beschermend over hen uitgestrekt en en vervult aan het volk zijn belofte: "Wanneer gij zult gaan door het water, ik zal bij u zijn, en door de rivieren, zij zullen u niet overstromen; wanneer gij door het vuur zult gaan, gij zult niet verbranden en de vlam zal u niet aansteken." (Jesaja 43 : 2) Want nog steeds bestaat het volk, nog hetzelfde; het heeft nog zijn taal, zijn wet, zijn eredienst, zijn zeden en spreuken en instellingen. Nog steeds hangen zij zich de nephilin (gebedsriemen) om; richten bij het gebed het aangezicht naar Zion; vieren hun Pascha met ongezuurde broden: "heden in de vreemde, het volgend jaar in Jeruzalem." Zij hebben de reeksen van eeuwen doorleefd. Waar zijn nu de Egyptenaren, de Assyriërs, die hen tot slaven maakten? Waar de Filistijnen, die hen beoorloogden? Waar de oude Grieken en Romeinen, de Scyten, de Gothen, de Wandalen, de Hunnen? Zij zijn met hun godsdiensten vergaan. Maar de Joden niet alzo, want voor hen heeft God een grote toekomst bestemd.

Doch Jeruzalem zal van de heidenen vertreden worden, TOTDAT de tijden der heidenen vervuld zullen zijn. (Lukas 21 : 24) Waarlijk! o Jeruzalem, gij heilige stad, waar David in zijn trotse burcht zat en bij zijn harp zong; waar Salomo aan het van goud schitterende hof de vreemde koningin met haar verwonderde hofstoet van negers ontving; waar uit de met goud versierde tempel met zijn prachtige voorhoven dag en nacht het lofgezag weerklonk en de wierook met de rook der offers ten hemel steeg! Gij stad, die in uw paleizen vrome koningen en de moordenaars Athalia zag; gij, door Sanherib benauwd; door de legerscharen van Nebukadnezar veroverd, geplunderd en verbrand! Gij eens koningin, daarna weduwe onder de volken, en onder tranen opnieuw gebouwd! Stad, in welke een God zich in het vlees hulde om als mens te lijden en te sterven; die daverde van het schrikkelijk gekrijs der woeste menigte: "Zijn bloed kome over ons en over onze kinderen!" Die spoedig daarna met die kinderen in bloed en vlammen onderging, toen de wraakengelen (Lukas 21 : 22) over haar zweefden, en Mozes en Elia, de wet en de profeten haar in de hemel aanklaagden! (Gelijk Kaulbachs schilderij voorstelt; want ware kunst voelt steeds het onzichtbare) o Jeruzalem, hoe zijt gij van de heidenen vertreden! Gij eeuwige stad, sinds de dagen van Melchizedek; gij voor God het middelpunt der wereld, waar zijn eengeboren Zoon stierf, gelijk gij het eens gedurende duizend jaren onder de scepter van Christus voor alle volken zijn zult; beeltenis en afschaduwing van de gouden stad, die uit de hemel nederdaalt. Door uw straten warrelen scharen van pelgrims uit allerlei landen. Romeinen, Grieken, discipelen van Mohammed, geblaseerde toeristen en Cooks-reizigers, Amerikaanse miljonairs en trotse ladies. Zij gaan het Heilige Graf zien, staan op Golgotha, bestijgen de Olijfberg: buigen en bekruisen zich; onderzoeken en vragen; lachen en scherten vertellen elkaar 's avonds de table d' hote hoe zij bij de muur der klachten (*klaagmuur*) een troepje erbarmelijke en behoeftige Joden hebben zien staan, wenende: "O Jeruzalem, geliefde stad van Jehovah! Jezuschalaïm! Hoe lang nog! Gij dochter Zions! wanneer zal uw God u beschikken, dat u gegeven worde sieraad voor as,

vreugdeolie voor treurigheid, het gewaad des lofs voor een benauwde geest, opdat gij genaamd wordt eikenbomen der gerechtigheid, een planting des Heeren, opdat hij verheerlijkt worde?" (Jesaja 61 : 3) Want Gods belofte is een rots; Hij is geen mens, dat hem iets berouwen zou. Hij laat niet varen de werken zijner handen.

Het gezicht van de profeet wacht zijn vervulling nog. Maar het ruist reeds in de dorre beenderen Israëls, en zij bewegen zich. Spoedig zullen ze met vlees en huid overtrokken worden; spoedig zal de wind des Geestes ze doorwaaien, en zij zullen een groot leger worden. (Ezechiël 37 : 1-14) De geschiedschrijver van onzen tijd, Professor Heman, zegt: "Elf miljoen Joden zijn te deze dage een aaneengesloten geheel; één eenheid. Deze Joden nemen weer een plaats in de rij der volkeren in. De geschiedenis heeft hen in het ongelijk gesteld, die meenden dat zij als volk verdwijnen zouden. Zij moeten hun lot, hun roeping vervullen".

En de kleingelovigen en ongelovigen worden beschaamd, die Gods beloften verachten en zeggen: Hij heeft Jeruzalem vergeten; hij zal het verbond niet houden, dat hij Abraham, Izaäk en Jakob bezworen heeft, dat hij aan hun kinderen het Beloofde land eeuwig geven zou. Zij, die door valse vergeestelijking Gods duidelijke woorden betreffende de heerlijke werkelijkheid van het Messiaanse rijk op aarde slechts voor vrome poëzie en voor schone licht- en nevelbeelden van de kerk houden. Het verstrooid zijn van Israël *onder alle volken gedurende lange tijd* (en dus niet gedurende de zeventig jaren der gevangenschap van Juda); en zijn verzameld worden en terugkeren naar Palestina is de duidelijkste geschiedkundige voorspelling, waarop telkens weer nadruk gelegd wordt. De verstrooiing is gekomen; de verzameling en de terugkeer zullen geschieden ter bestemder tijd. Toen de apostelen Christus na zijn opstanding vroegen: Heere, zult gij in deze tijd het koninkrijk aan Israël weer oprichten?" bevestigde hij stilzwijgend dat hij het eens doen zal, maar te zijner tijd en ure, "die het hun niet toekwam te weten." (Handelingen 1 : 6, 7) Volgens opdracht van de Vader zal hij het rijk Israëls weer oprichten; want God spreekt: "Indien mijn verbond niet is van dag en nacht, indien ik de ordeningen des hemels niet gesteld heb, zo zal ik ook het zaad van Jakob en van mijn knecht David verwerpen." (Jeremia 33 : 24-26)

En na het gebeurde op Golgotha vraagt de apostel: "Heeft God zijn volk verstoten? Dat zij verre! God heeft zijn volk niet verstoten, hetwelk hij tevoren gekend heeft. Maar indien hun verwerping de verzoening is der wereld, wat zal de aanneming wezen anders dan het leven uit de doden?" (Romeinen 11 : 1, 2, 15) Reeds voor 3.500 jaar sprak Mozes, de grote profeet, bij zijn afscheid en nog voordat Israël in Kanaän was: "Jehovah zal u weer vergaderen uit al de volken, waarheen u Jehovah, uw God, verstrooid had. Al waren uw verdrevenen aan het einde des hemels, vandaar zal u Jehovah, uw God, vergaderen en vandaar zal hij u nemen. En Jehovah, uw God, zal u brengen in het land, dat uw vaders erfelijk bezeten hebben, en gij zult dat erfelijk bezitten, en hij zal u vermenigvuldigen boven uw vaders," (Deuteronomium 30 : 3-5) En dezelfde God, die sprak: "Ziet, ik geef bevel en ik zal het huis Israëls onder al de heidenen schudden, gelijk als zaad geschud wordt in een zeef, en niet één steentje zal er ter aarde vallen", (Amos 9 : 9) heeft ook aan dat volk, hetwelk hij als zijn oogappel bewaart, beloofd: "Ziet, de dagen komen dat zij niet meer zullen zeggen: Zo waarachtig als de Heere leeft, die de kinderen Israëls uit

Egypteland heeft opgevoerd; maar: Zo waarachtig als de Heere leeft, die het zaad van het huis Israëls opgevoerd heeft, en die het aangebracht heeft uit het land van het Noorden, en uit al de landen, waarheen ik ze gedreven had; want zij zullen wonen in hun land." (Jeremia 23 : 7, 8) "En ik zal hen in hun land planten, en zij zullen niet meer worden uitgerukt uit hun land, dat ik hunlieden gegeven heb, zegt de Heere, uw God." (Amos 9 : 15)

"Alle heidenen zullen mijn oordeel zien, dat ik gedaan heb, en mijn hand, die ik aan hen gelegd heb. En die van het huis Israëls zullen weten dat ik de Heere, hunlieder God ben, van die dag af en voortaan. En de heidenen zullen weten dat die van het huis Israëls gevankelijk zijn weggevoerd om hun ongerechtigheid, omdat zij tegen mij hadden overtreden; en dat ik mijn aangezicht voor hen verborgen heb, en heb ze overgegeven in de hand hunner wederpartijders, zodat zij altemaal door het zwaard gevallen zijn. Naar hun onreinigheden en naar hun overtredingen heb ik met hen gehandeld, en ik heb mijn aangezicht voor hen verborgen. Daarom, zo zegt de Heere Heere: Nu zal ik Jakobs gevangenen wederbrengen en zal mij ontfermen over het ganse huis Israëls, en ik zal ijveren over mijn heiligen naam. Als zij hun schande zullen gedragen hebben en al hun overtreding met welke zij tegen mij hebben overtreden, toen zij in hun land zeker woonden en er niemand was, die hen verschrikte. Als ik hen zal hebben wedergebracht uit de volken, en hen vergaderd zal hebben uit de landen hunner vijanden, en ik aan hen geheiligd zal zijn voor de ogen van vele heidenen; dan zullen zij weten, dat ik, de Heere, hun God ben, dewijl ik hen gevankelijk heb doen wegvoeren onder de heidenen; maar heb ze weer verzameld in hun land, en heb aldaar niemand van hen meer overgelaten. En ik zal mijn aangezicht voor hen niet meer verbergen, wanneer ik mijn Geest over het huis Israëls zal hebben uitgegoten, spreekt de Heere Heere." (Ezechiël 39 : 21-29)

"Troost, troost mijn volk, zal ulieder God zeggen. Spreekt naar het hart van Jeruzalem, en roept haar toe, dat haar strijd vervuld is, dat haar ongerechtigheid verzoend is, dat zij van de hand des Heeren dubbel ontvangen heeft voor al haar zonden." (Jesaja 40 : 1, 2)

"Voor een kleinen ogenblik heb ik u verlaten, maar met grote ontfermingen zal ik u vergaderen. In een kleine toorn heb ik mijn aangezicht van u een ogenblik verborgen, maar met eeuwige goedertierenheid zal ik mij uwer ontfermen, zegt de Heere, uw Verlosser. Want dit zal mij zijn als de wateren van Noach, toen ik zwoer dat de wateren van Noach niet meer over de aarde zouden gaan; also heb ik gezworen, dat ik niet meer op u toornen of u schelden zal." (Jesaja 54 : 7-9)

"Het volk en het koninkrijk, die u niet zullen dienen, die zullen vergaan, en die volken zullen gans verwoest worden. Ook zullen, zich buigende, tot u komen de kinderen dergenen, die u onderdrukt hebben, en allen, die u gelasterd hebben, zullen zich neerbuigen aan de planten uwer voeten; en zij zullen u noemen de stad des Heeren, het Zion van de Heilige Israëls." (Jesaja 60 : 12, 14)

"Vreest niet, want ik ben met u, ik zal uw zaad van de opgang brengen, en ik zal u verzamelen van de ondergang. Ik zal zeggen tot het noorden: Geef! en tot het zuiden:

Houd niet terug! Brengt mijn zonen van verre en mijn dochters van het einde der aarde." (Jesaja 13 : 5, 6)

Zullen wij zulke woorden voor leugens verklaren en ons aanmatigen deze goddelijke beloften door menselijke en verzwakkende uitlegging teniet te doen? Of het Oude Testament door gekunstelde verklaring geheel van zin doen veranderen en dan onbeschaamd neerschrijven: "De verkiezing der Joden is onbijbels! Israël is het uitverkoren volk niet!" *Dat zij verre!*

Wanneer binnen korte tijd de Joden in alle landen hun aangezichten naar Palestina wenden zullen, dan is het einde van de 6.000-jarige arbeidsweek voor deze van mensenbloed en tranen druipende aarde nabij gekomen, waarop de duizendjarige sabbat, het jubeljaar volgt. Dan wordt de mensheid verontrust door bange voorgevoelens van het dreigend gericht en van haar naderend vergaan. Dan zullen "de vier winden des hemels voortbreken op de grote zee der volkeren." (Daniël 7 : 2) Dan zullen uit het gebied van het Romeinse wereldrijk tien koninkrijken ontstaan; vijf in het westen en vijf in het oosten; de tien tenen van het beeld, dat Nebukadnezar zag; het teken van het einde. Dan zal de afschuwelijke mens der zonde, de Antichrist - wellicht gelijk de Rooms Katholieke kerk leert, een Jood uit de stam Dan - opduiken; listig drie koninkrijken opzij schuiven (Daniël 7 : 20, 24); en eerst de Joden vleien; om dan drie jaren later openbaar als boosaardige dwingeland, als anarchist en als grimmige vijand van God en zijn volk, de aanbidding voor zich op te eisen, en aan Joden en Christenen beiden de oorlog te verklaren. Met hem komt zijn wereldrijk, ons voorgesteld als het beest, dat uit de zee opkomt; (Openbaring 13 : 1-9) het vierde dier van Daniël; (Daniël 5 : 3) dodelijk verwond en weer genezen. Dat met dit beest het rijk van de Antichrist bedoeld wordt, toont Openbaring 13 : 5-8 aan. En daarnaevens zal het tweede beest optreden; een lam gelijk, (Openbaring 13 : 11) en dus een valse Christus en profeet, als geestelijke macht van de leugen, en zal met de Antichrist deelnemen aan de wereldheerschappij.

Dan zal de koning van het noorden, de vorst van Ros, Mesech, Tubal en Kan (Rusland) met geweldige krijgslegers de koning van het zuiden beoorlogen, en dan zal de grote, verschrikkelijke verdrukking en benauwdheid aanvang nemen, "zoals er geen geweest is sedert God de wereld geschapen heeft." Wellicht zal dat geschieden door een overstroming van het gele ras, veel verschrikkelijker nog dan de inval der Hunnen onder Attila en der Mongolen onder Timurlenk; en die onze gehele beschaving een ontzettend einde bereiden zal. Bovendien zullen, als het verwijderde rollen van de aankomende donder, grote aardbevingen, pestilentiën, hongersnoden, tekenen aan zon en maan, (Lukas 21 : 11) aan het gericht voorafgaan; de krachten der hemels zullen bewogen worden"; (Mattheüs 24 : 29) deze de gehele aardse natuur doordringende en bewerkende krachten, die wij "eeuwig" en "onveranderlijk" noemen, en waarvan Jehovah aan Job vroeg, of hij ze kende en hun heerschappij over de aarde vaststelde. (Job 38 : 33) Ja, de zee en de watergolven zullen bruisen. Dan zal er in het diepst der mensenzielen naamloze angst ontstaan, een ontzettende vrees; een gevoel dat het zonnestelsel wankelt; dat aarde, zon en maan haar einde naderen; (Lukas 21 : 25-27; Mattheüs 24 : 29, 30) en dat de "godenschemering" aanvangt. (Jesaja 24 : 21)

"En de mensen zal het hart bezwijken van vrees en verwachting der dingen, die het aardrijk zullen overkomen." (Lukas 21 : 26) En verschijnt dan aan de hemel het lichtende "teken van de Zoon des mensen" (waarschijnlijk het kruis) dan zal uit de mensheid een kreet van ontzetting ten hemel stijgen (Mattheüs 24 : 38) zoals zelfs niet bij het losbarsten van de zondvloed vernomen werd.

De wederkomst van Christus wordt in het Oude Testament voor Israël en in het Nieuwe voor de gemeente beschreven. Voor de Christenen is zij het komen van de Zone Gods met zijn heiligen ten einde de zijnen op te wekken en in de wolken tot zich te nemen, opdat zij met hem duizend jaren over de aarde regeren. Voor Israël is zij de komst van de Messias tot zijn volk, ter vernietiging van de aartsvijand, de Antichrist, en zijn leger, ter bevrijding van Jeruzalem en van Israël, en ter oprichting van het heerlijke wereldrijk van Juda met de tempel van Ezechiël en met grote zegeningen voor het beloofde land.

Tot in bijzonderheden worden het optrekken van de Antichrist en zijn legerbenden tegen Jeruzalem en zijn vernietiging door de wederkomende Christus beschreven. "Want nog een klein weinig, zo zal volbracht worden de gramschap en mijn toorn tot hun vernieling. Want de Heere der heirscharen zal tegen hem (tegen Assur, gewoonlijk de naam van de Antichrist, als ervijand van Israël) een gesel verwekken, gelijk de slachting van Midian was aan de rots van Oreb; en gelijk zijn staf over de zee was, dewelken hij verheffen zal naar de wijze der Egyptenaren. En het zal geschieden ten zelve dage dat zijn last zal afwijken van uw schouder en zijn juk van uw hals en het juk zal verdorven worden om des Gezalfden wil. Hij komt te Ajath, hij trekt door Migron, te Michmas legt hij zijn gereedschap af. Zij trekken door de doorgang; te Seba houden zij hun overnachting; Rama beeft, Gibea Sauls vlucht. Roep luide met uw stem, gij dochter van Gallim; laat ze horen tot Laïs toe, o ellendige Anatoth. Madmena vliedt weg; de inwoners van Gebim vluchten bij hopen. Nog één dag blijft hij te Nob." (Jesaja 10 : 25-32)

"Hij zal de tenten van zijn paleis planten tussen de zeeën aan de berg des heiligen sieraads, en hij zal tot zijn einde komen en zal geen helper hebben." (Daniël 11 : 45) "Hij zal zijn hand bewegen tegen de berg der dochter van Zion, de heuvel van Jeruzalem." (Jesaja 10 : 32b) Ja, bij het stormlopen neemt hij reeds de helft der stad in. (Zacharia 14 : 2) Daar breekt plotseling met vuurvlammen van de hemel het onweer en het gericht los! "Gelijk de bliksem uitgaat van het oosten, en schijnt tot het westen." (Mattheüs 24 : 27) also verschijnt op de wolken de Zoon des mensen met grote kracht en heerlijkheid, en daalt neer. "Jehovah zal uit Zion brullen en uit Jeruzalem zijn stem geven, dat hemel en aarde beven zullen." (Joël 2 : 16) "Ziet, de Heere, Jehovah der heirscharen, zal met geweld de takken afkappen, en die hoog van gestalte zijn, zullen nedergehouden worden en de verhevenen zullen vernederd worden, en hij zal met ijzer de verwarde struiken des wouds omhouwen en de Libanon zal vallen door de Heerlijke." (Jesaja 10 : 33, 34) "En Assur zal vallen door het zwaard ... niet eens mans." (Jesaja 31 : 8)

"En Jehovah zal uittrekken en hij zal strijden tegen de heidenen. En zijn voeten zullen te die dage staan op de Olijfberg, die voor Jeruzalem ligt; en de Olijfberg zal in tweeën gespleten worden naar het oosten en naar het westen; zodat er een zeer grote vallei zal

zijn; en de ene helft des bergs zal wijken naar het noorden, en de andere helft naar het zuiden. Dan zult gijlieden vlieden door de vallei mijner bergen; en gij zult vlieden gelijk als gij vloodt voor de aardbeving in de dagen van Uzzia, de koning van Juda. Dan zal Jehovah mijn God komen, en al de heiligen met u, o Jehovah! En het zal een enige dag zijn, die de Heere bekend zal zijn, het zal noch dag noch nacht zijn; en het zal geschieden ten tijde des avonds dat het licht zal wezen. ... En Jehovah zal tot Koning van de ganse aarde zijn. ... En dit zal de plaag zijn, waarmee Jehovah al de volken plagen zal, die tegen Jeruzalem krijg gevoerd zullen hebben, hij zal eens ieders vlees, daar hij op zijn voeten staat, doen uitteren, en eens ieders ogen zullen uitteren in hun hollen, en eens ieders tong zal in hun mond uitteren." (Zacharia 14 : 3-13, verkort)

"Want zie, in die dagen en te die tijd, als ik de gevangenis van Juda en Jeruzalem zal wenden, dan zal ik alle heidenen vergaderen, en zal hen afvoeren in het dal van Josafat; en ik zal met hen aldaar richten vanwege mijn volk en mijn erfdeel Israël, dat zij onder de heidenen hebben verstrooid en mijn land verdeeld." (Joël 3 : 1, 2)

"Menigten! menigten in het dal des dorswagens! Want de dag des Heeren is nabij in het dal des dorswagens! De zon en de maan zijn zwart geworden, en de sterren hebben haar glans ingetrokken." (Joël 3 : 14, 15)

Dan zal die Jezus, die "zachtmoedig en nederig van harte" was, maar nu met "ogen als vuurvlammen", en met een aangezicht, dat "schijnt als de zon in haar kracht", de wijnpersbak des wijns van de grimmige toorn Gods des Almachtigen treden, en met het zwaard zijns monds miljoenen doden en met "hun vlees de vogelen des hemels verzadigen." (Jesaja 63 : 26; Openbaring 19 : 15, 21) Dan zal diezelfde Jehovah-Christus, die eens door Mozes beval: "Een ieder doe zijn zwaard aan zijn heup; en een ieder doodt zijn broeder, en elk zijn vriend en elk zijn naaste"; (Exodus 32 : 27) die aan Elia gebod de Baälpriesters te doden en hem macht gaf over het vuur des hemels, om de beide vijftigen te verteren; maar die in de dagen zijner vernedering toen hij kwam "niet om te richten maar om zalig te maken", iets dergelijks aan Johannes en Jakobus weigerde; (Lukas 9 : 55) dan zal hij met vlammend vuur wraak doen over degenen, die God niet kennen, en over degenen, die het Evangelie van onze Heere Jezus Christus niet gehoorzaam zijn." (2 Thessalonicenzen 1 : 8) En de heiligen van Christus en de martelaren in de hemel (Openbaring 6 : 10; 19 : 2) zullen met even grote blijdschap aan zijn gericht deelnemen als eens aan zijn genade. "De rechtvaardige", zo profeteert David van zijn volk, "zal zich verblijden als hij de wraak aanschouwt"; (Psalm 58 : 11) en Israël zal de profetische psalmen van boete, overwinning en wraak zingen. En ook dát zal zijn "de zin en de geest van Jezus en een waarachtig "honger en dorsten naar de gerechtigheid." (Mattheüs 5 : 6)

Een vreeslijke "dag der wrake onzes Gods" (Jesaja 61 : 2) zal dan aanbreken over deze beoedelde aarde; over een mensheid, die jaarduizenden lang bergen van onrecht opeengestapeld, zeeën van mensenbloed vergoten, stromen van tranen veroorzaakt, en voor duizenden van haar medemensen helse pijnen uitgevonden heeft; en die daarbij met miljoenen van lasteringen God getrotseerd, hem veracht, en tegen zijn gebod in

begeerlijkheid der ogen, begeerlijkheid des vleeses en grootsheid des leven zich gewenteld heeft.

Gelijk evenwel na de hevige donderbui de zon weer door de wolken breekt, en de gehele natuur fris en met nieuw leven bezield opademt, zo zal de "Zon der gerechtigheid" na het gericht weer schijnen en zelfs de krachten des hemels verhogen. Het licht der zon zal zeventvoudig zijn ten opzichte van het licht van zeven dagen, tendage als Jehovah de breuk zijns volks zal verbinden en de wonde, waarmee het geslagen is, genezen." (Jesaja 30 : 26)

Nadat Christus bij zijn verschijning, met al zijn tot die dag gestorven heiligen, in de eerste plaats zijn nog op aarde levende leden verheerlijkt tot zich genomen heeft, zal hij zijn handen ook zegenend uitstrekken over Israël als volk, en daarin over alle volken der aarde. Dan zullen de Joden, bij het aanschouwen van Jezus-Messias hem smekend aanroepen met het 53e hoofdstuk van Jesaja en de profetische boetpsalmen, en hem erkennen als de voor hun schulden door God gestrafte, er bitter leed over dragende dat zij hem gedood hebben. "Over het huis Davids en over de inwoners van Jeruzalem zal ik uitstorten de Geest der genade en der gebeden, en zij zullen mij aanschouwen, die zij doorstoken hebben, en zij zullen over hem rouwklagen als met de rouwklage over een enige zoon, en zij zullen over hem bitterlijk kermen, gelijk men bitterlijk kermt over een eniggeborene. Te die dage zal te Jeruzalem de rouwklage groot zijn, gelijk die rouwklage van Hadradrимmon in het dal van Megiddon. En het land zal rouwklagen elk geslacht bijzonder; het geslacht van het huis Davids bijzonder en hun vrouwen bijzonder; het geslacht van het huis van Nathan bijzonder en hun vrouwen bijzonder; het geslacht van het huis van Levi bijzonder en hun vrouwen bijzonder; het geslacht van het huis van Simeï bijzonder en hun vrouwen bijzonder. Al de overige geslachten, elk geslacht bijzonder en hun vrouwen bijzonder." (Zacharia 12 : 10-14) En Jehovah zal vergeven. "In die dagen en te dier tijd, spreekt Jehovah, zal Israëls ongerechtigheid gezocht worden, maar zij zal er niet zijn, en de zonden van Juda, maar zullen niet gevonden worden, want ik zal ze dengenen vergeven, die ik zal doen overblijven." (Jeremia 50 : 20)

Na deze grote volksrouw en boetvaardige weeklacht van Juda en zijn terugkeren tot het oude verbond met Jehovah en tot zijn Messias, zal Jehovah ten andere maal zijn hand aanleggen, om weder te verwerven het overblijfsel zijns volks, dat overgebleven zal zijn van Assyrië, en van Egypte, en van Pathros (*Zuid-Egypte*), en van Morenland (*Ethiopië*), en van Elam, en van Sinear, en van Hamath en van de eilanden der zee. En hij zal een banier oprichten onder de heidenen, en hij zal de verdrevenen van Israël verzamelen, en de verstrooiden uit Juda vergaderen, van de vier einden des aardrijks." (Jesaja 11 : 11, 12) "En zij zullen al uw broeders uit alle heidenen Jehovah ten spijsoffer brengen, op paarden, en op wagenen, en op rosbaren (*draagstoel*), en op muilen, en op snelle lopers, naar mijn heiligen berg toe, naar Jeruzalem, zegt Jehovah, gelijk als de kinderen Israëls het spijsoffer brengen in een rein vat ten huize des Heeren." (Jesaja 66 : 20) "En de nijd van Efraïm zal wegwijken, en de tegenpartijders van Juda zullen uitgeroeid worden. Efraïm zal Juda niet benijden en Juda zal Efraïm niet benauwen." (Jesaja 11 : 13) "Zo spreekt Jehovah de Heere: Ziet ik zal de kinderen Israëls halen uit het midden der heidenen, waarheen zij getogen zijn, en ik zal ze vergaderen van rondom, en brengen hen

in hun land; en ik zal ze maken tot een enig volk in het land, op de bergen Israëls; en zij zullen allen tezamen één koning tot koning hebben, en zij zullen niet meer tot twee volken zijn, noch voortaan meer in twee koninkrijken verdeeld zijn." (Ezechiël 37 : 21, 22)

Dan zal de eerste zorg van het na lange scheiding herenigde volk Israëls bij de aanvang van het duizendjarig rijk zijn Jeruschalaïm door bouwmeesters en arbeiders uit andere volken (Jesaja 60 : 10) prachtig te doen herbouwen, en daarvan als middelpunt op de berg Zion de tempel, nauwkeurig naar de voorschriften van Ezechiël. "En indien zij schaamrood worden, vanwege alles wat zij gedaan hebben, zo maak hun bekend de vorm van het huis en zijn gestaltenis, en zijn uitgangen, en zijn ingangen, en al zijn vormen, en al zijn ordinantiën, ja al zijn vormen en al zijn wetten, en schrijf het voor hun ogen, opdat zij zijn ganse vorm en al zijn ordinantiën bewaren, en dezelve doen." (Ezechiël 46 : 11)

En wanneer zich de tempel van marmer en goud op de berg Zion verheft, dan zal het gezicht in vervulling treden: "En zie de heerlijkheid des Gods van Israël (de boven de cherubim tronende Schechina) kwam van de weg van het oosten, en zijn stem was als het geruis van vele wateren, en de aarde werd verlicht van zijn heerlijkheid. ... En de heerlijkheid des Heeren kwam in het huis." (Ezechiël 62 : 2, 4) "En ik hoorde één die tot mij sprak uit het huis. En hij zei tot mij: Mensenkind, dit is de plaats mijns troons en de plaats der zolen mijner voeten, alwaar ik wonen zal in het midden der kinderen Israëls, in eeuwigheid." (Ezechiël 43 : 6, 7) "En ziet, er vloten wateren uit van onder de dorpel des huizes naar het oosten. Aan de beek nu aan haar oever, zal van deze en van gene zijde opgaan allerlei spijsgeboomte, welks blad niet zal afvallen, noch de vrucht daarvan vergaan; in zijn maanden zal het nieuwe vruchten voortbrengen, want deze wateren vlieten uit het heiligdom, en zijn vrucht zal zijn tot spijs en zijn blad tot heling." (Ezechiël 47 : 1, 12) Hier is een duidelijk voorbeeld van de levensbomen op beide zijden van de stroom op de nieuwe aarde, (Openbaring 22 : 2) en tevens een duidelijk bewijs dat de tempel van Ezechiël in het duizendjarig rijk behoort. Van de godsdienstoefening in deze tempel zegt de Heere: "Op mijn heiligen berg, op de hoge berg Israëls, daar zal mij het ganse huis Israëls in het land dienen, zij allen; daar zal ik welgevallen aan hen nemen, en daar zal ik uw heofferen eisen en de eerstelingen uwer heffingen met al uw geheiligde dingen." (Ezechiël 20 : 40)

Dus weer tempel en offerdienst? - Ja! - Maar Paulus zegt toch, zo roepen zeker ontsteld vele Christenen, dat die alle slechts schaduwen waren en dat de dood van Christus tempel en offerdienst afgeschaft heeft! Ja, voor ons Christenen, maar niet voor Israël. Ook hier vinden wij de jammerlijke onbekendheid van de profetieën en haar geringschatting, die zelfs bij overigens zeer rechtzinnige godgeleerden niet zelden voorkomt, met de daaruit vanzelf voortkomende beperkte gezichtskring, welke de gemeente van Christus - of misschien enige Franse, Duitse en Engelse verwereldlijkte staatskerken - aanziet voor de voortzetting en verwezenlijking van Zion en Israël, en die voor al de plannen Gods slechts van één tekening afweet. Maar Schrift en profetie leren dat voor God Israël grond- en hoeksteen van de wereldgeschiedenis, is, en dat de doorvoering, verwerkelijking en verheerlijking van dat plan haar inhoud en haar doel uitmaakt. Dat toont zij met overweldigende klaarlijkheid hierdoor, dat zij van Abraham af tot Nebukadnezar alleen de geschiedenis van Israël ons als

wereldgeschiedenis voorhoudt, dat God alleen aan dat volk zijn wet en zijn profeten gaf, en dat hij uit dat volk zijn Zoon liet geboren worden. Van het tijdstip af dat Israël uit zijn land weggevoerd werd, treden als wereldrijken alleen op het Babylonische, het Perzische, het Griekse en het Romeinse rijk, dus de vier, die in geschiedkundige betrekking tot het volk Israël staan. Alle andere, bijvoorbeeld China en Indië, waarmee wij door scheepvaart in verbinding staan, Australië, Engeland en Amerika zijn voor de Bijbel en de profeten niets anders dan naar de uiterste grenzen der geschiedenis verplaatste "eilanden der zee". Welk een geweldig, maar veel te weinig opgemerkt bewijs voor de grootheid en wereldgeschiedkundige betekenis van Israël in de ogen Gods, die ook verklaard heeft dat hij de volken zal oordelen naar hun handelingen tegenover zijn volk. (Joël 2 : 2, 3) Daarom is Jeruzalem, waar Gods Eniggeborene stierf, voor God het eigenlijke middelpunt der wereld (het volk uit de volken verzameld, dat het middelpunt - letterlijk: de navel, - der aarde bewoont. (Ezechiël 38 :12, grondtekst) Alle profetie van het Oude Testament heeft alleen betrekking op Israël en is alleen aan Israël gegeven; want de verborgenheid der gemeente uit de heidenen was nog niet geopenbaard. Dat leert ons Handelingen 10 : 45, Romeinen 11 : 25, Efeze 3 : 4-6 en Kolossenzen 1 : 26, 27. Het kleine kuddeke, de gemeente van Christus en de bruid des Lams daarentegen, dat der wereld vreemd is en geen enkele aardse belofte heeft, is om zo te zeggen, een tussenzin tussen twee haakjes, zij is een tijdperk, dat tot een andere geestelijker schepping en ordening der dingen behoort; door God gedurende de verwerping van Israël ingeschakeld is en zelfs de profeten onbekend was. In die lange tijd, gedurende welken "de volheid der heidenen in gaat" staan Israëls geschiedenis en zijn tijd stil.

Wanneer het getal der Christelijke gemeente vol is, dan roept God zijn volk naar Palestina terug tot voortzetting en voltooiing van zijn roeping. *Want Israël heeft zijn zending nog niet vervuld.* Het heeft nog nooit de wet van Sinaï in haar hoge betekenis waarachtig verstaan; haar nog nooit in geest en waarheid gehouden. En dat moet geschieden, want van die wet, zo verklaart Christus, zal geen tittel of jota ter aarde vallen tot hemel en aarde vergaan. Zo zeker Jehovah Christus is, zo zeker is Israël niet de kerk en wordt het ook niet. Israël is het aardse volk van God. De Kerk is de geestelijke bruid des Lams. En de 144.000 op de berg Sion zijn de volgelingen van de Messias, uit alle stammen van Israël, met uitzondering van Dan, opzettelijk gekozen. Zij zijn niet de Christenen, niet de grote schare die niemand tellen kan, uit alle volken, natiën en tongen. (Openbaring 7 : 9) Het geloof dat zij Israël waren, was de dwaling waaraan Hugenoten, Puriteinen en Camisarden meermalen te gronde gingen; en de dwaalleer, dat de kerk de erfgename is van de aan Israël gedane beloften, heeft op de kansel op allerlei wijze door eigenbedachte uitleggingen de profetieën verdonkerd en omgekeerd. Maar die Christenen, welke kort geleden de mannen van Israël tot broeders uit hun gezelschappen maakten; die schrijven konden: "Gideon heeft vergeving gevonden in het bloed des Lams" (van wien hij niets afwist!) of: "Jakob heeft zich te Bethel bekeerd" (waar staat dat geschreven?), maar is eerst in Pniël twintig jaren later tot de heiligmaking gekomen", tonen daarmee hun ongeschiktheid om Israël te verstaan en een oordeel te vellen over dit volk, zijn wezen, zijn zending en zijn toekomst.

De Bijbel weet niets van de bekering van een Abraham, Izaäk en Jakob, van Mozes, Elia, Jesaja, Daniël of ook van Johannes de Doper "vol des Heiligen Geestes van zijner

moeders lijf aan", op aarde "de grootste die van vrouwen geboren is." Maar gelijk de Christen, uit de grote zee der heidenen, waarin hij geboren wordt - want er bestaat geen Christelijk volk en ook geen Christelijke staat - door *bekering* moet *uittreden* (niet door de doop; die is alleen een teken, geen middel) zo wordt de Israëliet in de vrees, in de genade en in het verbond van Jehovah met Abraham, Izaak en Jakob ingeboren. Hij moet daarin *blijven*, hij kan er uit afvallen; en de profeten vermanen hem voortdurend om er in *terug te keren*. Gelijk hij zijn eigenaardige gelaatstrekken behoudt, evenzo behoudt hij zijn ras en zijn verhouding tot en voor deze God, zijn Vader, tot Jehovah-Christus, de Zoon van David en zijn Messias. God, de grote kunstenaar van het heelal, bemint overal de verscheidenheid en roept haar tevoorschijn; ook in het rijk des geestes. Hij geeft aan elk volk zijn eigen individualiteit; en heeft zo zijn uit alle volken uitverkoren volk Israël tot grote, sterke realisten geschapen. Hij heeft dat volk aardse goederen en recht, alle rijkdommen der wereld, talloze nakomelingschap, een eigen land, een tempel en een sabbat onherroepelijk beloofd, en daarbij "de hoogste plaats boven alle volken der aarde." "De Heere zal u tot een hoofd maken, en niet tot een staart, en gij zult alleenlijk boven zijn en niet onder zijn, en alle volken zullen voor u vrezen." (Deuteronomium 27 : 1-14) Vandaar de vreugde van Israël aan de stof, die ook door God geschapen is; aan het verkrijgen en bezitten van vermogen; vandaar zijn kracht in het aardse en zijn onbuigzaam zelfbewustzijn. Het volk zal dan ook dit zeer gewettigde realisme, zonder hetwelk ook de nieuwe schepping niet volledig zou zijn, tot volle bloei brengen in het duizendjarig rijk van zijn Messias, dat de kroon op zijn geschiedenis zal zijn, en op de nieuwe aarde.

De Christen daarentegen is door God geroepen om *idealist* te zijn. Hij moet hier beneden zijn een vreemdeling zonder nationaliteit of vaderland, die geen vermaak heeft in het aardse, geen deel neemt aan het drijven der volkeren, die miskend en misverstaan wordt; ja wien de vervolging, haat en verachting der wereld voorzegd zijn; wiens ideale aanbidding geschiedt in geest en waarheid, zonder voorschriften van eerdienst, zonder ark des verbonds en zonder sabbat; en die ook hierboven tot in eeuwigheid het goddelijk geestelijke vertegenwoordigen en zichtbaar maken zal. Maar gelijk en omdat er *één* God en Vader is over allen, die hem aanroepen; en *één* Christus, Heere van alle heren en Heiland van alle vlees, zo kan Petrus in de eenheid des Geestes de Christenen, "de vreemdelingen, die hier zonder burgerschap zijn", en waaronder ook menige bekeerde Jood zich bevond, troosten; ook zij zijn het uitverkoren geslacht, het volk des eigendoms, dat Christus zich door zijn bloed verworven heeft; het "koninklijke priesterdom"; een titel die ook aan Israël gegeven wordt in Exodus 19 : 6.

Zou ook niet de gemeente van Christus voor God een heilig volk zijn als de bruid zijns Zoons? Immers zal op de nieuwe aarde de gehele mensheid het volk Gods zijn? (Openbaring 22 : 4) Het onderscheid echter tussen het aardse volk Gods en de gemeente stelt de apostel vast in deze woorden: "In Christus Jezus is noch besnijdenis iets, noch voorhuid iets; maar een nieuw schepsel; en zovelen er naar deze regel wandelen, over hen zal zijn vrede en barmhartigheid, en over het gehele - aardse en hemelse, stoffelijke en geestelijke, joodse en gemeentelijke - *Israël Gods*." De bijbelgelovige Christen behoeft het niet uitgelegd te worden, dat door deze warme zegenbede niets verminderd wordt van Jehovah's eed aan "Jakob mijn knecht", en Israël, die hij zich verkoren heeft tot een volk des eigendoms uit alle volken die op de aarde zijn." (Exodus 19 : 5, 6; Deuteronomium 7 :

6, 7; Psalm 135 : 4 en andere plaatsen). Israël en de gemeente maken heerlijk, voor eeuwig, en wederkerig één geheel uit; vullen elkaar aan. Alleen godsdienstig, aangeleerd vooroordeel en de zelfverheffing van vele Christenen kunnen dat ontkennen, en het volk Israëls houden voor een verongelukte en nu ook nagenoeg opgegeven proefneming Gods; en het er voor houden dat zij heiliger en dichter bij Jezus zijn dan Mozes in zijn veertigdaags verblijf op Sinaï en Elia in zijn vurige wagen. Maar Christus legt getuigenis af van hun onvergankelijke grootheid, door hen, nadat zij vele eeuwen in de hemel hebben doorgebracht, vandaar tot zich op de berg Thabor te roepen, en hen naast zich aan zijn jongeren voor te stellen als de wet en de profeten.

Evenzo is de belofte aan Abraham, dat in hem alle volken der aarde gezegend zullen worden, nog niet geschiedkundig en aards aan de volken vervuld. Dat zal eerst geschieden door Israël in het duizendjarig rijk. Israël zelf moet eerst aan de tempel van Ezechiël de symbolische, op Christus wijzende betekenis en de vervulling van de wet tot in de kleinste bijzonderheden leren kennen en die aan alle volken verkondigen; dat profeteert de Schrift duidelijk. En daarom wordt de volken bevolen naar Jeruzalem te komen en met hun koningen door deze catechismus van de wet, door deze beeldspraak van de offerdienst Christus te erkennen.

Ondertussen is voor de Christenen, die deel hebben aan de eerste opstanding, en evenzo voor die weinige Joden, die zich vóór de wederkomst van Christus bekeren en dus bij de bruid des Lams gevoegd worden, de wet zekerlijk in en door Christus voor goed vervuld. "En het zal geschieden, dat al de overgeblevenen van alle heidenen, die tegen Jeruzalem zullen gekomen zijn, die zullen van jaar tot jaar optrekken om aan te bidden de Koning, Jehovah der heirscharen, en om te vieren het feest der loofhutten. En het zal geschieden, zo van de geslachten der aarde niet zal optrekken naar Jeruzalem, om de Koning, Jehovah der heirscharen, te aanbidden, zo zal er over henlieden geen regen wezen. En indien het geslacht der Egyptenaren, over dewelke de regen niet is, niet zal optrekken noch komen, zo zal die plaag over hen zijn, met dewelke Jehovah die heidenen plagen zal, die niet optrekken zullen om te vieren het feest der loofhutten. Dat zal de zonde der Egyptenaren zijn, mitsgaders de zonde aller heidenen, die niet optrekken zullen, om te vieren het feest der loofhutten." (Zacharia 14 : 16-19)

"En het zal geschieden in het laatst der dagen, dat de berg van het huis des Heeren zal vastgesteld zijn op de top der bergen (van Palestina?) en dat hij zal verheven worden boven de hemelen, en tot dezelve zullen de heidenen toevloeien. En vele volken zullen heengaan en zeggen: Komt, laat ons opgaan tot de berg des Heeren, tot het huis van de God Jakobs, opdat hij ons leert van zijn wegen en dat wij wandelen in zijn paden, want uit Zion zal de wet uitgaan en des Heeren woord uit Jeruzalem. En hij zal rechten onder de heidenen en vele volken bestraffen." (Jesaja 2 : 2-4)

"En het zal geschieden, gelijk als gij, o huis van Juda, en gij, o, huis Israëls, geweest zijt een vloek onder de heidenen, alzo zal ik u behoeden en gij zult een zegening wezen. Alzo zullen vele volken en machtige heidenen komen, om de Heere der heirscharen te Jeruzalem te zoeken, en om het aangezicht des Heeren te smeken. Alzo zegt de Heere der heirscharen: Het zal in die dagen geschieden, dat tien mannen uit allerlei tongen der

heideneu grippen zullen, ja de slip grippen zullen van één Joodse man, zeggende: Wij zullen met ulieden gaan, want wij hebben gehoord dat God met ulieden is." (Zacharia 8 : 13, 22, 23)

En ten opzichte van de zending der Joden onder de heideneu staat geschreven: "Uit hen, die het ontkomen zullen zijn, zal ik zenden tot de heideneu, naar Tarsis, Pul en Lud, de boogschutters, naar Tubal en Javan, tot de vergelegen eilanden, die mijn gerucht niet gehoord, noch mijn heerlijkheid gezien hebben, en zij zullen mijn heerlijkheid onder de heideneu verkondigen." (Jesaja 65 : 19)

Dat deze grote sabbat van Israël een jubeljaar voor de gehele mensheid zal zijn, blijkt duidelijk uit de profetie. Christus neemt de wereldregering in handen; regelt alle maatschappelijke vraagstukken; en bewijst de mensen dat niet God, tegen wien zij zes duizend jaren gemord hebben, de schuld heeft van hun lijden en ellende; en ook niet de tijden, de omstandigheden, de strijd voor het leven en de concurrentie, maar hun nijd, hun gierigheid en zelfzucht, hun hoogmoed en de hardheid huns harten, hun geestelijke beperktheid; en dat hun haat tegen God en hun broeders de altijd durende oorlog en al hun ongerechtigheid, hun armoede en ellende veroorzaakt heeft. Dat duizendjarig rijk is een rechtvaardiging van de Schepper tegenover zijn schepselen; en tevens het grote, Israël geschonken jubeljaar ter zijner verheerlijking voor alle volken als Gods volk en ter verheerlijking van Christus als zijn Messias, en ter vervulling van de reeds door Mozes gegeven beloften in Deuteronomium 27 : 1-14. Want wij Christenen hadden niet zozeer een duizendjarig rijk nodig; voor ons was een opgenomen worden in het Paradijs voldoende; vandaar de ontkenning van een aards duizendjarig rijk door de Christenen, die de wereldgeschiedkundige betekenis van Israël en de geschiedenis der mensheid uit goddelijk oogpunt gezien niet verstaan. Indien aan de week der aarde deze heerlijke sabbat ontbrak, zou de wereldgeschiedenis planloos zijn en haar besluit missen.

Wat betreft de natuur in "het gewenste land" (het land der schoonheid: Jeremia 3 : 19 grondtekst), gedurende het rijk van de Messias, spreekt God: "Ik zal rivieren op de hoge plaatsen openen en fonteinen in het midden der valleien; ik zal de woestijn tot een waterpoel zetten en het dorre land tot watertochten". Betreffende het plantenrijk belooft hij: "Ik zal in de woestijn de cederboom, de sittimboom, en de mirteboom, en de olieachtige boom zetten; ik zal in de wildernis stellen de dennenboom, de beuk en de busboom tegelijk; opdat zij zien en bekennen, overleggen en tegelijk verstaan, dat de hand van Jehovah zulks gedaan en dat de Heilige Israëls zulks geschapen heeft." (Jesaja 41 : 18-20) "Voor een doorn zal een dennenboom opgaan; voor een distel zal een mirteboom opgaan, en het zal Jehovah wezen tot een naam, tot een eeuwig teken dat niet uitgeroeid zal worden." (Jesaja 55 : 13) "En het zal te dien dage geschieden dat ik verhoren zal, spreekt Jehovah; ik zal de hemel verhoren, en die zal de aarde verhoren; en de aarde zal het koren verhoren, mitsgaders de most en de olie, en die zullen Jizreël verhoren." (Hosea 2 : 20-21)

Omtrent de dieren wordt geprofeteerd: "De wolf en het lam zullen tezamen weiden, en de leeuw zal stro eten als een rund, en stof zal de spijs der slang zijn." (Jesaja 65 : 25) "En de wolf zal met het lam verkeren, en de luipaard bij de geitebok nederliggen, en het kalf

en de jonge leeuw en het mestvee tezamen, en een klein jongske zal ze drijven. De koe en de berin zullen tezamen weiden, haar jongen zullen tezamen nederliggen, en de leeuw zal stro eten gelijk de os." (Jesaja 11 : 6, 7) Maar van Israël wordt gezegd: "De dagen mijns volks zullen zijn als de dagen eens booms (aldus duizend jaren) en mijn uitverkorenen zullen het werk hunner handen verslijten." (Jesaja 65 : 22) "Ziet, de dagen komen spreekt Jehovah, dat ik het goede woord verwekken zal, dat ik tot het huis van Israël en over het huis van Juda gesproken heb. In die dagen en te dier tijd zal ik David een Spruit der gerechtigheid doen uitspruiten, en hij zal recht en gerechtigheid doen op aarde. In die dagen zal Juda verlost worden en Jeruzalem zeker wonen, en deze is die haar roepen zal, Jehovah onze gerechtigheid." (Jeremia 33 : 14-16) "En dit is het verbond, dat ik na die dagen met het huis van Israël maken zal, spreekt Jehovah; ik zal mijn wet in hun binnenste geven en zal die in hun hart schrijven; en ik zal hun tot een God zijn en zij zullen mij tot een volk zijn. En zij zullen niet meer een ieder zijn naasten, en een ieder zijn broeder leren, zeggende: Kent de Heere! want zij zullen mij allen kennen, van hunnen kleinste af tot hunnen grootste toe, spreekt Jehovah, want ik zal hun ongerechtigheid vergeven en hun zonden niet meer gedenken." (Jeremia 31 : 33, 34)

Betreffende de inrichting en de wijze der regering van Christus en zijn opgestane heiligen wordt niet uitvoerig geprofeteerd. In gelijkvormigheid aan de verrezen Christus zal vermoedelijk deze wereldregering plaatsvinden naar op gewone wijze onzichtbare regeling, doch zo, dat nu en dan de in het Paradijs verblijf-houdende heiligen, wanneer het doelmatig is, ook hier of daar verschijnen. Zoveel is echter zeker: Christus als de Heere aller heren en de Koning aller koningen zal vrede op aarde en een welbehagen in de mensen stichten; hij zal dagelijks de bozen door de adem zijnsmonds uitroeien; en ook uit en door Israël vanuit Jeruzalem recht spreken over volken en de onverbiddelijke gerechtigheid over het wereldrond verbreiden. En David, die tot de eerste opstanding gekomen is, zal hun vorst zijn, volgens de hem geschonken belofte.

Op Christus bevel is dan Satan met zijn vorsten met ketenen der duisternis in de afgrond gebonden. Niet langer worden de volkeren verleid door Moloch tot moorddadige oorlog, door Mammon tot geldgierigheid, door Beëlzebub en Baäl tot aanbidding van de ijdelheden en de Godtergende leugen. Niet in genade, maar in gerechtigheid en stralende kracht zullen de opgestane heiligen "met een ijzeren roede", de wederspanningen weiden, en de volken "als pottebakkersvaten verpletteren." (Openbaring 2 : 27) De volken zullen niet meer hun goud en de kracht hunner jeugd voor de oorlog en zijn toerusting afstaan; en vrijgemaakt van het zware pantser, dat hen nu drukt, zullen zij opademen. Zonder betaling wordt hun recht gesproken en alleen vrije gaven worden naar Zion gebracht.

Geweerlopen en zwaarden worden in menigte omgesmeed tot ploegscharen, sikkels en spaden om de braakliggende gronden te bebouwen, en de dreadnoughts met hun reuzenkanonnen liggen als nutteloze, zonderlinge overblijfselen uit de waarlijk duistere tijd van een leugenachtige verlichting op de rede te verroesten. Vol verbazing zal de mensheid zich voor de eerste maal ongewapend zien; en de koningen zonder legers, die tot nog toe hun trots en hun macht uitmaakten. Waar zouden ze ook voor dienen? De mens is niet meer een vijand van de mens, de wilde dieren zijn de kinderen gehoorzaam;

men zal "zeker wonen in de woestijn en slapen in de wouden." (Ezechiël 34 : 25) In de majesteitelijke macht der onschuld, onaantastbaar, wandelen de kleinen en zwakken rond; want uiteindelijk zijn de dwingelanden en de overmoedigen, de trotsen en aanmatigenden, die zo langen tijd de aarde met gewelddaden en gejammer vervulden en het onrecht indronken als water, verpletterd; de lasteraars en de spotters en de brutale kwaadsprekers op de mond geslagen. De leugenaars en de dwaashoofden, de gekken die in de poort schreeuwden: "Er is geen God!" leren zwijgen; de woekeraars milddadigheid; de vreters en zuipers matigheid; de rechters worden gericht, de Schriftgeleerden onderwezen en zij, die zichzelf voor wijs hielden, beschaamd gemaakt. Leugenachtige gevleugelde woorden en goddeloze zedenkwetsende geschriften verdwazen niet langer de jeugd en de eenvoudigen. De boosdoener wordt met harde straf en met gevoelige slagen gestraft. (Spreuken 20 : 30) Want "uit Zion zal de wet uitgaan en des Heeren woord uit Jeruzalem." (Jesaja 2 : 3) Oog om oog, tand om tand, en *leven om leven*, naar het gebod, dat eens aan Noach en in hem aan de gehele mensheid gegeven en vastgesteld werd. (Genesis 9 : 6) En onder deze heilzame tucht en die gezonde rechtspleging zal gedurende tien eeuwen het verlostte, uit alle landen weer bijeengebrachte Israël, en in en door Israël ook de gezegende volken, wijnbergen beplanten en hun vrucht eten, huizen bouwen en daarin, in "huizen des vredes", wonen, en een ieder onder zijn wijnstok en vijgenboom zitten. (Zacharia 3 : 10; Micha 5 : 4)

Maar na duizend jaren wordt de Satan weer losgelaten? Waarom? Kan dat niet anders? Ondoorgroendelijk geheim der hemelse raadsbesluiten! "En wanneer de duizend jaren zullen geëindigd zijn, zal de Satanas uit zijn gevangenis ontbonden worden. En hij zal uitgaan om de volken te verleiden, die in de vier hoeken der aarde zijn, de Gog en de Magog, om hen te vergaderen tot de krijg, welker getal is als het zand aan de zee. En zij zijn opgekomen op de breedte der aarde en omringden de legerplaats der heiligen en de geliefde stad; en er kwam vuur neder van God uit de hemel en heeft hen verslonden." (Openbaring 20 : 7-9)

Het valt niet altijd gemakkelijk de in perspectief achter elkaar geplaatste, steeds hogere vervullingen van de profetie te onderscheiden. Zó bijvoorbeeld wanneer de profeet achter Assur de Antichrist, en achter deze Satan "de gevallen morgenster" ziet. (Jesaja 14 : 12) Of wanneer Jezus achter de verwoesting van Jeruzalem in de geest zijn wederkomst ten gerichte ziet, en met de woorden "dit geslacht" (Mattheüs 24 : 34) in de eerste plaats zijn toehoorders, dan het geslacht Israëls en uiteindelijk het menselijk geslacht bedoelt. (Mattheüs 11 : 16) Op dezelfde wijze gaan meermalen beschrijvingen van het duizendjarig rijk in die van de nieuwe aarde over. Maar hier onderscheidt de Schrift zelf duidelijk de stormloop der volken van de vier hoeken der aarde op de heilige stad aan het einde van het duizendjarig rijk, van de aanval des Satans aan het begin van dat tijdperk.

"Na vele dagen zult gij - Gog en Magog, de grote wereldmacht uit het noorden - bezocht worden, in het laatste der jaren zult gij komen in het land, dat wedergebracht is van het zwaard, dat vergadert is uit vele volken, op de bergen Israëls, die steeds tot verwoesting geweest zijn, als datzelve land uit de volken zal uitgevoerd zijn en zij altemaal zeker zullen

wonen. Dan zult gij zeggen: Ik zal optrekken naar dat dorpland; ik zal komen tot degenen, die in rust zijn, die zeker wonen, die altemaal wonen zonder muur en grendel noch deuren hebben. Om buit te buiten en om roof te roven, om uw hand te wenden tegen de woeste plaatsen, die nu bewoond zijn, en tegen een volk, dat uit de heidenen verzameld is, dat vee en have verkregen heeft, wonende in het midden des lands. Gij zult dan komen uit uw plaats, uit de zijden van het noorden, gij en vele volken met u; die altemaal op paarden zullen rijden, een grote vergadering en een machtig heir (*menigte*). En gij zult optrekken tegen mijn volk Israël als een wolk om het land te bedekken. In het laatste der dagen zal het geschieden; dan zal ik u aanbrengen tegen mijn land, opdat de heidenen mij kennen, als ik aan u, o Gog, voor hun ogen zal geheiligd worden. Maar het zal geschieden te dien dage, ten dage als Gog tegen het land Israëls zal aankomen, spreekt de Heere Heere, dat mijn grimmigheid in mijn neus zal opkomen. Want ik zal het zwaard over hem roepen op al mijn bergen, spreekt de Heere Heere; het zwaard van een ieder zal tegen zijn broeder zijn. En ik zal met hem rechten door pestilentie en door bloed, en ik zal een overstelpende plasregen en grote hagelstenen, vuur en zwavel regenen op hem en op zijn benden en op de vele volken, die met hem zullen zijn. Alzo zal ik mij groot maken en mij heiligen, en bekend worden voor de ogen van vele heidenen, en zij zullen weten dat ik de Heere ben." (Ezechiël 38 : 8, 11, 12, 15-23).

"Zie, ik wil aan u, o Gog, hoofdvorst van Mesech en Tubal. En ik zal u omwenden en een zeshaak in u slaan, en u optrekken uit de zijden van het noorden, en ik zal u brengen op de bergen Israëls. Maar ik zal uw boog uit uw linkerhand slaan en ik zal uw pijlen uit uw rechterhand doen vallen. Op de bergen Israëls zult gij vallen, gij en al uw benden, en de volken die met u zijn; ik heb u aan de roofvogelen, aan het gevogelte van allen vleugel, en aan het gedierte des velds ten spijsgevegeven. Op het open veld zult gij vallen, want ik heb het gesproken, spreekt de Heere Heere. En ik zal een vuur zenden in Magog, en onder degenen die in de eilanden zeker wonen, en zij zullen weten, dat ik de Heere ben." (Ezechiël 39 : 1-6; Openbaring 20 : 9)

En nu, na deze laatste bevrijding van Israël, nadert het einde. Onbegrijpelijk groots en verschrikkelijk prachtig breekt het laatste toneel van de wereldgeschiedenis aan. God zit op de grote, witte troon; "hij oordeelt in het midden der goden." (Psalm 81 : 1), en in het midden der zaligen als vrederechters van de wereld en van de gevallen engelen. En voor het bliksemend aangezicht der eeuwige Waarheid ontbindt zich de bedrieglijke schijn des stofs van een zondige schepping. Voor zijn blik vlieden en vergaan in een sissende orkaan van vuur de aarde, de zon en de maan; de elementen worden ontbonden en weer in de eeuwige ether opgelost. (2 Petrus 3 : 10) En daar, in de nu lege, wijde wereldruimte verdringen elkaar voor de troon alle doden van alle tijden; een wijduitgestrekte, golvende, onafzienbare massa; grote scharen van donkere, vrezende schaduwen; en ontelbare groepen van steeds-lichter-wordende zielen. Lang weerklinken de onherroepelijke spreuken van de eeuwige boeken; steeds heerlijker galmt het gejuich der vrijgesprokenen uit ontelbare volken; altijd verder van de troon rommelt het tandengeknars van de verdoemden.

Wanneer uiteindelijk de laatste donderwoorden van het gericht zwijgen, dan spreekt de Stralende op de witte troon: "*Zie, ik maak alle dingen nieuw.*"

Wie kan zich voorstellen, hoe dan nieuwe hemelen een nieuwe aarde zich uit hemelse stof kristalliseren, lichtend, stralend, bliksemend in het eeuwige licht, als parels en edelgesteenten! Voor de troon stroomt de rivier als zuiver kristal; aan haar beide oevers groeien de levensboomen; en machtig in overweldigende omvang, in verblindend licht en bovenaardse heerlijkheid daalt de gouden stad uit de hemel.

Een nieuwe, eeuwige aarde ontstaat, "op dewelke gerechtigheid woont". "En het werk der gerechtigheid zal vrede zijn, en de werking der gerechtigheid zal zijn gerustheid en zekerheid tot in eeuwigheid." (Jesaja 32 : 17) Boven bidden en denken vervult God al zijn beloften aan zijn mensheid naar lichaam, ziel en geest; aan de volken die zalig worden; aan de twaalf stammen Israëls en hun twaalf vorsten en apostelen; (Mattheüs 9 : 28) aan de heiligen der kerk, stralende als de zon; koningen en priesters over de gehele nieuwe aarde. Hier, in deze boven al ons begrip reusachtige stad; - ongeveer zo breed en zo hoog als Frankrijk groot is - ("naar de maat eens mensen"); daarbij een wereld op zichzelf en een paradijs; verenigen en openbaren zich de drie gedachten Gods over de mensheid. Voor haar hoogste en hemelse bewoners is zij "de bruid en de vrouw des Lams". Voor Israël is zij "het nieuwe Jeruzalem", op welks poorten de namen van de twaalf stammen en hun engelen staan. Door deze poorten Israëls komen de volken binnen, die nog geheeld worden, want zij is de "woonstede Gods bij de mensen".

De heilige "koningen en priesters" begeren niets van het goud, dat de volken en hun koningen aan Israël brengen, maar eten van de vrucht der levensbomen en drinken het water des levens. Israël wordt, onder zijn koning David, begiftigd, gezegend en verblijd met alle goederen en schatten van de nieuwe aarde. De volken vallen, de kostelijke, genezende bladeren van de aan beide oevers groeiende levensbomen ten deel.

En de gehele mensheid is nu "het volk Gods", die over allen zijn vaderhanden uitbreidt, en van aller ogen de tranen afwist. (Openbaring 21 : 3, 4) En de vrucht des vredes zal gerechtigheid zijn. (Jesaja 32 : 7) Hallelujah!

"Ziet, ik schep nieuwe hemelen en een nieuwe aarde; en de vorige dingen zullen niet meer gedacht worden en zullen in het hart niet opkomen; want ziet, ik schep Jeruzalem verheuging en haar volk een vrolijkheid." (Jesaja 65 : 17, 18)

"En de volken, die zalig worden, zullen in haar licht wandelen, en de koningen der aarde brengen hun heerlijkheid en eer in haar." (Openbaring 21 : 24)

Israël! *wacht geduriglijk* (voortdurend) *op uw God!* (Hosea 12 : 7)

